

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Työelämävalmiuksien tärkeys ja niiden kehittyminen liiketalouden projektioppimisympäristössä

Salonen, Outi

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Työelämävalmiuksien tärkeys ja niiden kehittyminen lii- ketalouden projektioppimisympäristössä

Salonen, Outi
Liiketalous, P2P
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2016

Salonen, Outi

Työelämävalmiuksien tärkeys ja niiden kehittyminen liiketalouden projektioppimisympäristössä

Vuosi 2016

Sivumäärä 84

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää työelämävalmiuksien tärkeyttä työelämässä sekä niiden kehittymistä Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään liiketalouden projektioppimisympäristössä. Tavoitteena oli pystyä tunnistamaan ne työelämävalmiudet, joihin tulee kiinnittää jatkossa huomiota koulutuksen kehittämisessä. Tutkimalla nykyistä projektioppimisympäristöä, saadaan tärkeää tietoa projektioppimisen ja -johtamisen näkökulmasta. Tuloksia hyödynnetään toimeksiantajan eli Laurea-ammattikorkeakoulun projektijohtamisen koulutuksen kehittämisessä tulevaisuudessa.

Työn teoreettinen viitekehys käsittelee työelämässä tarvittavaa osaamista, työelämävalmiuksien luokittelua ja osaamistarpeiden muutoksia yleisesti sekä liiketalouden näkökulmasta. Lisäksi tietoperustassa käsitellään ammattikorkeakoulun roolia työelämävalmiuksien kehittäjänä perehtymällä Laurea-ammattikorkeakoulun pedagogiikkaan sekä Hyvinkään kampuksen liiketalouden opetussuunnitelmaan ja projektioppimisympäristöön.

Opinnäytetyö on tyypiltään tutkielma. Tutkimus toteutettiin sähköisillä kyselylomakkeilla toukokuussa 2016 ja sen kohderyhminä olivat Laurean Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristön jo valmistuneet tai valmistumisvaiheessa olevat opiskelijat sekä liiketalouden alan työelämäedustajat. Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostitse sekä sosiaalista mediaa hyödyntäen vastaajille. Aineisto analysoitiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla. Tulokset esitettiin suorina jakaumina ja tulosten analysoinnissa hyödynnettiin myös ristiintaulukointia. Ristiintaulukoinnilla selvitettiin vastaajaryhmien työelämävalmiuksien tärkeyden arvioiden eroja ja opiskelijavastaajien työelämävalmiuksien kehittymisen eroja tärkeyteen verrattuna.

Tulokset osoittavat, että erityisesti yleiset ja ammattiosaamisen kehittämisen piiriin kuuluvat työelämävalmiudet koetaan erittäin tärkeiksi. Tuloksista erottui kymmenen erittäin tärkeää työelämävalmiutta, joita ovat muun muassa ongelmanratkaisutaidot, itsenäinen työskentely, ajan hallinta ja oppimiskyky. Projektioppimisympäristössä hyvin kehittyneitä työelämävalmiuksia ovat muun muassa projektinhallintataidot, organisointitaidot, tiimityöskentelytaidot sekä markkinointiosaaminen. Kehittämistä vaativia valmiuksia ovat muun muassa yrittäjyysosaaminen, teknologinen osaaminen, alaistaidot sekä taloushallinnon osaaminen.

Tutkimuksen avulla saatiin kattava kuva työelämävalmiuksien tärkeydestä sekä niiden kehittymisestä. Tulosten perusteella on laadittu taulukko, josta ilmenee työelämävalmiuksien opetuksen kehittämisen tarve. Johtopäätökset on rakennettu tietoperustaan pohjaten ja kehittämisehdotukset ovat hyvin perusteltuja. Tutkimus osoittautui tärkeäksi opetussuunnitelmien laadinnassa, joten tutkimus olisi syytä uusita säännöllisesti, jotta kehityskohteisiin reagoida ajantasaisesti.

Asiasanat: työelämävalmiudet, projektioppimisympäristö, työelämä, osaamisen kehittyminen, tradenomi, kyselytutkimus

Salonen, Outi

The importance of working life skills and developing them within a Business Administration project learning environment

Year	2016	Pages	84
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to find out the importance of working life skills and the amount of development of them within Laurea's project learning environment. The goal was to be able to recognize skills that need more focus when developing the study programme. Important data and results in project learning and aspects of leadership studies can be gathered by studying the current project learning environment. The results will be used by Laurea UAS in the future when further improving project management studies.

The thesis theory parts consists of skills needed in working life, categorizing the skills and the changes in learning in general and from a Business Administration point of view. The role of University of Applied Sciences in developing working life skills was examined by studying the Laurea UAS pedagogy, curriculum and project learning environments in Hyvinkää campus.

The thesis is a study and it was done with electronic survey forms in May 2016 and the target groups were students that were in the final stages of their Business Administration studies and recently graduated students in Laurea Hyvinkää campus and Business Administration's working life representatives. The survey forms were sent via e-mail and using social media. All the data was analysed with Excel. The results were presented with univariate distribution. Cross tabulation was also used in two instances; when analysing the data on how different groups of people ranked different skills based on their importance to them, and when the importance of those skills were compared to the development in said skills during studies.

The results show us that general and profession related skills were particularly seen as very important. Ten different skills were considered among these very important skills, including; problem solving skills, independent working, time management and learning skills. Working life skills that improved well in project learning environment are; project management skills, organizational skills, teamwork skills and marketing competence, among others. Working life skills which require development are; entrepreneurship competence, technological competence, subordinate skills and financial administration skills, among others.

This survey helped to obtain a good image of the importance and development of different working life skills. A chart was formed based on the results. Shown in the chart is the importance of developing the teaching methods relating to particular working life skills. All the conclusions have been based on the theoretical background and the ideas for development have been clearly identified. The survey was seen as important while making the new curriculums, and that is why the survey should be conducted regularly so possible improvements can be made and curriculums can be kept up to date.

Keywords: working life skills, project learning environment, skill development, Bachelor of Business Administration, survey

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Työelämässä tarvittava osaaminen	7
2.1	Osaamisen käsitteistöä	7
2.2	Työelämässä tarvittavia valmiuksia ja niiden luokittelua	9
2.3	Toimintaympäristö ja työ muutoksessa	11
2.4	Muutokset luovat uusia osaamistarpeita	14
2.5	Osaamistarpeet liiketaloudessa	16
3	Ammattikorkeakoulu työelämävalmiuksien kehittäjänä	17
3.1	Laurea-ammattikorkeakoulu	18
3.2	Learning by Developing (LbD) -toimintamalli	19
3.3	Liiketalouden opetussuunnitelma Laureassa	20
3.3.1	Liiketalouden opetussuunnitelman toteutus Hyvinkään kampuksella ...	22
3.3.2	Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristö (P2P-toimintamalli)	22
3.3.3	Projektin kulku ja toteutus	24
4	Tutkimusprosessi	28
4.1	Kvantitatiivinen tutkimus tutkimusmenetelmänä	29
4.2	Tutkimuksen arviointi	31
5	Aineisto ja menetelmät	32
6	Tulokset	34
6.1	Työelämäedustajien kysely	34
6.2	Opiskelijavastaajien kysely	39
6.3	Tuloksien vertailu	47
6.3.1	Vertailu vastaajaryhmien työelämävalmiuksien tärkeyden arvioista ...	47
6.3.2	Opiskelijavastaajien työelämävalmiuksien kehittyminen verrattuna työelämäedustajien tärkeyden arvioihin	49
6.3.3	Opiskelijavastaajien työelämävalmiuksien kehittyminen verrattuna opiskelijavastaajien tärkeyden arvioihin	50
7	Johtopäätökset ja kehitysehdotukset	51
8	Arviointi	60
	Lähteet	61
	Kuviot	64
	Taulukot	65
	Liitteet	66

1 Johdanto

Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen projektioppimisympäristö on valtavirrasta poikkeava tapa opiskella liiketaloutta. Projektioppimisympäristö on hyvin työelämälähtöinen opiskelumalli, jossa opiskelu toteutetaan aidoissa työelämäprojekteissa työelämäedustajien kanssa työskentelemällä, eikä luentoja tai tenttejä ole. Projektioppimisympäristöä kehitetään jatkuvasti ja tämä opinnäytetyö on yksi kehitystoimenpiteistä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, mitä työelämävalmiuksia Laurea-ammattikorkeakoulun liiketalouden projektioppimistyympäristö kehittää ja kuinka tärkeitä nämä työelämävalmiudet ovat työelämässä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampus yhteyshenkilönä kehittämisspäällikkö Arja-Helena Meronen. Tutkimus oli ollut tarjolla projektina syksyllä 2015, mutta tuolloin se jäi toteutumatta. Kiinnostuin aiheesta aiempien projektieni perusteella, joissa olin ollut mukana kehittämässä ja esittelemässä projektioppimisympäristöä. Otin yhteyttä Meroseen loppuvuodesta 2015 ja sovimme, että toteutan tutkimuksen opinnäytetyönäni. Opinnäytetyön ohjaajaksi valikoitui lehtori Tero Uusitalo, joka vastaa liiketalouden koulutuksen opintosuunnitelmien kehittämisestä Laureassa.

Opinnäytetyön tavoitteena on pystyä tunnistamaan liiketalouden alan ammattilaisille tärkeät työelämävalmiudet, joiden koulutusta projektioppimisympäristössä tulee kehittää. Tietojen saamista varten projektioppimisympäristössä opiskelevien ja opiskelleiden opiskelijoiden lisäksi tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat myös liiketalouden alalla toimivat työelämäedustajat. Näin työelämävalmiuksista ja niiden kehittymistä saadaan tietoa aidosti työelämän näkökulmasta. Tutkimustuloksia on tarkoitus hyödyntää liiketalouden opetussuunnitelman kehittämistä ja erityisesti projektioppimisympäristöjen kehittämisessä.

Teoreettinen viitekehys käsittelee työelämässä tarvittavaa osaamista ja ammattikorkeakoulun roolia työelämävalmiuksien kehittäjänä. Ensin käsitellään työelämässä tarvittavaa osaamisen käsitteistöä, työelämävalmiuksien luokittelua, työelämän muutoksia ja niistä kumpuavia uusia osaamistarpeita. Sen jälkeen käsitellään ammattikorkeakoulun roolia näihin muutoksiin vastaamisessa, tradenomien opetussuunnitelmaa sekä Laurean Hyvinkään kampuksen projektioppimisympäristöä. Lisäksi tietoperustassa käsitellään tutkimusprosessia opinnäytetyön laadukkaan suorittamisen varmistamiseksi. Teoreettinen viitekehys tukee oppimistavoitteita tutkimuksen kokonaisuuden hallinnasta ja auttaa perusteltujen johtopäätösten esittämisessä.

2 Työelämässä tarvittava osaaminen

Muuttuvassa työelämässä työntekijältä edellytetään erilaisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Nämä ovat työelämätaitoja. Työelämätaidot käsite pitää sisällään ajatuksen, että työelämässä tarvitaan ammatissa vaadittavan osaamisen eli substanssiosaamisen lisäksi myös muita taitoja ja osaamista. (Salminen 2015, 68.) Työelämätaidot koostuvat kaikista niistä taidoista, kyvyistä ja valmiuksista, joita työelämässä toimiminen edellyttää. Työntekijän menestyminen ja hyvinvointi perustuvat näiden taitojen ja valmiuksien hallintaan. (Aarnikoivu 2010, 7.)

Ammattitaidon käsitteestä löytyy useita eri tulkintoja. Tämä johtuu siitä, että käsitteen määrittämiseen vaikuttaa tarkastelunäkökulma. Tutkijalla, työntekijällä ja työnantajalla voi olla täysin toisistaan poikkeavat käsitykset tehtävään tarvittavasta ammattitaidosta. Perinteisesti ammattitaidon on ajateltu olevan työntekijän henkilökohtainen ominaisuus. On myös ajateltu, että jokaisella alalla on olemassa vain yksi oikea ammattitaidon sapluuna ja että sen saavuttaminen edellyttää alan työtapojen ja käsitteiden opetteluun esimerkiksi kirjatietoa hyödyntämällä. (Aarnikoivu 2010, 64-65.)

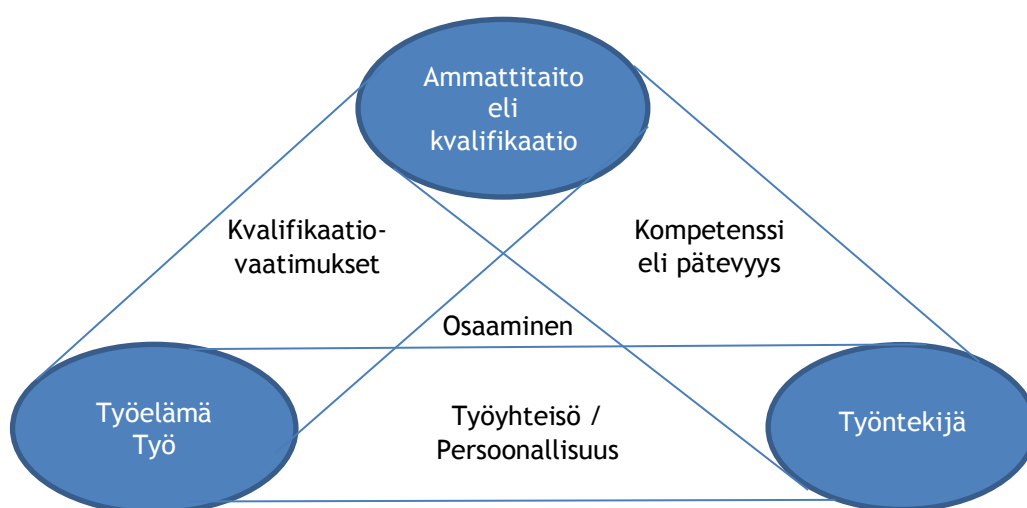
Edellä mainitut kuvaukset ammattitaidosta ovat vanhentuneet. Työtehtävien sisällöt muuttuvat ja päivittyvät jatkuvasti, eivätkä ne ole tarkassa sapluunassa. Jokaisen työntekijän henkilökohtainen työ on sidoksissa kokonaisuuteen. Työtehtävät koostuvat enenevässä määrin ongelmanratkaisusta ja toimintojen ja osaamisen kehittämisestä. Näin ollen ammattitaito on erilaisten tietojen ja taitojen yhdistämistä, hallintaa ja kehittämistä. Ammattitaidon voidaan ajatella koostuvan työtehtävän edellyttämästä välttämättömästä eli keskeisestä osaamisesta sekä tätä tukevasta ja täydentävästä reunaosaamisesta. Toimintaympäristön ja työn muutokset edellyttävät osaamisen jatkuvaa kehittämistä. (Aarnikoivu 2010, 65-66.)

2.1 Osaamisen käsitteistöä

Ammatillinen osaaminen koostuu työn tai ammatin edellyttämistä tiedoista ja taidoista eli kvalifikaatiosta sekä työntekijän persoonallisista ominaisuuksista ja henkilökohtaisesta osaamisesta eli kompetenssista. Osaaminen on erilaisten taitojen, joita työntekijä on oppinut koulutuksen tai kokemusten kautta, soveltamista työorganisaatiossa. Kvalifikaatiolla tarkoitetaan työn tai ammatin edellyttämiä vaatimuksia eli ammattitaitovaatimuksia. Kvalifikaatio on aina sidoksissa tiettyyn työtehtävään ja tarkoittaa yleisiä valmiuksia kyseistä tehtävää ajatellen. (Helakorpi 2010, 64-66.) Kvalifikaatio koostuu siis kompetensseista, joita tietty työtehtävä vaatii ja jotka ovat suoraan tai epäsuorasti kytköksissä työntekijän ominaisuuksiin. (Ruohotie 2005, 32.)

Helakorpi (2010) määrittelee kompetenssin eli pätevyyden koostuvan työntekijän valmiuksista eli kyvyistä ja ominaisuuksista, joiden avulla työntekijä suoriutuu tehtävistä. Kompetenssi on siis työntekijän henkilökohtaista osaamista, jota hänellä voi olla erilaisiin työtehtäviin. (Helakorpi 2010, 65.) Tätä osaamista määrittävät erilaiset motoriset taidot, älylliset taidot, tunteisiin vaikuttavat tekijät kuten asenteet ja motivaatio, persoonalliset ominaisuudet kuten itseluottamus sekä sosiaaliset taidot. Perustuen näihin viiteen taitoryhmään Ruohotie (2005) antaa kompetenssille Helakorven määritelmän lisäksi kolme muuta määritelmää. Näiden määritelmien mukaan kompetenssi voidaan määrittää älyllisinä taitona ja tietona sekä persoonallisina valmiuksina, edellä mainittujen viiden taitoryhmän yhteistoimintana tai potentiaalisena kyvykkyytenä. (Ruohotie 2005, 32.)

Helakorpi (2010) huomauttaa, että vaikka kvalifikaatio ja kompetenssi ovat peruskäsitteitä puhuttaessa ammatillisesta osaamisesta, ymmärretään ne kuitenkin monella eri tavalla. Kvalifikaatiot ja kompetenssit liittyvät vahvasti koko osaamisen käsitteeseen, työhön sekä työntekijän ominaisuuksiin, kuten kuviosta 1 ilmenee. Kvalifikaatiosta ja kompetenssista puhuttaessa on myös ymmärrettävä tehdä erottelua muodollisen kompetenssin eli koulutuksesta saadun pätevyyden ja todellisen eli käytännössä esiintyvän pätevyyden välillä samoin kuin työtehtävälle määritelty kvalifikaatio käytännössä esiintyvistä kvalifikaatiosta. (Helakorpi 2010, 65-66.)

Kuvio 1: Osaamisen käsitteistöä (Helakorpi 2010, 66).

2.2 Työelämässä tarvittavia valmiuksia ja niiden luokittelua

Työelämässä vaadittavia taitoja luokitellaan kirjoittajasta ja näkökulmasta riippuen eri tavalla. Perusjäsentelynä työelämässä vaadittavista kvalifikaatioista voidaan pitää Ruohotien (2005) mukaan Nijhofin ja Remmersin (1989) laatimaa kolmijakoa. Heidän mukaansa nämä taidot koostuvat perustaidoista, ydintaidoista ja siirrettävissä olevista taidoista. Perustaidot pitävät sisällään ne valmiudet, joita opitaan koulutusjärjestelmän eri asteilla, kuten älylliset, kulttuuriset ja yhteisölliset perusvalmiudet. Nämä taidot edesauttavat siirtymään kohti työelämää tai jatkokoulutusta ja selviytymään osana yhteiskuntaa. Ydintaidot ovat perusvaatimuksia kaikissa ammateissa tai rajatuissa ammateissa ja niitä opitaan sekä koulutusjärjestelmän kautta ja sen ulkopuolelta. Siirrettävissä olevia taitoja ovat muun muassa itsensä johtamisen taidot ja metakognitiot. Näitä taitoja hyödynnetään tehtäessä päätöksiä omaan uraan liittyen ja niiden oppiminen on työtehtävissä ja niiden ulkopuolella tapahtuvaa elinikäistä oppimista. (Ruohotie 2005, 36.)

Salminen (2015) jaottelee työelämätaidot kuuteen eri kategoriaan. Nämä ovat substanssiosaaminen, yleiset työelämätaidot, asiantuntijan erityistaidot, yhteistyötaidot, asiakastaidot sekä oman ammattiosaamisen kehittämisen taidot. (Salminen 2015, 69-70.) Substanssiosaaminen eli ammatin edellyttämä osaaminen koostuu kunkin ammatin vaatimuksista. Yleensä nämä taidot saavutetaan koulutuksella. Näitä taitoja ovat ammatista riippuen esimerkiksi markkinointiosaaminen tai asiakaspalvelun perusammattitaito. Yleisiin työelämätaitoihin kuuluvat muun muassa ongelmanratkaisutaidot, kiireen hallinta, ammatillinen suhtautuminen kollegoihin ja esimieheen, kielitaito sekä työkyvyn ylläpitämisen taidot. Asiantuntijan erityistaitoihin taas kuuluvat analysointi-, suunnittelu-, viestintä-, neuvottelu- ja projektityötaidot, innovaatio-osaaminen ja kriittisen ajattelun taito. (Salminen 2015, 69.)

Yhteistyötaidot taas koostuvat tiimityöskentelyosaamisesta, palautteen antamisen ja vastaanottamisen taidoista, kulttuuritaidoista sekä verkostoitumistaidoista. Asiakastaidot taas koostuvat kyvystä tunnistaa asiakkaan palvelutarpeet, asiakaspalvelutaidoista sekä vuorovaikutus- ja neuvottelutaidoista. Ammattiosaamisen kehittämisen taidot pitävät sisällään itsearviointitaidot, itsensä johtamisen taidot, tiedonhankinta- ja käsittelytaidot, oppimiskyvyn sekä kyvyn oma-aloitteisuuteen ja itseohjautuvuuteen. (Salminen 2015, 70.)

Ruohotie (2005, 37-39) esittelee työelämässä tarvittavia yleisiä työelämävalmiuksia jaotellen ne Eversin, Rushin ja Berdrown (1998) luoman neljän kompetenssialueen mukaan. Tämän jaottelun mukaan yleiset työelämävalmiudet koostuvat oman toiminnan hallinnasta eli elämänhallinnasta, kommunikaatiotaidosta, ihmisten ja tehtävien johtamisesta sekä innovatiivisuudesta ja muutosten hallinnasta. Ruohotie jäsentää kompetenssialueet erilaisiksi taidoiksi ja kyvyiksi. Tärkeimmiksi kompetenssialueiksi muodostuvat kommunikaatio- ja elämänhallinta-

taidot, sillä ne toimivat perustana ihmisten ja tehtävien johtamiselle sekä innovatiivisuuden ja muutosten hallinnalle. (Ruohotie 2005, 37-39.)

Oman toiminnan hallinta eli elämänhallinta tarkoittaa kykyä sisäistää erilaisia rutiineja ja kehittää uusia käytäntöjä, joiden avulla pystytään hallitsemaan muuttuvassa työelämässä syntyvää epävarmuutta. Oman toiminnan hallinnan kompetenssialuetta edesauttavia taitoja ovat ajankäytön kontrollointi ja organisointi, henkilökohtaisten vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen, analyttisyys ja ongelmanratkaisutaito sekä oppimiskyky. Kommunikaatiotaidoilla tarkoitetaan taitoa pystyä hankkimaan, yhdistämään ja jakamaan tietoa niin, että eri henkilöiden ja ryhmien kanssa voidaan toimia tehokkaasti. Kompetenssialuetta edesauttavia taitoja ovat suullinen ja kirjallinen viestintätaito, vuorovaikutustaito sekä kuuntelemisen taito. (Ruohotie 2005, 37-38.)

Ihmisten ja tehtävien johtamisella tarkoitetaan taitoa suorittaa tehtäviä ihmisten ja resursien koordinoinnilla, kontrolloimisella, suunnittelulla ja organisoinnilla. Kompetenssialue vaatii useita taitoja, kuten kiistatilanteiden hallintaa, kykyä koordinoida ja tehdä päätöksiä, johtamistaitoja sekä suunnittelu- ja organisointitaitoja. Innovatiivisuus ja muutosten hallinta tarkoittaa kykyä inspiroida aloitteellisuuteen, kykyä hahmottaa asioita sekä vanhentuneiden toimintatapojen muutoksen johtamista. Kompetenssialue vaatii kykyä hahmottaa tulevaisuutta, uskallusta ottaa riskejä, kykyä hahmottaa asioita ja kokonaisuuksia sekä luovuutta, innovatiivisuutta ja muutoshalukkuutta. (Ruohotie 2005, 38-39.)

Aarnikoivu (2010) jakaa työtehtävästä riippumattomat taidot kahteen osa-alueeseen. Nämä ovat tiedolliset ja oppimiseen kytkeytyvät erilaiset valmiudet, taidot ja kyvyt sekä työyhteisötaidot. Aarnikoivu listaa tiedollisiin ja oppimiseen kytkeytyviin valmiuksiin, taitoihin ja kykyihin ainakin yleissivistyksen, teknologisen osaamisen, oppimiskyvyn, kokonaisuuksien hallinnan, kielitaidon sekä taidot ja kyvyt, jotka liittyvät tiedonhankintaan, soveltamiseen ja arviointiin. Nämä ovat perustaitoja eli metataitoja, joita tarvitaan asiantuntijuuden kehittämisessä ja ne toimivat perustana työelämässä toimimiselle. Työyhteisötaidot koostuvat esimies- ja alaistaidoista. Esimiestaidoilla tarkoitetaan taitoja, joita esimies tarvitsee toimiakseen hyvänä esimiehenä eli ihmisten ja asioiden johtamistaitoja. Alaistaidot taas koostuvat taidoista, jotka liittyvät alaisena toimimiseen sekä työyhteisön jäsenenä olemiseen. (Aarnikoivu 2010, 69.)

Esimies tarvitsee myös toiminnassaan alaistaitoja ja alainen esimiestaitoja, joten osittain nämä taidot menevät päällekkäin. Ensiluokkaisiin esimies- ja alaistaitoihin kuuluvat ainakin sitoutuminen omaan rooliin ja tehtäviin sekä niiden tiedostaminen, vuorovaikutteisuus, oikeudenmukaisuus ja toisten arvostaminen, rakentavalla pohjalla oleva toiminta sekä vastuulli-

suus. Esimiestaidot koostuvat näiden lisäksi taidoista, joita hyvä esimies tarvitsee jokapäiväisessä toiminnassaan. Näitä taitoja ovat viestintä- ja vuorovaikutustaidot, liiketoiminnan analysointi ja suunnittelutaidot, ristiriitojen hallinta, delegointitaidot, päätöksentekotaidot sekä itsensä johtamistaidot. Lisäksi hyvä esimies osaa huomioda tilannetekijät eli hän huomioi kuinkin tilanteen erityispiirteet sekä alaistensa yksilölliset piirteet ja toimii näiden tekijöiden mukaan. (Aarnikoivu 2010, 70-71.)

Esimiestaidoista ja esimiehenä kehittymisestä on olemassa paljon kirjallisuutta. Alaistaidoista sen sijaan puhutaan paljon vähemmän. Osaltaan alaistaitoja pidetään niin itsestään selvinä, ettei niitä ole puettu sanoiksi. Alaistaidot ovat kuitenkin yhtä tärkeitä kuin esimiestaidotkin. Alaistaidot liittyvät henkilön toimintaan alaisena, osana työyhteisöä, kollegana sekä asiakaspalvelijana niin ulkoisissa kuin sisäisissä toiminnoissa. Alaistaidot eivät ole niinkään konkreettisia toimia, vaan asenteita, jotka eivät voi perustua pelkästään velvollisuuteen. Alaistaidot ovat halua toimia rakentavasti osana työyhteisöä. Alaistaidot pitävät sisällään asenteen tehdä hyvää työtä, kantaa vastuuta omista tekemisistä ja kokonaisuudesta sekä olla kunnioittavassa vuorovaikutuksessa muiden työyhteisön jäsenten kanssa. (Aarnikoivu 2010, 89-90.)

2.3 Toimintaympäristö ja työ muutoksessa

Tulevaisuudessa koko käsitys työnteosta tulee muuttumaan niin työntekijöiden kuin organisaatioiden kannalta. Työ, jota tehdään tuttujen ihmisten kanssa yhdeksästä viiteen yhdelle organisaatiolle, on jäämässä historiaan. Se mitä tehdään, miten, milloin ja kenen kanssa, tulee muuttumaan. Gratton (2010, 18) esittää, että tämän muutoksen taustalla ovat erityisesti viisi voimaa, jotka vaikuttavat maailmanlaajuisesti. Nämä voimat ovat teknologinen kehitys, globalisaatio, väestö- ja ikärakenteen muutokset, yhteiskunnalliset muutokset sekä energiatalouden muutokset. Viisi voimaa luovat ympärilleen niin pienempiä kuin suurempiakin muutoksia. Tämän hetken polttavin kysymys on, kuinka nykyiset ja tulevaisuuden työntekijät saadaan vastaamaan näihin muutoksiin. (Gratton 2010, 18.)

Teknologinen kehitys tulee vaikuttamaan koko ihmiskuntaan, myös päivittäiseen toimintaamme niin työssä kuin vapaa-ajallakin. Teknologinen kehitys vaikuttaa kansantalouden ja väestömäärän kasvuun, elinajanodotteeseen ja koulutusmahdollisuuksiin. Se tulee myös vaikuttamaan arvomaailmaamme ja moraalisiin kysymyksiin. Ihmisten suhde teknologiaan tulee muuttumaan, kun ubiikkiteknologiset eli huomaamattomasti ympäristönsä sulautuvat teknologiset ratkaisut liittyvät lähes kaikkeen toimintaan. Teknologiset ratkaisut eivät kuitenkaan ole käytettävissä globaalisti samoin mahdollisuuksin, joten alueelliset erot ovat merkittäviä. (Andersson & Kaivo-Oja 2012, 33-36.)

Teknologinen kehitys tulee vaikuttamaan niin suorasti kuin epäsuorasti siihen, kuinka työtä tehdään tulevaisuudessa. Monien töiden korvaaminen robotiikalla ja automatiikalla yleistyy ja yhä useampi työ on robotin varamiehenä toimimista. Näin ollen tarve innovatiiviselle ja luovalle työlle lisääntyy. (Andersson & Kaivo-Oja 2012, 35.) Tapamme olla yhteydessä toisiin ihmisiin muuttuu. Vuoteen 2025 mennessä viiden miljardin ihmisen uskotaan olevan yhteydessä erilaisiin mobiilisovelluksiin. Teknologinen kehitys mahdollistaa myös uusia tiedon säilytys- ja jakamismahdollisuuksia. (Gratton 2010, 19.)

Globalisaatio ja teknologinen kehitys yhdessä tulevat vaikuttamaan suuresti tulevaisuuden yhteiskuntiin ja työntekemiseen. Globalisaatio kaupungistaa maailmaa. (Andersson & Kaivo-Oja 2012, 41.) Kaupungistuminen johtuu ympäri vuorokauden toimivien yhteiskuntien synnystä, jonka internetin kehitys on mahdollistanut. Ihmisten on helpompi olla yhteydessä toisiinsa ja tämä mahdollistaa työskentelyn globaalisti. Verkostoituminen on nykypäivänä välttämätöntä. Asiantuntijat voivat helposti työskennellä yrityksessä toisesta maasta käsin. Globalisaatio myös levittää työn tekemisen useampiin maihin, esimerkiksi halvempien tuotantokustannusten perässä. Kansalliset rajat eivät enää määritä tuotteiden ja palvelujen valmistusta ja hankintaa. (Gratton 2010, 19.)

Suuri osa nykyisestä työvoimasta tulee lähivuosina eläköitymään, mikä vaikuttaa siihen, että suuri määrä tietoa ja osaamista poistuu heidän mukanaan. Toisaalta myös elinajan odotteen odotetaan nousevan, mikä taas tulevaisuudessa voi vaikuttaa ihmisten eläköitymisen ajankohtaan. Eläkeikäisten hyvinvointitarpeita ei pystytä turvaamaan verovaroilla nykyisillä säännöillä. Väestörakenteiden muutokset tulevat vaikuttamaan yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja arvoihin teknologisen kehityksen ja globalisaation lisäksi. Niillä on myös vaikutuksensa työhön. Näiden muutosten pohjalta ihmisistä on tullut entistä itsenäisempiä ja ihmiset muovaavat elämäntyyliinsä omien toiveiden ja tarpeiden pohjalta välittämättä niinkään yhteisön odotuksista. Yhä useammat haluavat työskennellä tulevaisuudessa freelancereina sekä saada enemmän vapautta ja mahdollisuuksia määrätä itse tekemisistään. (Gratton 2010, 20.)

Perhekoot ovat pienentyneet ja tulevat vielä entisestään pienentymään. Toisaalta yksinelijien, yksinhuoltajien ja uusperheiden määrä on kasvussa. Perinteinen ydinperheajattelu on historiaa. Ystävyys-suhteet nousevat perhesuhteita tärkeämmäksi ja sosiaalinen elämä virtualisoituu. Toisaalta virtuaalisuus passivoi ihmisiä. Naisten rooli on muutoksessa ja heidän asemansa yrityksissä ja työelämässä voimistuu. Myös miesten roolit ovat muutoksessa, kun miehet omaksuvat uusia, pehmeämpiä rooleja myös työn ulkopuolelta. Nämä muutokset tulevat merkittävästi vaikuttamaan työelämään. Luottamus käsitteenä nousee tärkeäksi asiaksi niin politiikassa kuin työssäkin. (Andersson & Kaivo-Oja 2012, 43-44.)

Ympäristöasiat nousevat entistä tärkeämmiksi tulevaisuudessa. Ilmaston lämpeneminen, erilaisten energiamuotojen hinnan nousut ja verotus pakottavat organisaatioita kiinnittämään asiaan enemmän huomiota omassa toiminnassaan. Uusia tapoja työmatkustamiseen sekä tavaroitten kuljetukseen tullaan etsimään. Energiatalouden muutokset vaikuttavat luonnollisesti myös ihmisten vapaa-ajan toimintaan, kun luontoa ja energiaa yritetään säästää. Kestävä kehitys nousee kilpailuvaltiksi yrityksissä. Vaikka yleensä viittä voimaa käsitellään erikseen, on hyvä ymmärtää, että ne kaikki vaikuttavat toisiinsa ja toimivat yhdessä. Globalisaatio, teknologinen kehitys sekä ympäristöasiat muokkaavat yhdessä uusia tapoja kommunikoida, esimerkiksi erilaisten webinaarien avulla. (Gratton 2010, 20.)

Elinkeinoelämän keskusliiton teettämässä Oivallus-hankkeessa (2008-2011) tutkittiin, millaista osaamista elinkeinoelämä tarvitsee tulevaisuudessa ja kuinka sitä kehitetään. Hankkeen aikana nostettiin esille myös muita tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä edellä mainittujen megatrendien lisäksi. Näitä ovat työelämän ja yleensäkin elämän kiire, nopeatahtisuus ja monimutkaisuus sekä ihmisen sietokyky ja kestävyys tässä kiireen ilmapiirissä. (Oivallus 1.väliraportti 2009, 8-9.)

Tulevaisuudessa työ on itsejohdettua ja -organisoituvaa, ihmiskeskeistä ja vertaisverkostomaista (peer-to-peer). Yksilöllinen osaaminen on tärkeää, mutta työtä tehdään pääsääntöisesti tiimeissä, jossa osaamista käytetään osana kokonaisuutta. Työssä ei ole enää vain yhtä oikeaa tapaa toimia, vaan tavoitteisiin voidaan päästä monin eri tavoin. Työnkuva ja työtehtävät vaihtuvat nopeammin, kun osaamista pyritään hyödyntämään erilaisilla kokoonpanoilla uuden luomiseksi ja ratkaisujen etsimiseksi. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 7.) Moni työ on yhtä enemmän tietointensiivistä, joka tarkoittaa asiantuntijatehtävien määrän kasvua, työn sisällön yleistettävyyden vähenemistä, tieto- ja viestintätekniikan käyttö arkipäiväistymistä, työn itseohjautuvuuden lisääntymistä sekä vuorovaikutuksen tärkeyden kasvua. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 8-9.)

Tulevaisuuden työ tullaan tekemään verkostoissa. Myös virtuaaliset verkostot tulevat lisääntymään, sillä verkostot ovat globaaleja. (Gratton 2010, 22.) Verkostojen hyötyjä ovat esimerkiksi kustannustehokkuuden nousu ja uusien liiketoimien synty, kun tuotteita ja palveluja voidaan yhdistellä. Erityisesti termi oppiva verkosto kuvaa tulevaisuuden verkostoja. Oppiva verkosto koostuu erilaisista osaamisista. Erilainen osaaminen voi olla poikkitieteellistä tai eri toimialojen kohtaamista. Oppivaa verkostoitumista tapahtuu niin organisaatioiden välillä kuin organisaation sisäisesti eri osastojen välillä. Verkostojen pohjimmaisena ideana on laaja-alainen, toisiaan täydentävä osaaminen. Verkostoilla pyritään luomaan innovaatioita, joita tarvitaan tulevaisuuden liiketoiminnassa pärjäämiseen. Työtä tehdään projekteittain, jolloin tiimeihin voidaan valita tarpeen mukaan parhaat osaajat. (Oivallus 1.väliraportti 2009, 14-16.)

Koska verkostot ovat tulevaisuutta, odotetaan johtajilta myös kykyä johtaa näitä verkostoja menestyksekkäästi globaaleista haasteista huolimatta. Luottamus on tärkeä asia ja se vaikuttaa myös tulevaisuuden johtamiseen. Johtamisen odotetaan olevan läpinäkyvää ja luotettavaa. Johtajien ja alaisten välinen hierarkia on tasoittumassa, sillä johtajien odotetaan olevan osa verkostoja ja tiimejä ja koska yhä useampi työ on itseohjautuvaa. (Gratton 2010, 22-23.) Johtamisosaamisessa tulee korostumaan taito koota oikea tiimi suorittamaan tarvittavat työt. Johtajan tulee myös pystyä tunnistamaan alaistensa vahvuudet sekä yksilö- että ryhmätasolla. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 10.)

Tulevaisuudessa työtä tullaan tekemään entistä joustavammin. Koska tiimit ovat globaaleja, tehdään työtä monella eri aikavyöhykkeellä. Tästä syystä osa-aikainen työ, etätyöt ja joustavat työajat tulevat lisääntymään. Tällä tavoin niin työntekijöiden kuin organisaatioiden toiveet saadaan parhaiten toteutettua. (Gratton 2010, 22-23.) Työurat eivät ole pitkiä, saman organisaation palveluksessa tapahtuvia ajanjaksoja, vaan työpaikkaa vaihdetaan useasti ja freelance-työskentely lisääntyy osittain johtuen projektimaisesta työskentelystä ja toisaalta taas työntekijöiden halusta kehittää omaa osaamistaan. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 10.)

2.4 Muutokset luovat uusia osaamistarpeita

Vaikka työnteke ja organisaatiot muuttuvat, eniten muuttuvat kuitenkin osaamisvaatimukset ja -tarpeet. Työssä tullaan tarvitsemaan entistä enemmän asiantuntijuutta ja syvällistä tietämystä, kuin tavallisia taitoja. (Gratton 2010, 22.) Tulevaisuuden osaaminen ei ole pelkästään abstraktien asiantuntijataitojen osaamista, vaan substanssiosaamista tarvitaan jatkossakin. Osaamistarpeet koostuvat monista eri taidoista, vaikka viime kädessä tulevaisuuden menestymisen ratkaisee asenne. Tulevaisuudessa tarvitaan muutoksen osaamista eli ennakkoluulontonta, kyseenalaistavaa ja luovaa asennetta. Tulevaisuuden osaamisen pääpaino on laaja-alaisessa osaamisessa, vuorovaikutustaidoissa sekä verkosto-osaamisessa. Näiden lisäksi suurta osaa näyttelevät myös globaaliuden vaatima osaaminen, liiketoimintaosaaminen, teknologinen osaaminen, palveluosaaminen, ympäristöosaaminen, käyttäjälähtöinen ajattelu sekä keikelevä asenne suunnitteluprosessissa. Oivallus-hankkeessa esiin tulleita osaamistarpeita on esitelty kuviossa 2. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 13.)

Kuvio 2: Tulevaisuuden osaamistarpeita (Oivallus, 2.väliraportti 2010, 12).

Globaali toiminta tulee vaatimaan toiminta-alueiden kulttuurien ja niiden toimintatapojen ymmärrystä ja hallintaa, kansainvälisen kaupan osaamista sekä kielitaitoa. (Oivallus loppuraportti 2011, 12.) Globaalius tulee vaatimaan edellisten lisäksi myös suvaitsevaisuutta, eettisyyttä ja sopeutuvuutta (Tynjälä, Slotte, Nieminen, Lonka & Olkinuora 2006, 77). Liiketoimintaosaaminen on tärkeä osaamistarve, sillä ilman sitä yritys ei voi toimia menestyksekkäästi. Liiketoimintaosaamiseen kuuluu useita taitoja, kuten trendien ja niiden muutosten ymmärtäminen ja ennakointi, tuotteiden ja palvelujen kehittäminen, myynti- ja markkinointiosaaminen, sekä liiketoiminnan prosessien kehittäminen ja uudistaminen. Toimittaessa globaaleilla markkinoilla tarvitaan myös verkosto-osaamista. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 14.)

Verkosto-osaamisen taitoja ovat ryhmä- ja yksilötyöskentelyn taidot, sosiaaliset taidot, vuorovaikutustaidot sekä kyky oppia muilta ja jakaa tietoa. Sosiaaliset taidot tulee erottaa sosiaalisuudesta. Sosiaalisuus on synnynnäinen piirre, kun taas sosiaaliset taidot ovat harjoiteltavissa. Sosiaaliset taidot koostuvat kyvystä solmia suhteita erilaisten ihmisten kanssa ja ymmärryksestä heidän näkökulmiaan kohtaan. Sosiaaliset taidot ovat myös sidoksissa aikaan ja paik-

kaan. Verkosto-osaamiseen liittyy vahvasti myös kyky löytää liiketoiminnan ja tehtävien kannalta oikeat ihmiset ja ryhmät. Verkosto-osaaminen liikuttaa tietoa kohti ratkaisuja. Verkosto-osaaminen vaatii myös tietoteknisiä taitoja ja muutenkin teknologiaosaaminen on tärkeää tulevaisuudessa. Teknologia on usein läheisesti yhteydessä innovaatioihin ja ilman teknologista osaamista ei synny tulevaisuudessa tarvittavia innovaatioita. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 14-17.) Näin ollen tietokoneiden ja -verkkojen käyttämisen osaaminen, medialukutaito, ongelmanratkaisukyky sekä kriittinen ajattelu ovat tulevaisuuden osaamista (Tynjälä ym. 2006, 77).

Ympäristöosaaminen on tärkeää joka alalla. Koska energiakustannukset ovat nousussa ja kuluttajat arvostavat vihreitä arvoja, tulee yritysten ottaa tämä huomioon toiminnassaan. Palveluosaaminen nousee tärkeäksi osaamisen alueeksi, sillä yhä useampi organisaatio toimii palveluiden alalla tavalla tai toisella. Erityisesti palveluosaamiseen vaikuttaa asenne, mutta palveluosaamiseen kuuluvat myös markkinointi- ja viestintätaidot. Hyvä asiakaspalvelija osaa myydä tuotteen asiakkaalle huomioiden hänen tarpeensa tuoden tuotteen hyödyt selkeästi esiin. Asiakasosaaminen vaatii ihmistuntemusta sekä tarpeiden ja tuotteiden ymmärrystä. Jotta palveluita voitaisiin kehittää, tarvitaan myös kovien taitojen, kuten teknologisen osaamisen, ja pehmeiden taitojen, kuten käytön kokemusten liittämistä yhteen. (Oivallus 2.väliraportti 2010, 16-21.) Koska työ on jatkuvassa muutoksessa ja työmaailmassa eletään jatkuvassa epävarmuudessa, tarvitaan tulevaisuudessa myös oppimisen taitoja, itsesääätelyä, joustavuutta, aloitteellisuutta, monialaisuutta, paineensietokykyä sekä yrittäjämäisyyttä (Tynjälä ym. 2006, 77).

2.5 Osaamistarpeet liiketaloudessa

Liiketalouden alan osaamistarpeita kartoitettiin vuonna 2012 opetus- ja kulttuuriministeriön liiketalouden alojen koulutustoimikunnan aloitteesta. Ennakointihankkeessa selvitettiin alan tulevaisuuden osaamistarpeita kirjallisuuskatsauksen ja asiantuntijoiden työpajojen tuottamien materiaalien avulla. Raportissa todetaan monien osaamistarpeiden ilmenevän toimialasta riippumatta suurien muutosvoimien, kuten edelläkin mainittujen kansainvälistymisen, teknologisen muutoksen ja verkostomaisten toimintatapojen yleistyessä. Liiketalouden alalla tulevaisuuden osaamistarpeet ovat myös monialaisia ja erilaisten osaamisalueiden yhdistelmiä, kuten tieto- ja viestintätekniikan osaaminen yhdistettynä asiakaspalveluosaamiseen. (Rajander-Juusti 2013, 5.)

Liiketalouden alalla vaikuttavat erityisesti kolme muutosvoimaa: innovaatiot ja luovuus, teknologiset mahdollisuudet sekä verkostomainen toiminta. Pääteemoina liiketalouden alalla tulevat olemaan jatkuvaan oppimiseen ja muuntautumiskykyyn liittyvät osaamistarpeet sekä

asiakasosaamisen, johtajuuden ja yrittäjämäisen asenteen edellyttämät asiat. Johtamis- ja erityisesti esimiesosaaminen luovat tulevaisuuden parempaa työelämää, asiakasosaamisella luodaan kilpailuetua, työn subjektiivinen luonne edellyttää kykyä yrittäjämäiseen ajatteluun ja toimintaan ja työn jatkuvassa murroksessa tarvitaan tekijöitä, jotka voivat sujuvasti omak-
sua uusia toimintatapoja. (Rajander-Juusti 2013, 6.)

Verkosto-osaaminen pitää sisällään muun muassa taidon luoda, johtaa ja ylläpitää verkostoja sekä toimia niissä vastuullisesti ja vuorovaikutuksellisesti. Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen edellyttää laaja-alaisia tietotekniikan hyödyntämisen taitoja myös eri kanavissa sekä uusien toimintatapojen ja käyttömahdollisuuksien omaamista. Innovaatioosaaminen edellyttää luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja ja kykyä kehittää jatkuvasti yhteisiä ja myös omia työskentelytapoja. Myös projektityöskentelytaidot kuuluvat innovaatioosaamiseen. (Rajander-Juusti 2013, 58-59.)

Johtajuusosaamiseen kuuluvat kyky rakentaa työyhteisöjä sekä huomioida ja hyödyntää työyhteisöjen jäsenten erilaisuuksia. Tulevaisuuden johtaja ja esimies osaa hajauttaa johtajuuttaan ja toimia monialaisesti. Asiakasosaamisessa erityisesti esille nousee asiakkaan yksilöllisyyden huomioiminen niin tarpeiden kartoituksessa kuin itse myyntityössä. Yrittäjyysosaaminen pitää sisällään erityisesti yrittäjämäisen asenteen taitoja: vastuullisuutta, muutoksen hallintaa ja ennakointitaitoja. Uusien toimintatapojen ja muuntautumiskykyisten tekijöiden taitoihin kuuluvat kyky ja halu omaksua ja oppia uutta sekä vahvat työyhteisö- ja työelämätaidot. (Rajander-Juusti 2013, 60-63.)

3 Ammattikorkeakoulu työelämävalmiuksien kehittäjänä

Ammattikorkeakouluille on asetettu tehtäviä, jotka määritellään ammattikorkeakoululaissa. Säädettyjä tehtäviä ovat korkeakouluopetuksen antaminen ammatillisiin asiantuntijatehtäviin perustuen tutkimukseen ja taiteellisiin edellytyksiin sekä työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin, yksilön ammatillisen kasvun tukeminen ja ammattikorkeakouluopetusta hyödyttävän sekä työelämää ja alueellista kehitystä edistävän ja alueen elinkeinorakenteen huomioivan tutkimus- ja kehitystyön harjoittaminen. (Ammattikorkeakoulut 2016.)

Tulevaisuuden työ edellyttää verkottuneita osaamisympäristöjä, poikkitieteellistä osaamista ja osallistumista työelämän erilaisiin yhteisöihin ja niissä tapahtuviin innovaatioprosesseihin. Uuden ammatillisen osaamisen tulee pohjautua monialaiseen sosiaalisia ja yhteiskunnallisia innovaatioita tuottavaan toimintaan. Ammattikorkeakoulupedagogiikan tulee huomioida, että tulevaisuuden työelämässä halutaan tekijöitä, joilla on poikkitieteellistä osaamista, hyvät vuorovaikutustaidot, kyky innovatiiviseen toimintaan ja yrittäjämäistä asennetta ja kykenevät

toimiaan erilaisissa kansainvälisissäkin toimintaympäristöissä. Jotta ammattikorkeakoulut pystyisivät suoriutumaan tehtävistään ja vastaamaan työelämän ja alueiden uusiin osaamistarpeisiin, tulee myös ammattikorkeakoulujen muuttua. Näiden muutosten tunnistaminen ja ennakointi ovat ammattikorkeakoulupedagogiikan kehittämisen perustana. Muutokset edellyttävät uusia toimintatapoja koulutuksen järjestelyissä. Jotta nämä ratkaisut olisivat toimivia, tulee uusia toimintatapoja kehittää ammattikorkeakoulujen ja työelämän tiiviissä yhteistyössä. Ammattikorkeakouluopintoja tulee tuoda lähemmäksi työelämää. (Vanhanen-Nuutinen, Laitinen-Väänänen & Väänänen 2012, 259-271.)

Kotila ja Mäki (2015) toteavat, että yksi mahdollisuus tuoda ammattikorkeakouluopinnot lähemmäksi työelämää, on toteuttaa erilaisia hankkeita ja projekteja. Hankkeet ja projektit pohjautuisivat työelämän organisaatioissa tapahtuvaan työskentelyyn. Työharjoittelut ja opinäytetyöt ovat olleet perinteinen yhteistyön muoto, mutta vielä läheisempi suhde työelämään syntyisi, jos oppiminen suoritettaisiin työelämäprojekteissa. Oppimisympäristöt tulee kehittää työelämläheisiksi. (Kotila & Mäki 2015, 42.) Tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa osaaminen pysyy ajantasaisena, kun ammattikorkeakoulut pääsevät ratkomaan nykypäivän ja lähitulevaisuuden haasteita. Tieto ja osaaminen myös uudistuvat työelämän kannalta tarpeeksi nopeasti, kun oppimista suoritetaan yhdessä ja siihen päästään heti vaikuttamaan. Alan tutkimukset ja uuden tiedon soveltaminen käytäntöön tapahtuu sujuvasti. (Väänänen 2012, 31.)

Aidossa työelämäyhteistyössä toimii kolme osapuolta, korkeakouluopiskelija, ammattikorkeakoulun opettaja sekä työelämäkumppani, yhteistyössä. Toiminnan tulee olla käyttäjälähtöistä kaikissa toiminnan vaiheissa. Kolmikannan osapuolet nähdään ammattikorkeakoulun palvelujen käyttäjinä ja toiminta on tasa-arvoista yhteistoimintaa. Toiminta tapahtuu aidoissa työelämän ympäristöissä ja tavoitteena on tuottaa konkreettisia, aitoja tuotoksia. Luova ja tutkimuksellinen ote, jossa toimijaroolit vaihtelevat ja osaamista kehitetään ja jaetaan yhdessä, on aidon työelämäyhteistyön peruselementti. Perinteiset pedagogiset ratkaisut eivät ole enää riittäviä. (Kotila & Mäki 2015, 42-45.) Laurea-ammattikorkeakoulussa tämä seikka on otettu huomioon.

3.1 Laurea-ammattikorkeakoulu

Laurea-ammattikorkeakoulu on monialainen ammattikorkeakoulu, joka tarjoaa koulutusta seitsemällä eri kampuksella Uudellamaalla. Kampukset sijaitsevat Hyvinkäällä, Tikkurilassa, Keravalla, Leppävaarassa, Otaniemessä, Lohjalla ja Porvoossa ja opiskelijoita Laureassa on yhteensä yli 7500. (Uudelle opiskelijalle 2016.) Laureassa on mahdollista opiskella kymmenessä suomenkielisessä ja kuudessa englanninkielisessä ammattikorkeakoulututkintoon johta-

vassa koulutuksessa. Laureassa on myös mahdollista suorittaa ylempiä ammattikorkeakoulututkintoja sekä avoimen ammattikorkeakoulun opiskeluja. Tutkinnot ovat koulutusalaan riippuen laajuudeltaan 210-240 opintopistettä ja tavoitekestoltaan 3,5-4 vuotta. Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot ovat 90 opintopisteen laajuisia ja kestoltaan 1,5-2 vuotta. (AMK-tutkinnot 2016.)

Laurea tarjoaa monimuotoisia opiskelupalveluita niin työelämässä jo oleville kuin alemman asteen oppilaitoksista tuleville opiskelijoille. Opiskelumahdollisuudet ovat monimuotoisia ja palveluillaan Laurea mahdollistaa osaamisen uudistamisen ja työelämän muutoksissa menestymisen. Laurean yhtenä strategisena tavoitteena on tuottaa ainutlaatuista ja kansainväliset tarpeet täyttävää osaamista. Opiskelu tapahtuu monimuotoisesti hyödyntäen perinteisiä ja digitaalisia verkostoja ja uusimpia tietoteknisiä innovaatioita. Opiskelija-opettajasuhde ei ole hierarkkinen vaan molemminpuolista osaamista tukevaa ja arvostavaa. Näitä pyrkimyksiä varten Laureassa opiskelu tapahtuu kehittämispohjaisen oppimismallin, LbD-mallin, mukaisesti. (Laurea Strategia 2020 2015, 8-11). LbD-malli esiteltiin Laureassa vuonna 2006. Laureassa kehitetty LbD on käytössä pedagogisena toimintamallina kaikissa koulutusohjelmissa. (Dickinson & Haavisto 2014, 9.)

Tällä hetkellä Laureassa voi opiskelumuodoksi valita päivä- tai monimuoto-opiskelun. Lisäksi Laurea tarjoaa useita opiskelutapoja, jotka perustuvat kehittämispohjaiseen oppimiseen. Opiskelutapoja ovat opintojaksoille osallistuminen, hankkeissa ja projekteissa oppiminen, työn opinnollistaminen ja opintojen sitouttaminen omaan yritysideaan. Lisäksi aiempaa osaamista voi sisällyttää osaksi suoritettavaa tutkintoa. (Opiskelutavat 2016.) Liiketalouden koulutus on järjestetty tiiviissä yhteistyössä erilaisten organisaatioiden kanssa. Useimmiten yhteistyö tapahtuu erilaisissa projekteissa, joita toteutetaan noin 400 kappaletta vuosittain. Tiivis yhteistyö mahdollistaa opiskelijoiden ja työnantajien verkostoitumisen jo opiskeluvaiheessa. (Liiketalouden koulutus 2016.)

3.2 Learning by Developing (LbD) -toimintamalli

LbD-toimintamallin eli kehittämispohjainen oppimismallin viisi kulmakiveä ovat autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, luovuus ja tutkimuksellisuus. Opiskelija omaksuu toimintamallissa viisi kompetenssia eli yleistä valmiutta toimiessaan toimintamallissa. Nämä ovat eettinen osaaminen, kansainvälinen osaaminen, reflektio-osaaminen, työyhteisöosaaminen ja innovaatio-osaaminen. Kyseiset viisi kompetenssia on määritelty valtakunnallisesti saavutettaviksi opetussuunnitelmassa. Kompetenssien hallinta varmistaa ammattikorkeakoulutasoisen,

ammattillisen sivistyksen rakentumisen. LbD-toimintamalli myös yhdistää kaikki kolme ammatikorkeakouluille asetettua tehtävää: kasvatuksellisuus, aluekehitys, ja tutkimus- ja kehittämistyön. Edellä mainitut asiat on tiivistetty kuvioon 3. (Raij 2014, 14-16.)

Kuvio 3: LbD-toimintamallin ja osaamisen kehittymisen keskeiset elementit (Raij 2014, 16).

LbD-toimintamallissa lähtökohtana on opiskelijoiden, opettajien ja työelämäedustajien yhteistyö aidossa työelämää uudistavassa kehittämishankkeessa. Toimintamalli perustuu siis yhteisölliseen oppimiseen, joka vahvistaa prosessiin osallistuvien sitoutumista ja motivaatiota. Parhaimmillaan prosessi tuottaa uutta osaamista kaikille osapuolille. Osaaminen kehittyy LbD-toimintamallissa prosessimaisesti. Keskeiset osa-alueet prosessissa ovat yksilön oppiminen, yhteisön oppiminen sekä uuden osaamisen tuottaminen. Autenttisuus toteutuu toimintamallissa aidosta, työelämästä lähtöisin olevan ilmiön hahmottamisesta, josta tunnistetaan, määritellään ja jäsennellään kehittämishankkeeksi tai oppimistapahtumaksi kumppanin kanssa. Kumppanuus ja kokemuksellisuus ilmenevät LbD-toimintamallissa yhdessä toimimisena ja oppimisena ja kokemusten ja uuden tiedon jakamisena. Tutkimuksellisuus ilmenee oman oppimisen, yhteisön osaamistiedon ja kehittämishankkeen vaikuttavuuden arviointina. Luovuus ilmenee uusina toimintamalleina tai muina kehittämishankkeen tuloksina. (Raij 2014, 14-16.)

3.3 Liiketalouden opetussuunnitelma Laureassa

Liiketalouden tutkintorakenne muodostuu ydinosaamisen ja täydentävän osaamisen osaamiskokonaisuuksista eli moduuleista. Ydinosaamisen moduulit ovat kaikille pakollisia ja sisältävät

tutkintoon pakollisesti sisältyvät osaamisvaatimukset. Ydinosaamisen moduuleihin sisältyvät alan perusopinnot, ammattiopinnot, työharjoittelut sekä opinnäytetyö. Täydentävän osaamisen moduuleista opiskelija voi valita ne moduulit, joihin haluaa laajentaa tai syventää osaamistaan. (Liiketalouden koulutus (Laurea Hyvinkää, liko) / HLB216SN 2016 2016.) Tradenomin tutkintoon vaaditaan 210 opintopistettä. 150 opintopistettä koostuu ydinosaamisen opinnoista ja 60 opintopistettä täydentävistä opinnoista. Koulutuksen suorittamisen tavoiteaika on 3,5 vuotta. Tutkintorakenne on esitelty kuviossa 4. (Liiketalouden koulutus 2016.)

Kuvio 4: Liiketalouden tradenomin tutkintorakenne (Liiketalouden koulutus 2016).

Tutkintorakenteen opintosuunnitelmaa kehitetään jatkuvasti ja tammikuussa 2017 Laureassa otetaan käyttöön osin uudistetut ja harmonisoidut ydinosaamisen moduulit. Ydinosaamisen moduulit on esitelty kuviossa 5. Ydinosaamisen moduulit ovat liiketoiminta- ja yrittäjyysosaaminen, liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen kehittäminen, Service Business, kehittämisosaaja ja työelämän uudistaja ja ammatillisena asiantuntijana työyhteisössä. Ydinosaamisen moduulit ovat 30 opintopisteen kokonaisuuksia. Ydinosaamisen moduulien toteutus tapahtuu opintojaksototeutuksina tai projektioppimisympäristössä kampuksesta riippuen. (Koivusalo, Halme, Kamphuis, Wirman, Uusitalo, Putkonen, de Camara, Haikonen & Lahti 06/2016.) Täydentävän osaamisen moduulien uudet kuvaukset eivät ehtineet valmistua opinnäytetyön tekemisen aikana.

Kuvio 5: Liiketalouden ydinosaamisen moduulit (Koivusalo ym. 06/2016).

3.3.1 Liiketalouden opetussuunnitelman toteutus Hyvinkään kampuksella

Ydinosaamisen moduulien toteutus tapahtuu Hyvinkään kampuksella pääsääntöisesti projekteina. Opintojen sisällöt ja oppimistavoitteet poikkeavat opintojaksototeutuksesta ja tässä kappaleessa keskitytään juuri projektioppimisympäristöjen opintojen sisältöihin ja oppimistavoitteisiin. Liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen moduuli sisältää projektioppimisympäristössä liiketoimintaosaamisen ja asiakkuus- ja projektiosaamisen opintoja. Moduulin suoritettuaan opiskelija osaa muun muassa tunnistaa liiketoimintaympäristöön liittyviä tekijöitä sekä toimia asiakaslähtöisesti ja yrittäjämäisesti. Projektijohtamisen osaamisen osalta opiskelija hallitsee projektin vaiheet, prosessit ja käsitteistön ja osaa toimia projektiryhmän jäsenenä halliten projektinhallinnan työkalut. (Koivusalo ym. 06/2016.)

Liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamisen kehittämisen moduuli sisältää asiakaslähtöisen liiketoiminnan kehittämisen ja tuloksellisen liiketoiminnan ja johtamisen opintoja. Opintojen tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa asiakkaiden tarpeet ja osaa kehittää asiakaslähtöisiä tuotteita ja ratkaisuja. Projektijohtamisen osaamisen osalta opiskelija osaa muun muassa toimia projektipäällikön tehtävissä ja hallitsee projektien dokumentoinnin. (Koivusalo ym. 06/2016.) Service Business -moduuli sisältää palveluliiketoiminnan osaamista vahvistavia opintoja. Moduulin suorittamisen jälkeen opiskelija osaa muun muassa suunnitella, toteuttaa ja arvioida palvelujen kehittämisen projekteja ja luoda organisaatiolle kestäviä käytänteitä. Projektijohtamisen osaamisen kehittämisen osalta opiskelija hallitsee projektijohtamisen tietoperustan ja käytänteet ja osaa uudistaa ja johtaa kansainvälisiä ja monialaisia projekteja ja projektitiimejä. (Koivusalo ym. 06/2016.)

Ammatillisena asiantuntijana työyhteisössä -moduuli pitää sisällään tutkintoon sisältyvät työharjoittelut. Moduulin aikana alan asiantuntijuus syventyy. Opiskelija osaa toimia vastuullisesti työtehtävissä ja kehittää harjoitteluyrityksen liiketoimintaprosesseja. Lisäksi opiskelija osaa kehittää ja arvioida omaa osaamistaan, luoda henkilökohtaisia verkostoja ja suunnitella omaa työuraansa. (Koivusalo ym. 06/2016.) Kehittämisosaja ja työelämän uudistaja -moduuli sisältää urasuunnitteluun, tutkimus- ja kehittämismenetelmiin ja projektitoiminnan ja viestinnän perusteisiin liittyviä opintoja. Lisäksi moduuli sisältää opinnäytetyön. (R001 Kehittämisosaja ja työelämän uudistaja 2016.)

3.3.2 Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristö (P2P-toimintamalli)

P2P (Peer to Peer)-toimintamalli, joka perustuu LbD-toimintamalliin, otettiin käyttöön Laurean Hyvinkään kampuksen liiketalouden alalla vuonna 2008. P2P-toimintamallin käyttöönoton

tavoitteena oli syventää ja nopeuttaa LbD-toimintamallin käyttöönottoa. P2P-toimintamalli perustuu aitoihin työelämän projekteihin, joiden ympärille liiketalouden opiskelijoiden opinnot rakentuvat heti opintojen alusta alkaen. (Meronen 2014, 12.)

P2P-toimintamallissa ei ole luentoja ja kokeita, vaan oppiminen tapahtuu projekteissa. Projektien sisällöt ja painotukset vaihtelevat, mutta aiheiltaan ne liittyvät vahvasti liiketalouden eri osa-alueisiin, kuten markkinointiin, johtamiseen ja liiketoimintaan. Projekteja toteutetaan hyvinkin erilaisten organisaatioiden kanssa: pienten ja suurten yritysten, yhdistysten ja järjestöjen sekä kunnallisten toimijoiden ja hallintoelinten kanssa. Kaikki projektit ovat kuitenkin kehittämisprojekteja, joiden avulla pyritään ratkaisemaan yhteiskumppanin toiminnassaan kohtaama ongelma. (Dickinson & Haavisto 2014, 11.) Projektien toimeksiantoja saadaan yhteistyöverkostojen kautta tai ohjaajien ja opiskelijoiden henkilökohtaisten verkostojen kautta. Osa toimeksiannoista saadaan Laurean sisäisenä tilauksena tai Laurean aluepalveluyksikön välittämänä. Organisaatiot ottavat myös itse yhteyttä kuultuaan muilta organisaatioilta opiskelijaprojekteista. Projektin toimeksianto perustuu organisaation kehittämistarpeeseen. (T. Tallgren, sähköpostihaastattelu 11.10.2016.)

Usein ohjaajat tapaavat projektin toimeksiantajan etukäteen projektin rajausta varten sekä varmistaakseen, että projekti soveltuu opiskelijaprojektiksi. Kun projekti käynnistyy, suunnittelevat opiskelijat projektin toteutuksen yhteistyökumppanin tarpeiden ja toiveiden perusteella. Yhteistyökumppanit osallistuvat myös projektin toteutukseen. Toimintamallin toimivuuden kannalta on tärkeää, että yhteistyökumppani sitoutuu projektiin ja toimii siinä aktiivisesti koko prosessin ajan. Yhteistyökumppanin rooli projektin toteutuksessa vaihtelee myös yhteistyökumppanin toiveiden mukaan. Rooli voi olla suuri, jolloin yhteistyökumppani osallistuu viikoittaisiin ohjauksiin. Rooli voi olla myös pienempi aikatauluista riippuen, jolloin minimissään yhteistyökumppani osallistuu projektin aloituspalaveriin ja arviointiin sekä on opiskelijoiden tavoitettavissa ja antaa kannanottoja niitä pyydettyä. Yhteistyökumppani antaa myös palautetta projektin toteutuksesta ja tuloksista. (T. Tallgren, sähköpostihaastattelu 11.10.2016.)

Ohjaajien tehtävänä on tukea opiskelijoita projektin aikana sekä auttaa ja kannustaa heitä selvittämään projektista kumpuavia haasteita. Opiskelijoita kannustetaan itsenäiseen otteeseen ja asiantuntijaksi kasvamiseen. Projekteissa teoria ja käytäntö nivoutuvat joka askeleella tiukasti yhteen, kun tietoperustasta poimitut faktat valjastetaan heti projektin käyttöön. Käytännön toteutuksen ja teorian yhdistäminen onkin yksi vaikeimmista, mutta silti tärkeimmistä asioista toimintamallissa. Teoreettista tietoa haetaan alan kirjallisuudesta ja muista julkaisuista, sekä esimerkiksi internetistä. Opiskelijat harjoittelevatkin koko ajan myös akateemisen tekstin tuottamista. (Dickinson & Haavisto 2014, 11.)

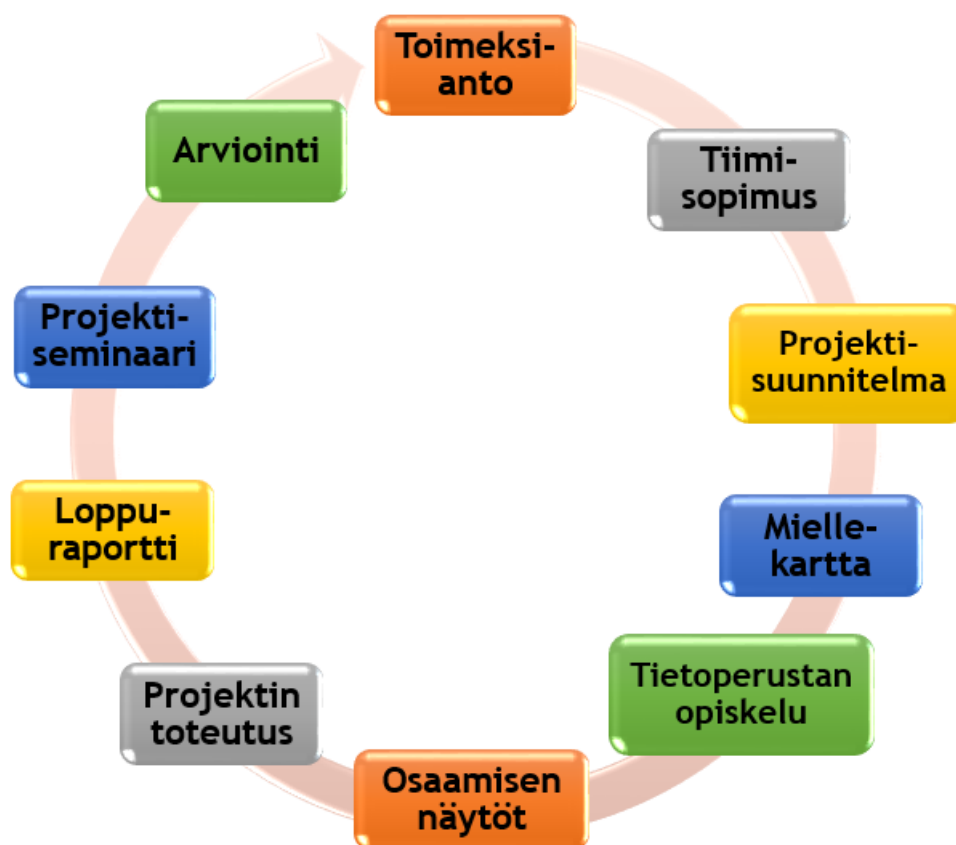
P2P-toimintamallilla on haluttu luoda uutta, yhteisöllistä kulttuuria opiskelijoiden ja ohjaajien sekä työelämäkumppanien välille. Tästä syystä opiskelijoita alettiin kutsua nuoremmiksi kollegoiksi ja ohjaajia ja työelämäkumppaneita vanhemmiksi kollegoiksi. Nimitykset auttavat työelämäkumppaneita ymmärtämään paremmin opiskelijoiden uudenlaisen roolin tasavertaisina toimijoina ja toiminnan kehittäjinä. Työtilat ja työvälineet on rakennettu työelämän mukaisiksi. Opiskelijat käyttävät toimintamallissa kannettavia tietokoneita ja työskentelevät nykyaikaisissa, tiimeille sopivissa tiloissa. Ohjaajien työpisteet sijaitsevat samoissa tiloissa yhdessä tekemisen tunteen vahvistamiseksi. Kokonaisuutena P2P-toimintamalli vahvistaa opiskelijoiden käsitystä aidosta työelämästä toimintatavoillaan. (Meronen 2014, 14.)

P2P-toimintamallia kehitetään jatkuvasti uusimalla toimintatapoja. Vuonna 2008 kaikki P2P-toimintamallin opiskelijat tekivät yhdessä yhtä projektia, nykyään taas kaikille opiskelijatiimeille on oma projekti ja yhteistyökumppani. Myös työvälineitä on kehitetty, kun projektien toteutuksen avuksi on otettu käyttöön ammattilaisille suunnattu projektinhallintaohjelma. Toimintatapojen uudistamisella on tarkoitus tehdä P2P-toimintamallista vielä työelämälähtöisempi. Työelämäyhteistyötä halutaan kehittää ja syventää entisestään, jotta P2P-opiskelijoiden oppiminen ja työelämäverkostoituminen tehostuisi entisestään ja jotta P2P-toimintamalli palvelisi yhteistyökumppanien kehittämistarpeita vielä paremmin. Yhtenä yhteistyön syventämisen ja kehittämisen vaihtoehtona on nähty muun muassa opiskelijoiden työskentely yhteistyökumppanien rinnalla heidän tiloissaan vielä autenttisemman yhteistyön saavuttamiseksi. (Kuhmonen & Uusitalo 2014, 16.)

3.3.3 Projektin kulku ja toteutus

Projektin kulun ja toteutuksen vaiheet on esitelty kuviossa 6. Projekti alkaa briiffillä eli aloituspääläpöillä. Paikalla ovat projektiin valitut opiskelijat, jotka muodostavat projektitiimin, projektin ohjaajat sekä yhteistyökumppani. Projektitiimi valmistautuu tapaamiseen tutustumalla organisaation taustoihin ja projektin ennalta ilmoitettuun sisältöön. Pääläpöissä projektin yhteistyökumppani esittelee projektin toimeksiannon, tarkoituksen ja tavoitteet. Projektitiimi esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä projektista. Pääläpöissä sovitaan myös projektin toteutuksen aikataulusta, mahdollisista välitarkastuspisteistä sekä viestinnästä. Tapaamisesta kirjoitetaan muistio, johon sovitut asiat kirjataan. Projektista kirjoitetaan myös projektisopimus, johon projektin tavoitteet kirjataan. Projektisopimus sisältää myös salassapitovelvoitteen. (P2P-opiskeluopas 2016.)

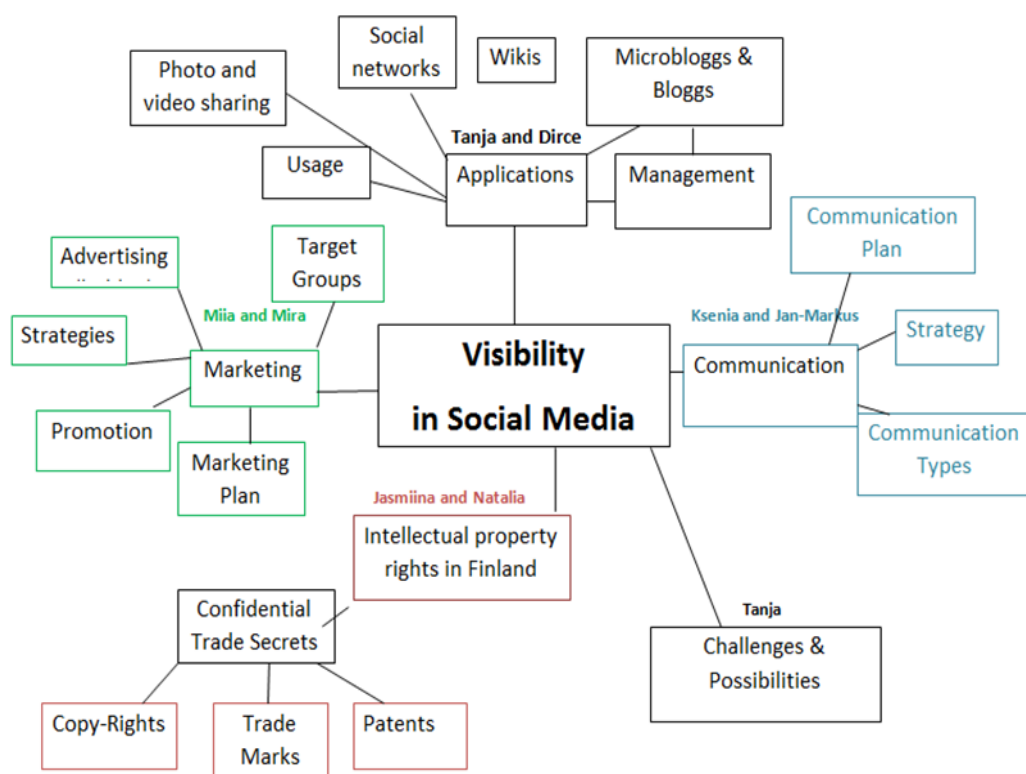

Kuvio 6: Projektin vaiheet (P2P-opiskeluopas 2016).

Suositeltavaa on, että jo ennen briiffiä projektitiimi järjestäytyy eli valitsee keskuudestaan projektipäällikön ja -sihteerin sekä heidän varahenkilönsä. Projektipäällikkö vastaa projektin etenemisestä ja tehtävien suorittamisesta aikataulun puitteissa kohti tavoitteita. Projektipäällikkö vastaa myös yhteydenpidosta yhteistyökumppaniin. Projektipäällikkö toimii puheenjohtajana ohjaajatapaamisissa sekä toimii esimerkkinä muille projektitiimin jäsenille. Projektisihteerin tehtävänä on lähettää kutsut ohjaaja- ja yhteistyökumppanitapaamisiin, sekä laatia tapaamisista muistiot. Projektisihteeri toimii projektipäällikön tukena projektin johtamisessa. Kaikki projektitiimin jäsenet ovat velvollisia tekemään heille määrättyt tehtävät aikataulussa ja sovittujen sääntöjen mukaisesti. Kaikilla projektitiimin jäsenillä on vastuu projektin onnistumisesta. Projektitiimi laatii tiimisopimuksen, johon kirjataan projektin tiedot ja tavoitteet, projektitiimin järjestäytyminen ja tehtävät, oppimisen tavoitteet, viestintäkäytänteet, tapaamiskäytänteet ja muut projektin toteutukseen vaikuttavat tekijät. Projektitiimi työskentelee yhdessä vähintään kahdeksan tuntia viikossa sekä tapaa projektin ohjaajat viikoittain ohjaajatapaamisessa. Ohjaajatapaamisessa esitellään projektin kulkua ja tehtyjä toimia ja keskustellaan jatkosta. (P2P-opiskeluopas 2016.)

Projektista tehdään projektin aikataulus eli projektisuunnitelma käyttäen MS Project- ohjelmistoa. Aikataulus suunnitellaan tarkasti ja sitä päivitetään projektin kuluessa. Projektisuunnitelma sisältää projektin taustojen ja tavoitteiden lisäksi projektin toimenpiteet, riskit ja mahdollisen budjetin. Tarvittaessa projektin toteutussuunnitelmaan ja aikatauluun tehdään muutoksia. Muutoksien ilmetessä projektipäällikkö reagoi niihin mahdollisimman nopeasti, jotta projektin toteutus ei viivästy ja vaikeudu tarpeettomasti. Projektisuunnitelmaan aikataulutetaan myös tietoperustan kirjoittaminen. Tietoperustan on tarkoituksena tukea projektin käytännön toteutusta. Tietoperustan työstäminen alkaa käsitekartan laatimisella, johon kirjataan projektiin liittyviä aihealueita. Miellekartta yhdistää projektin käytännötoimet teoreettiseen pohjaan. Alla olevassa kuviossa 7 on esimerkki projektin miellekartasta. (P2P-opiskeluopas 2016.)

Kuvio 7: Esimerkki projektin miellekartasta (P2P-opiskeluopas 2016).

Tietoperustan kirjoittamista varten hankitaan lähdeaineistoa, kuten kirjoja, artikkeleita tai sähköisiä lähteitä. Tietoperustassa pyritään käyttämään myös kansainvälisiä lähteitä. Tietoperusta linkitetään projektin toteutukseen jo kirjoitusvaiheessa. Projektin tietoperustan laajuus sovitaan ohjaajien kanssa. Vaikka projektin tietoperustan kirjoitus jaettaisiin osiin projektitiimiläisten kanssa, tulee kaikkien opiskella huolellisesti kaikki kirjoitetut osa-alueet. Tietoperustan hallinta auttaa projektin käytännön toteutusta. Tietoperustan kirjoittamisella on myös tarkoitus opettaa opiskelijoita tuottamaan alusta alkaen akateemista tekstiä. Tietoperustaan liittyen järjestetään osaamisen näyttöjä, joissa projektitiimi esittelee tietoperustaa projektin

ohjaajille. Osaamisen näytöissä varmistetaan riittävä teoreettinen osaaminen sekä tietoperustan soveltamisen osaaminen projektiin. Osaamisen näytöissä koko projektitiimi sekä ohjaajat ovat läsnä ja keskustelevat aiheista yhdessä. (P2P-opiskeluopas 2016.)

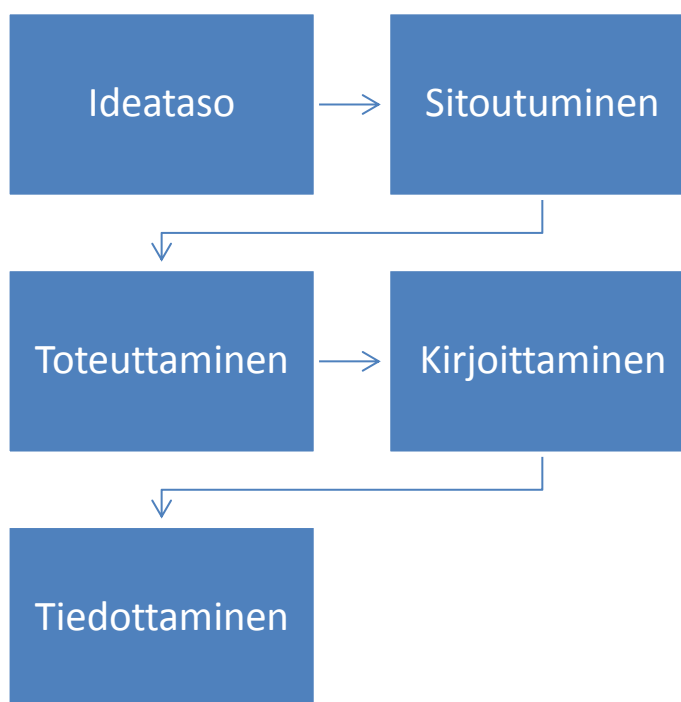
Projektin käytännön osuus riippuu projektin aiheesta. Projektin tarkoituksena voi olla tuottaa esimerkiksi markkinatutkimus, järjestää tapahtuma tai suorittaa organisaation kirjanpitoa. Projektin käytännön toimenpiteet on kirjattu projektisuunnitelmaan. Projektitiimi voi jakaa tehtäviä keskenään, mutta tarkoituksena on kuitenkin, että kaikki oppivat projektissa toteutettavat toimenpiteet. Projektitiimi jakaa aktiivisesti tietoa keskenään sekä antaa palautetta muiden työskentelystä. Tarkoituksena on kannustaa kaikkia osoittamaan kykynsä ja oppimaan uutta. Projektitiimi pitää kirjaa projektiin käytetyistä työtunneista. (P2P-opiskeluopas 2016.)

Projektista laaditaan loppuraportti, johon sisällytetään projektista kirjoitettu tietoperusta sekä kaikki projektissa aikaansaadut tuotokset. Loppuraportissa projektin toteutus kuvataan täsmällisesti. Loppuraportin osioita ovat tiivistelmä, johdanto, tausta ja tavoitteet, tietoperusta, projektin toteutus ja aikataulu, tulokset, kehittämisehdotukset ja -toimenpiteet, projektin arviointi sekä lähteet ja liitteet. Projektitiimi työstää loppuraporttia yhdessä ja raportin tulee olla yhtenäinen. Projektin toteutus kuvataan niin, että projekti voisi olla toistettavissa toisella projektitiimillä. Loppuraportin lisäksi jokaisesta projektista kirjoitetaan media-tiedote, jota yhteistyökumppani voi halutessaan hyödyntää. (P2P-opiskeluopas 2016.)

Projektin lopuksi järjestetään tulosten esittely yhteistyökumppanille sekä projektin arviointi. Tulosten esittelyssä yhteistyökumppanille luovutetaan projektin loppuraportti sekä keskustellaan projektin tuloksista. Yhteistyökumppani antaa tilaisuudessa palautetta projektitiimin työskentelystä ja projektin toteutuksesta. Yhteistyökumppanin arvio vaikuttaa projektin arvosanaan. Projektin arvioinnissa paikalla ovat projektitiimi sekä projektin ohjaajat. Arvioinnissa varmistetaan tietoperustan hallinta, sekä arvioidaan projektin toteutusta ja tuotoksia. (P2P-opiskeluopas 2016.) Arviointitilaisuudessa opiskelijoita arvioidaan sekä yksittäin että projektitiiminä. Opiskelijat voivat saada eriävät arvosanat ja opintopisteet, riippuen tehdystä työmäärästä ja työn laadusta. Arvosana määräytyy laadun ja opintopisteet tehdyn työmäärän perusteella. Tarkoituksena on kerätä projektista 15 opintopistettä, mutta opiskelija voi saada niitä enemmän tai vähemmän riippuen projektiin käytetystä työajasta. Lopulliset arvosanat ja opintopisteet määräytyvät perustuen yhteistyökumppanin, ohjaajien ja projektitiimin näkemyksiin verrattuna arviointikriteereihin. (T. Tallgren, sähköpostihaastattelu 11.10.2016.) Hyvinkään kampuksella järjestetään myös lukukauden päätteeksi projektiseminaari. Projektiseminaarissa opiskelijat pääsevät esittelemään projektejaan salassapitovelvollisuuden puitteissa. (P2P-opiskeluopas 2016.)

4 Tutkimusprosessi

Tutkimusprosessin eri vaiheet pohjautuvat tieteellisen tutkimuksen vaateisiin ja tutkimusetikkaan. Tutkimusprosessin aikana tutkija tekee valintoja ja päätöksiä, joiden tulee noudattaa tieteellisen tutkimuksen periaatteita ja olla tutkimusetiikan mukaisia. Tutkimusprosessissa voidaan erottaa viisi eri vaihetta, joista neljä ensimmäistä lomittuvat keskenään tutkimuksen aikana. Vaiheet on kuvattu kuviossa 8. (Vilkkä 2015, 56.)

Kuvio 8: Tutkimusprosessin kulku (Vilkkä 2015, 57).

Ideatasolla tehdään tutkimuksen kannalta tärkeitä päätöksiä. Ideatasolla määritellään tutkimusongelma, päätetään tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät sekä aineiston analysointitapa. Lisäksi tutustutaan tutkimuseettisiin kysymyksiin, tehdään aikatauluihin ja kustannuksiin liittyviä päätöksiä sekä tutustutaan teoreettiseen viitekehykseen. Sitoutumisessa laaditaan tutkimussuunnitelma ja hankitaan tarvittavat tutkimusluvut. Toteuttamisvaiheessa kerätään tarvittava tutkimusaineisto, analysoidaan saatu aineisto ja tehdään aineiston perusteella johtopäätöksiä. Kirjoittamisvaiheessa tuotetaan tutkimustekstiä ja laaditaan tutkimuksesta tarvittava raportti. Tiedottamisvaiheessa järjestetään tiedotustilaisuus tutkimuksesta ja sen tuloksista sidosryhmille ja arkistoidaan tutkimus aineistoinen jatkokäyttöä varten. (Vilkkä 2015, 57.)

Tutkimusprosessin aikana voidaan joutua muuttamaan alussa tehtyjä päätöksiä. Toteuttamisvaiheessa ei esimerkiksi välttämättä saadakaan tarpeeksi vastauksia kyselylomakkeeseen, jolloin suunnitelmaa joudutaan muokkaamaan. Analysoitaessa tuloksia saatetaan myös törmätä aineistoon, joka vaatii tutkimusongelman laajentamista tai kokonaan uudelleenmuotoilua. Tutkimusprosessi ei pääty tutkimustuloksiin ja niiden välittämiseen asian sidosryhmien toimijoille. Tieteelliseen tutkimukseen kuuluu jatkuvuus eli tutkimuksen sitominen aiempiin tutkimuksiin. Hyvä tutkimus synnyttää uusia kysymyksiä tutkittavaksi. (Vilka 2015, 56-58.)

4.1 Kvantitatiivinen tutkimus tutkimusmenetelmänä

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa hyödynnetään määrällisyyksiä, kuten määrien jakautumia ja niiden eroavaisuuksia ja muutoksia. Niitä käytetään tutkittavan ilmiön kuvaamiseen ja tulkitsemiseen. Tutkittava ilmiö jaetaan mitattaviksi osiksi ja tulokset muutetaan arvoiksi, joita analysoidaan yleensä tilastollisesti ja matemaattisia keinoja käyttäen. Osiot voivat olla esimerkiksi kyselomakkeelle tehtyjä kysymyksiä. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Yläne & Paavilainen 2013, 83-84.) Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää vahvaa ilmiön teoreettisen viitekehyksen hallintaa eli niiden muuttujien tuntemista, jotka liittyvät tutkittavaan ilmiöön. Kvantitatiivinen tutkimus tähtää tiedon yleistettävyyteen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pieni joukko ilmiön piirissä olevia henkilöitä vastaa kyselylomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Tämän havaintoyksiköiden joukon eli otoksen vastausten edellytetään vastaavan koko ilmiön piirissä olevan joukon eli perusjoukon ajatuksia ilmiöstä. Otoksen täytyy olla tarpeeksi kattava, jotta tuloksia voidaan pitää yleistettävänä. (Kananen 2011, 17-18.)

Tyypillisin tapa kerätä aineistoa kvalitatiivisessa tutkimuksessa on käyttää kyselomaketta. Kyselylomake mahdollistaa sen, että kaikilta vastaajilta kysytään asiaa samalla tavalla. Kyselylomaketutkimus helpottaa tutkijan omaa ajankäyttöä, sillä vastaaja itsenäisesti lukee kysymykset sekä vastaa niihin kirjallisesti eikä tutkijan edellytetä olevan läsnä vastaustilanteessa. Kyselomakkeen muita etuja on vastaajien anonyymius, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa vastaamishalukkuuteen. Toisaalta kyselylomakkeiden haittapuolena on usein alhainen vastausprosentti. (Vilka 2015, 94.) Vastaajaprosenttia voidaan kuitenkin kasvattaa lähettämällä vastaajajoukolle muistutus kyselyyn vastaamisesta. Anonyymiydestä johtuen jo vastanneita ei voida jättää pois uusintakierrokselta, jolloin vaarana on, että henkilö vastaa kyselyyn useamman kerran. (Valli 2015, 29.)

Kyselomakkeen laadinnassa tulee huomioida vastaajat. Kyselylomakkeen tulee olla houkutteleva ja sisällöltään selkeä. Kysymykset tulee muotoilla vastaajille tutulla tavalla ja yhdessä kysymyksessä tulee kysyä vain yhtä asiaa. Tutkijaa ajatellen lomakkeen rakentamisessa tulee

kiinnittää erityistä huomiota tietojen tallennettavuuteen ja jatkokäsittelyyn. Usein kyselylomakkeen lisäksi laaditaan myös saatekirje, jolla motivoidaan vastaajia osallistumaan kyselyyn. (Kananen 2011, 44-46.) Saatekirjeessä tulee aina ilmetä, tutkimuksen tavoite, tutkijoiden yhteystiedot, mahdollisen tutkimuksen rahoittajan, rekisterinpitäjän tai taustaorganisaation tiedot, tutkimuksen konkreettinen toteutustapa ja sen vapaaehtoisuus, vastaamiseen kuuluva arvioitu aika, yhteystietojen lähde ja tutkimusryhmään valinnan peruste sekä saadun aineiston käyttötarkoitus sekä sen käsittely- ja säilytystavat. Jos vastaajista kerätään tunnistetietoja, on niiden käyttö selvennettävä vastaajille. (Kuula 2011, 123-124.)

Kyselylomakkeen perusta nojaa tutkimussuunnitelmaan. Kyselylomakkeella tulisi kysyä vain niitä asioita, joita tutkimusongelman selvittäminen edellyttää. Kyselylomakkeen kysymykset voivat olla monivalintakysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot on valmiiksi annettu vastaajalle tai avoimia kysymyksiä, joissa vastausmahdollisuutta rajataan vain vähän. On myös mahdollista käyttää sekamuotoisia kysymyksiä, joissa osa vastausvaihtoehdoista on annettu, mutta mukana on myös avoimia kysymyksiä. Vastaajia voidaan myös pyytää arvioimaan kysymyksissä jotain asiaa käyttämällä erilaisia asteikkoja. (Vilkkä 2015, 105-106.)

Perinteisiä paperisia kyselylomakkeita käytetään nykyään harvemmin, kun tietotekniikan käyttö on yleistynyt. Sähköisen kyselyn etuja ovat nopeus, taloudellisuus sekä visuaalisuus. Sähköinen kysely on helppo visualisoida selkeäksi ja miellyttäväksi. Sähköisen kyselyn lähettäminen ja palauttaminen on nopeaa ja kustannustehokasta eikä se aseta maantieteellisiä rajoituksia vastaajajoukkoon. Sähköisen kyselyn tuloksien käsittely on myös helppoa, koska ne ovat jo valmiiksi tallentuneet tiedostoon, jolloin tutkijan ei tarvitse syöttää niitä käsin ohjelmistoihin. Tällöin myös virhemarginaali pienenee. Sähköisen kyselyn etuna on myös vastausvaihtoehtojen rajoittaminen kysymyksissä, joissa vastaajaa pyydetään valitsemaan vain yksi vaihtoehto. Perinteisessä paperisessa lomakkeessa tämä ei ole mahdollista, vaan vastaaja voi pyynnöstä huolimatta rastita useamman vaihtoehdon. Sähköisessä kyselyssä vastaaminen voidaan rakentaa niin, että uusi valinta kytkee edellisen valinnan pois. (Valli 2015, 30-33.)

Määrällisestä tutkimuksesta saatu aineisto tulee taulukoida, jotta tietoa voidaan käsitellä tilastollisten yhteyksien ja numeroiden kautta. Taulukointi edellyttää, että lomakkeen tiedoille annetaan numeeriset tunnisteen, joita voidaan käsitellä taulukkomuodossa. (Vilkkä 2015, 109.) Analysoitaessa tuloksia, voidaan käyttää tutkimusmittareista riippuen erilaisia menetelmiä. Usein kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tiedon yleistämiseen. Tällöin voidaan käyttää tilastollista päättelyä eli otoksen vastaukset yleistetään koskemaan koko perusjoukkoa. Yksinkertaisimmillaan saadut tulokset esitetään prosentuaalisina lukuina taulukkomuodossa. Analysoinnissa voidaan käyttää myös ristiintaulukointia, jonka avulla selvitetään eri asioiden riippuvuussuhteita. Myös muita analysointimenetelmiä on olemassa runsaasti. Tär-

keintä on, että valittu menetelmä sopii tutkittavan ilmiön kuvaamiseen. Tulosten auki kirjoittaminen on tärkeä osa analysointia, sillä tutkijan ei tule analysoida tuloksia liian subjektiivisesti. (Kananen 2011, 85-88.)

Aineiston analysoinnissa tutkija on avainasemassa. Tutkija tulkitsee tietyt löydökset tutkimustuloksiksi. Analysointi on siis hyvin subjektiivinen tapahtuma. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa tutkijan tulee tutustua aineistoon avoimin mielin, ilman ennakkokäsityksiä. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tämä alkaa taulukoiden tekemisellä. Seuraavassa vaiheessa tutkija etsii aineistosta yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja jäsentää aineistoa. Kolmannessa vaiheessa tutkija irrottautuu aineistokeskeisyydestä ja pohtii selityksiä löydöksille. Analysointitavasta riippumatta tutkijan omat tulkinnat ovat tärkeimmässä osassa aineiston analysoinnissa. (Ronkainen ym. 2013, 123-125.)

4.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimusta arvioitaessa puhutaan sen pätevydestä eli validiteetista sekä luotettavuudesta eli reliabiliteetista. Jokaisen tutkimuksen tekijän tulee pystyä arvioimaan tutkimuksensa pätevyyttä ja luotettavuutta. (Ronkainen ym. 2013, 129.) Määrällisen tutkimuksen pätevyyttä määrittää se, kuinka hyvin tutkimus kykenee mittaamaan niitä asioita, mitä tutkimuksen on tarkoituksena mitata. Tutkimuksen validiutta mitataan jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa varmistamalla, että kyselylomakkeen kysymykset ovat selkeitä ja vastaajien ymmärrettävissä. Muutoin tutkimuksen tulokset vääristyvät. Tutkimuksessa käytettävät käsitteet tulee määrittellä tarkasti ja varmistaa, että vastaajat ymmärtävät niiden merkityksen samalla tavalla kuin tutkija itse. Tutkimuksen mittarin eli lomakkeen ja aineiston keräämisen suunnittelun ja toteutuksen tulee olla huolellista, jotta tutkimuksesta tulee selkeän lisäksi myös tarpeeksi kattava. (Vilka 2015, 193.)

Määrällisen tutkimuksen luotettavuus määräytyy tulosten tarkkuudesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että saadut tulokset eivät ole sattumanvaraisia ja että tulokset ovat samoilla vastaajilla toistettavissa tutkijasta riippumatta. Tutkimustuloksia analysoidessa ei tule myöskään tehdä liian pitkälle meneviä yleistyksiä, vaan tuloksia tulee tulkita kyseisessä ajassa ja paikassa. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus muodostuu pätevydestä ja luotettavuudesta. Tutkimuksen kokonaisluotettavuutta voidaan pitää hyvänä, kun tutkimukseen valittu otos edustaa perusjoukkoa ja mittauksessa ilmenee mahdollisimman vähän sattumanvaraisuutta. (Vilka 2015, 194.)

Tutkimuksen luotettavuutta heikentäviä asioita voi olla useita. Yksi sattumanvaraisuutta lisäävä tekijä voi olla kysymyksen väärinymmärrys vastaajan puolelta. Myös tutkijan tekemät

tallennusvirheet voivat aiheuttaa satunnaisvirheitä. Satunnaisvirheet eivät välttämättä vaikuta oleellisesti tutkimuksen tuloksiin ja tavoitteiden täyttymiseen. Jos satunnaisvirheitä ilmenee, on tärkeää että tutkija ottaa niihin kantaa ja pohtii niiden syitä. (Vilkkä 2015, 194.) Voidaan siis todeta, että tutkimuksen kokonaisluotettavuutta ei erityisesti heikennä tai paranna yksittäiset asiat. Hyvin perusteltu ja suunniteltu, johdonmukaisesti toteutettu tutkimus ei menetä arvoaan satunnaisvirheiden takia. (Ronkainen ym. 2013, 139.)

5 Aineisto ja menetelmät

Tutkimus toteutettiin käyttäen määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tiedonkeruumenetelmäksi valikoitui sähköinen kyselylomake (E-lomake). Tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmät valikoituivat osittain aikataulullisista syistä, sillä suoritin samalla työharjoitteluni. Alun perin tutkimusmenetelmänä oli tarkoitus käyttää laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää ja tiedonkeruumenetelmänä yksilöhaastatteluja. Myös tietoperustaan tutustuessi kävi ilmi, että määrällinen tutkimusmenetelmä palvelisi paremmin tiedonkeruuta, sillä työelämävalmiuksia on paljon.

Tutkimuksen kohderyhmiä oli kaksi. Toiseen kohderyhmään kuuluivat Laurean Hyvinkään kampuksen projektioppimistyympäristön P2P-opiskelijat, joilla on kokemusta työelämästä eli valmistuneet tai valmistumassa olevat, 2.työharjoittelun suorittaneet opiskelijat. Kohderyhmän rajauksella haluttiin varmistaa, että kohderyhmän vastaajilla on tarvittavaa työkokemusta vastausten laadun takaamiseksi. Opiskelijoiden yhteystietoja varten haettiin Laurean tutkimslupaa (liite 5). Toisena kohderyhmänä toimivat liiketalouden alan työelämäedustajat. Työelämäedustajina käytettiin Laurean Hyvinkään kampuksen opiskelijaprojekteissa yhteistyökumppanina toimineita yrityksiä ja muita organisaatioita. Kohderyhmästä rajattiin pois toiminimet sekä liikevaihdoltaan alle 10 000 euron yritykset ja organisaatiot. Lisäksi kohderyhmään kuului erään yhteistyökumppanin valiokunnan jäseniä, jotka sopivat kriteereihin. Kohderyhmän rajauksilla haluttiin varmistaa vastaajien kokemus liiketalouden alasta sekä riittävä kokemus ja näkökulma työelämävalmiuksien arviointiin.

Molemmille kohderyhmille laadittiin omat kyselylomakkeet. Työelämäedustajille suunnatun lomakkeen (liite 2) aihealueet olivat taustatiedot, työelämävalmiuksien tärkeyden arviointi ja muut työelämässä tarvittavat valmiudet ja kysymyksiä oli taustatiedot mukaan lukien kuusi kappaletta. Lomakkeen kysymyksistä yksi oli strukturoitu kysymys ja loput olivat avoimia kysymyksiä. Strukturoitua kysymystä päädyttiin käyttämään työelämävalmiuksien tärkeyttä mitaavassa kysymyksessä. Kysymys sisälsi 34 työelämävalmiutta, joiden tärkeyttä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5. Vastausvaihtoehtoja pystyi valitsemaan vain yhden epäselvyyksien

välttämiseksi, eikä niin sanottua nollavaihtoehtoa ollut, jotta tulokset eivät vääristyisi. Strukturoituun kysymykseen päädyttiin, jotta eri kohderyhmien arvioista saataisiin varmasti vertailukelpoisia tuloksia. Loput kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joilla selvitettiin syitä työelämävalmiuksien tärkeydelle, sekä muita tärkeitä työelämässä vaadittavia työelämävalmiuksia.

Opiskelijoille suunnatun lomakkeen (liite 4) aihealueet olivat taustatiedot, työelämävalmiuksien tärkeys ja kehittyminen ja muut työelämässä tarvittavat valmiudet. Kysymyksiä olivat taustatiedot mukaan lukien kymmenen kappaletta. Samoin kuin työelämäedustajien kyse-lyssä, työelämävalmiuksien tärkeyttä käsittelevä kysymys oli strukturoitu. Samassa kysymyk- sessä arvioitiin myös samojen työelämävalmiuksien kehittymistä. Muut kysymykset olivat avoi- mia kysymyksiä, joilla selvitettiin kehitysehdotuksia työelämävalmiuksien kehittymiseen sekä muita tärkeitä työelämässä vaadittavia työelämävalmiuksia.

Molempien lomakkeiden laatimisessa kiinnitettiin erityistä huomioita käytettäviin käsitteisiin, vastaamisen helppouteen ja lomakkeen selkeyteen. Käytettävät käsitteet valikoituivat tieto- perustan pohjalta, mutta niiden sanallista asettelua pohdittiin lomakkeelle tarkasti väärinkä- sitysten estämiseksi. Kysymyksiä lomakkeilla oli vain muutama, mutta ne olivat sisällöltään laajempia. Vastaaminen tehtiin kuitenkin helpoksi, jotta kyselyyn vastaamisen kynnyks olisi matala.

Työelämäedustajille kyselylomake lähetettiin sähköpostilla saatekirjeen (liite 1) kera. Ensimmäinen lähetys tapahtui toukokuun alussa ja vastausaikaa annettiin puolitoista viikkoa. Kohderyhmälle lähetettiin myös kahdesti muistutusviesti vastaamisesta vastaajamäärän kasvatta- miseksi ja vastausaikaa annettiin kerrallaan viikko lisää. Kyselylomake lähetettiin yhteensä 81 henkilölle ja vastauksia saatiin 19 kappaletta. Näin ollen vastausprosentiksi muodostui 23,5 %.

Kyselylomakkeen lähetys opiskelijoille tapahtui sähköpostin sekä Facebook-ryhmien kautta saatekirjeen (liite 3) kera. Kyselylomake lähetettiin Hyvinkään kampuksen nykyisille opiskeli- joille korkeakoulusihteerin kautta. Koska tietojärjestelmien kautta ei kohderyhmärajausta pystytty tekemään suoraan, lisättiin saatekirjeeseen selvä maininta, keneltä vastauksia pyy- dettiin ja lomake lähetettiin kaikille Hyvinkään kampuksen opiskelijoille. Linkkiä kyselylomak- keeseen jaettiin myös opiskelijoiden Facebook-ryhmien kautta, jotta vastaajiksi saataisiin myös jo valmistuneita opiskelijoita. Kyselyn jakaminen Facebookin kautta mahdollisti myös henkilökohtaisten kontaktien hyödyntämisen. Kysely lähetettiin toukokuun alussa ja vastausai- kaa annettiin kaksi viikkoa. Puolesta välissä vastausaikaa opiskelijoille lähetettiin muistutus- viesti ja vastausajan päätyttyä lähetettiin vielä toinen muistutusviesti ja annettiin viikko lisää vastausaikaa. Koska kohderyhmää ei pystytty suoraan rajaamaan, ei tarkkaa vastaanottaja- määrää voida tietää ja näin ollen vastausprosenttia ei voida laskea.

Saadut tulokset analysoitiin käyttämällä Excel-tilukkolaskentaohjelmaa. Vastaukset esitettiin lomakkeittain suorina jakaumina ja tulosten analysoinnissa hyödynnettiin myös ristiintaulukointia. Tulosten analysoinnissa haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin eli selvitettiin tärkeimpiä työelämävalmiuksia ja niitä työelämävalmiuksia, joiden opetusta tulee jatkossa kehittää. Tätä varten vastaajaryhmien tärkeyksien arvioita on verrattu toisiinsa samoin kuin opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä molempien vastaajaryhmien tärkeyksien arvoihin. Pohdinnassa on kiinnitetty erityisesti huomiota vastaajaryhmien tärkeysarvioiden eroihin, työelämävalmiuksien yleisiin kehittämistarpeisiin sekä tärkeiksi arvioitujen työelämävalmiuksien kehittymiseen.

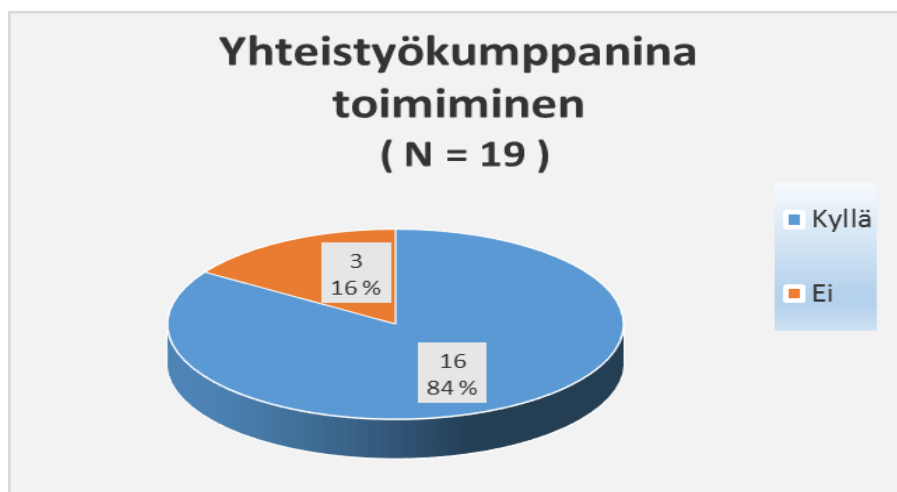
6 Tulokset

Seuraavissa luvuissa esitellään ja analysoidaan tutkimuksen tulokset. Tulokset on esitelty aihepiireittäin kyselylomakkeiden rakennetta mukaillen. Työelämäedustajien ja opiskelijoiden kyselyiden vastaukset on esitelty aihepiirien mukaisesti omien otsikoidensa alla. Tulokset on koottu pylväs- ja ympyrädiagrammeihin, jotka on avattu tarkemmin myös tekstimuodossa. Avointen kysymysten vastaukset on koottu omiksi taulukoikseen (liitteet 6-9).

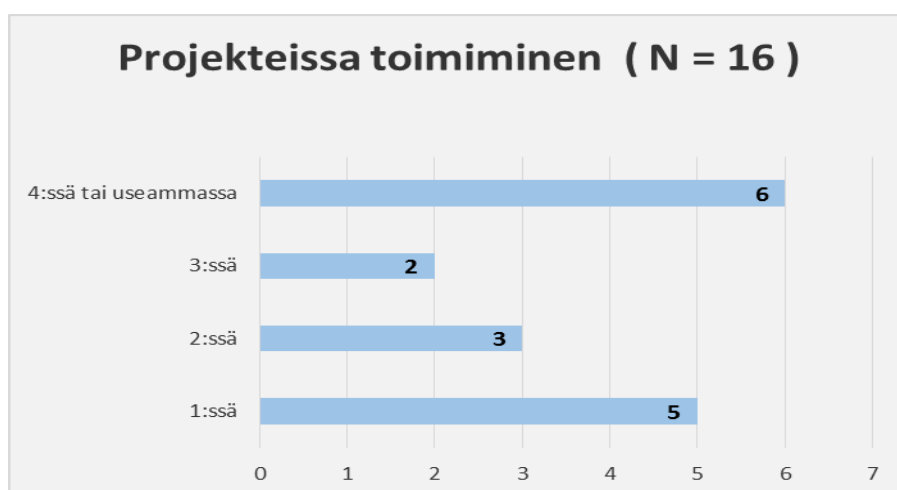
Saatuja aineistoja on myös verrattu toisiinsa. Molempien vastaajaryhmien antamia työelämävalmiuksien tärkeysarvioita on verrattu toisiinsa, jotta voitaisiin tunnistaa erittäin tärkeät työelämävalmiudet. Vertailua on tehty myös siitä, kuinka opiskelijavastaajien työelämävalmiudet ovat kehittyneet tärkeyden arvioihin verrattuna. Kehittymistä on verrattu erikseen molempien vastaajaryhmien arvioihin. Vertailua on tehty, jotta saataisiin tarkempi kuva kehitystä vaativista työelämävalmiuksista. Johtopäätöksissä on pohdittu vastaajaryhmien välisiä eroja tärkeyden arvioissa ja työelämävalmiuksien kehittymiseen liittyviä tekijöitä.

6.1 Työelämäedustajien kysely

Työelämäedustajille lähetetyn kyselyn taustatietoina kysyttiin, ovatko vastaajat toimineet yhteistyökumppanina Laurean opiskelijatyönä toteutettavissa projekteissa ja jos ovat, niin monessako projektissa. Kyselyyn vastasi 19 henkilöä, joista enemmistö eli noin 84 % oli toiminut yhteistyökumppaneina opiskelijaprojekteissa (kuvio 9). Suurimmalla osalla näistä 16 vastaajasta oli kokemusta useammasta kuin yhdestä projektista (kuvio 10).

Kuvio 9: Vastaajien yhteistyökumppanina toimiminen

Kuvio 10: Yhteistyökumppanien projektitoimeksiantojen lukumäärät

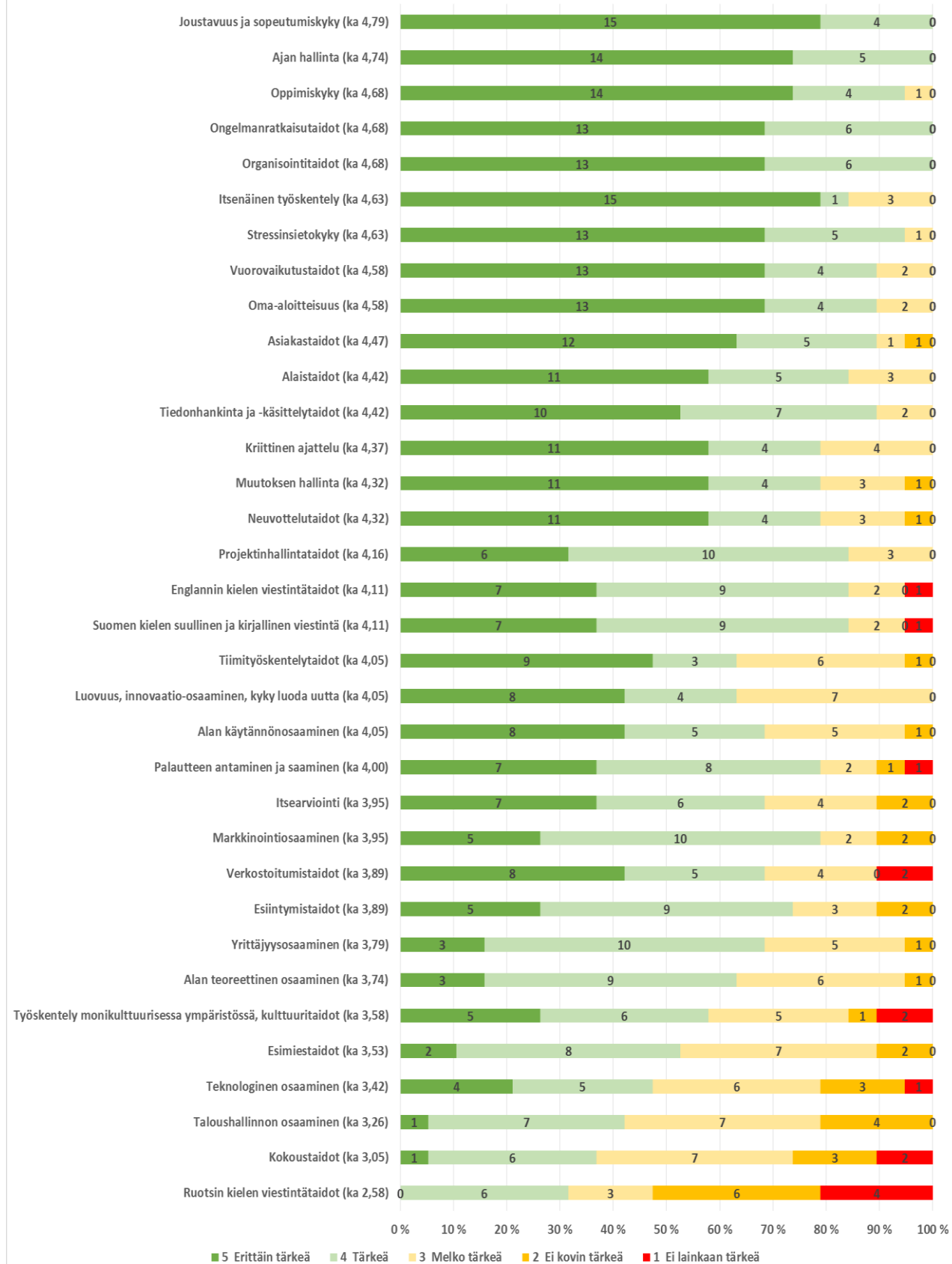
Työelämäedustajia pyydettiin arvioimaan 34 esitetyn työelämävalmiuden tärkeyttä työelämässä asteikolla 1-5, arvon 1 ollessa ei lainkaan tärkeä ja arvon 5 ollessa erittäin tärkeä. Kuviossa 11 on esitetty työelämävalmiuksien kaikki saamat arvot ja työelämävalmiudet on lajiteltu paremmuusjärjestykseen keskiarvon mukaan, joka on suluisissa työelämävalmiuden nimen jälkeen.

Kaikki esitetyt työelämävalmiudet koettiin vähintään melko tärkeiksi. Tärkeimmiksi työelämävalmiuksiksi nousivat erilaiset yleiset työelämävalmiudet sekä ammattiosaamisen kehittämisen valmiudet. Hieman yllättäen alan substanssiosaaminen ei ollut tärkeimpien valmiuksien joukossa. Yhdeksän työelämävalmiutta arvoitiin erittäin tärkeiksi. Kaikkein tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi vastaajat kokivat joustavuuden ja sopeutumiskyvyn (keskiarvo 4,79). Muut erittäin tärkeiksi arvioidut työelämävalmiudet olivat ajan hallinta (4,74), oppimiskyky (4,68),

ongelmanratkaisutaidot (4,68), organisointitaidot (4,68), itsenäinen työskentely (4,63), stressinsietokyky (4,63), vuorovaikutustaidot (4,58) ja oma-aloitteisuus (4,58).

Suurin osa eli 21 työelämävalmiutta arvioitiin tärkeiksi. Melko tärkeiksi työelämävalmiuksiksi arvioitiin neljä työelämävalmiutta, jotka ovat teknologinen osaaminen (keskiarvo 3,42) taloushallinnon osaaminen (3,26), kokoustaidot (3,05) ja ruotsin kielen viestintätaidot (2,58). Hieman yllättäen esimiestaidot arvioitiin vähemmän tärkeiksi kuin alaistaidot. Esimiestaidot saivat keskiarvoksi 3,53, kun taas alaistaidot saivat keskiarvoksi 4,42.

Työelämävalmiuksien tärkeyden arviointi, työelämäedustajat (N=19)

Kuvio 11: Työelämäedustajien arviot työelämävalmiuksien tärkeydestä

Seuraavaksi työelämäedustajia pyydettiin nimeämään kolme työelämävalmiutta, jotka he kokivat erittäin tärkeiksi. Lisäksi heitä pyydettiin perustelemaan, miksi nämä työelämävalmiudet ovat erityisen tärkeitä hallita. Vastauksen sai kirjoittaa avoimeen vastauskenttään. Seuraavaksi esitellään vastaajien perusteluja niille työelämävalmiuksille, jotka osoittautuivat erittäin tärkeiksi. Kaikkien erittäin tärkeiden työelämävalmiuksien saamat perustelut on esitetty taulukoissa liitteessä 6.

Joustavuus ja sopeutumiskyky, jonka työelämäedustajat arvioivat tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi, sai neljä perustelua. Kahdessa vastauksessa viitattiin muutoksiin maailmassa ja työelämässä. Yksi vastaaja kommentoi, että muutoksiin on sopeuduttava samalla ylläpitäen omaa motivaatiotaan ja osaamistaan. Yksi vastaaja huomautti myös, että työt on tehtävä silloin, kun niitä on eli työntekijöiltä toivotaan joustavuutta koko ajan.

Oppimiskyky, jonka työelämäedustajat arvioivat kolmanneksi tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi, sai myös neljä perustelua. Jälleen kerran perusteluissa nousi esiin työelämän jatkuva muutos ja tätä kautta tarvittava jatkuva oppiminen. Vastaajat nostivat esiin jatkuvan oppimisen niin itse työelämässä kuin itsenäisesti uusien asioiden opiskelun. Oppimiskyky nähdään työllistymisen edellytyksenä.

Ongelmanratkaisutaidot, jonka työelämäedustajat arvioivat neljänneksi tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi, sai viisi perustelua. Ongelmanratkaisutaidot nähdään organisaation muutoksen ja jatkuvan parantamisen edellytyksenä. Yksi vastaaja korosti ongelmanratkaisutaitojen tärkeyttä siksi, että ne toimivat pohjana muille työelämävalmiuksille, kuten itsenäiselle työskentelylle sekä asiakaspalvelutaidoille. Myös työntekijän subjektiivista vastuuta pystyä tekemään ratkaisuja ongelmatilanteissa korostettiin. Yksi vastaaja kommentoikin ongelmanratkaisun tärkeyttä seuraavasti:

”Ei saa jäädä sormi suuhun, tarvitaan kykyä ratkaista itsenäisesti asioita ja usein vielä siten, että ratkaisut tapahtuvat nopeasti.”

Vuorovaikutustaidot, jonka työelämäedustajat arvioivat kahdeksanneksi tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi, sai viisi perustelua. Kaksi vastaajaa näki vuorovaikutustaidot hyvän tuloksen ja tarkoituksenmukaisen tekemisen edellytyksenä. Yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että hyvillä vuorovaikutustaidoilla voi täydentää ja korvata muiden taitojen puuttumista. Vuorovaikutustaidot nähdään muiden valmiuksien edellytyksenä ja perustana. Yksi vastaaja totesi seuraavaa:

”Työelämä on suurimmalta osin vuorovaikutusta, joten sitä on yksinkertaisesti osattava ja opittava.”

Työelämäedustajat arvioivat oma-aloitteisuuden yhdeksänneksi tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi ja se sai seitsemän perustelua. Kaikissa perusteluissa on nähtävissä työelämässä valitseva kiire sekä työelämän hierarkian muutos. Menestyminen työelämässä edellyttää oma-aloitteista otetta, sillä muutoin kallisarvoista aikaa menee hukkaan. Esimiehet eivät ole jatkuvasti valvomassa ja ohjeistamassa työntekijöitä. Yhden vastaajan kommentti kiteyttää kaikki muut perustelut:

”On tärkeää, ettei jää tumput suorassa odottamaan esimiehen tehtävänantoja, vaan on omatkin hoksottimet huomata tekemättömät työt.”

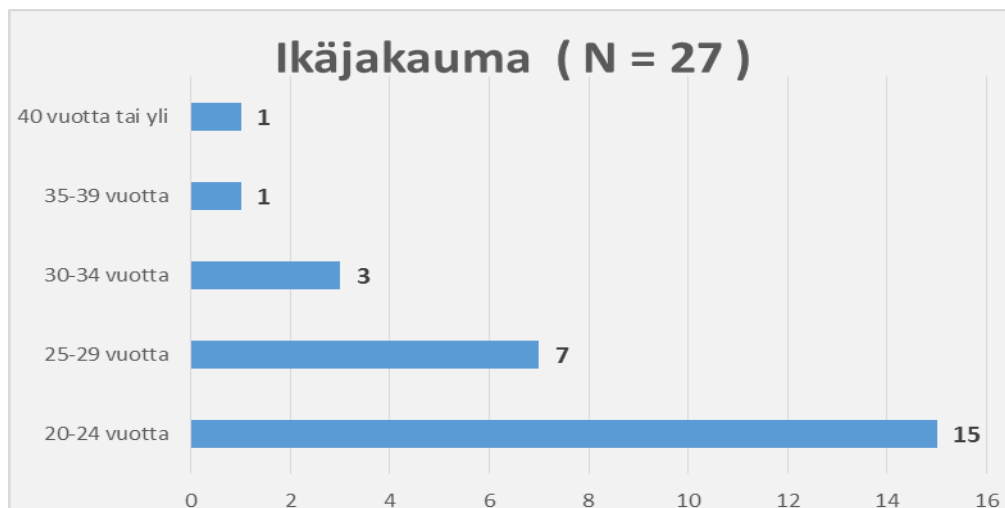
Seuraavaksi työelämäedustajilta kysyttiin, mitä muita tärkeitä tai erittäin tärkeitä työelämävalmiuksia tradenomien tulisi hallita. Vastauksen sai kirjoittaa avoimeen vastauskenttään. Vastauksissa oli paljon hajontaa ja ainoastaan yksi työelämävalmius sai useamman kuin yhden maininnan. Monet mainituista työelämävalmiuksista ovat kuitenkin rinnastettavissa toisiinsa. Erityisiä uusia työelämävalmiuksia ei kuitenkaan noussut esille. Kaikki kommentit on esitetty taulukossa liitteessä 7.

Jatkuva itsensä kehittäminen ja parantaminen saivat kolme mainintaa ja perustelua. Tämä on toki rinnastettavissa oppimiskykyyn, mutta on nähtävissä kuitenkin omana valmiutenaan. Vapaaehtoinen itsensä kehittäminen ja parantaminen nähdään etuna verrattuna niihin, jotka haluavat pitää kiinni vanhoista toimintatavoista. Yksittäisiä mainintoja saivat esimerkiksi Lean-management, digitaalisen markkinoinnin osaaminen ja juridinen ymmärrys. Erilaiset luonteenpiirteet nousivat myös esiin vastauksissa. Näitä olivat muun muassa innostuneisuus, ennakkoluulottomuus ja positiivisuus. Myös asenne työelämän vaatimuksiin vastaamisessa sai maininnan. Tätä perusteltiin seuraavasti:

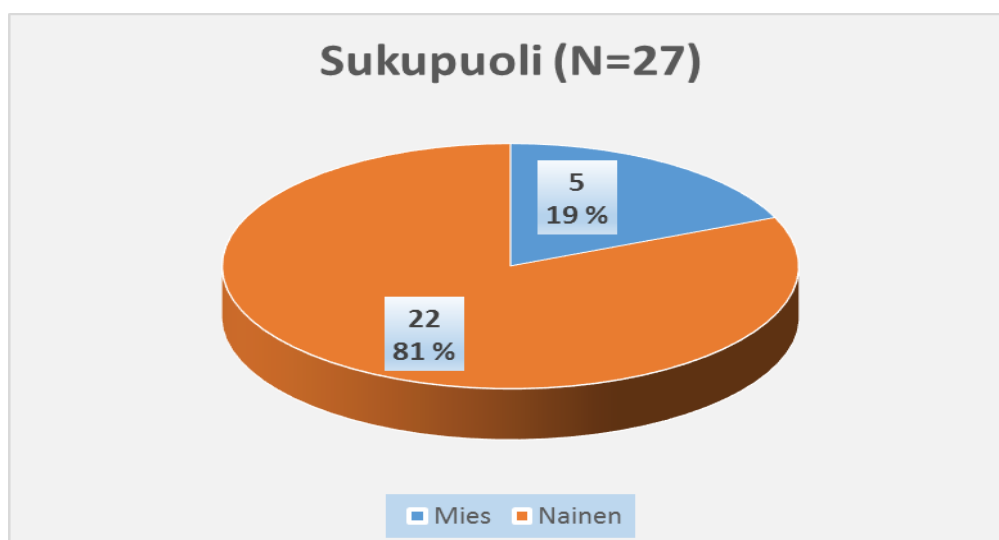
”Voidakseen menestyä työelämässä täytyy olla vastuullinen asenne tavoitteiden saavuttamiseen niin yksityiselämässään kuin työpaikan yhteisön jäsenenä.”

6.2 Opiskelijavastaajien kysely

Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristön opiskelijoille suunnatun kyselyn taustatietoina kysyttiin vastaajien ikää, sukupuolta, opiskelun tilannetta sekä työkokemuksen kestoa alan töistä. Kyselyyn vastasi 27 henkilöä. Kuviossa 12 on esiteltynä vastaajien ikäjakauma. Reilu enemmistö eli 55,6 prosenttia vastaajista oli 20-24-vuotiaita. Suurin osa kyselyyn vastanneista opiskelijoista oli naisia (kuvio 13). Naisia oli vastaajissa 81 % ja miehiä 19 %.

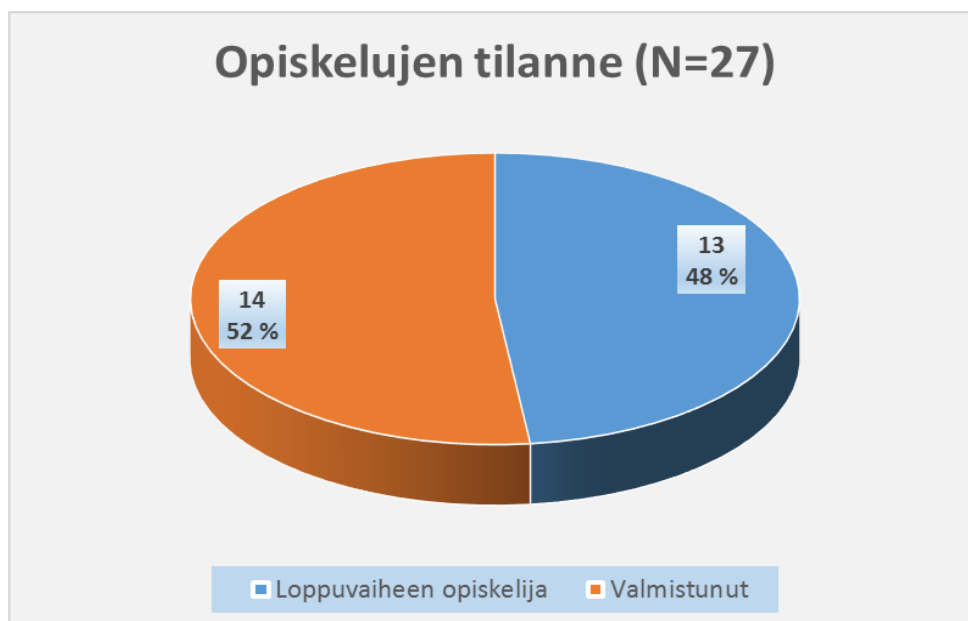
Kuvio 12: Opiskelijavastaajien ikäjakauma

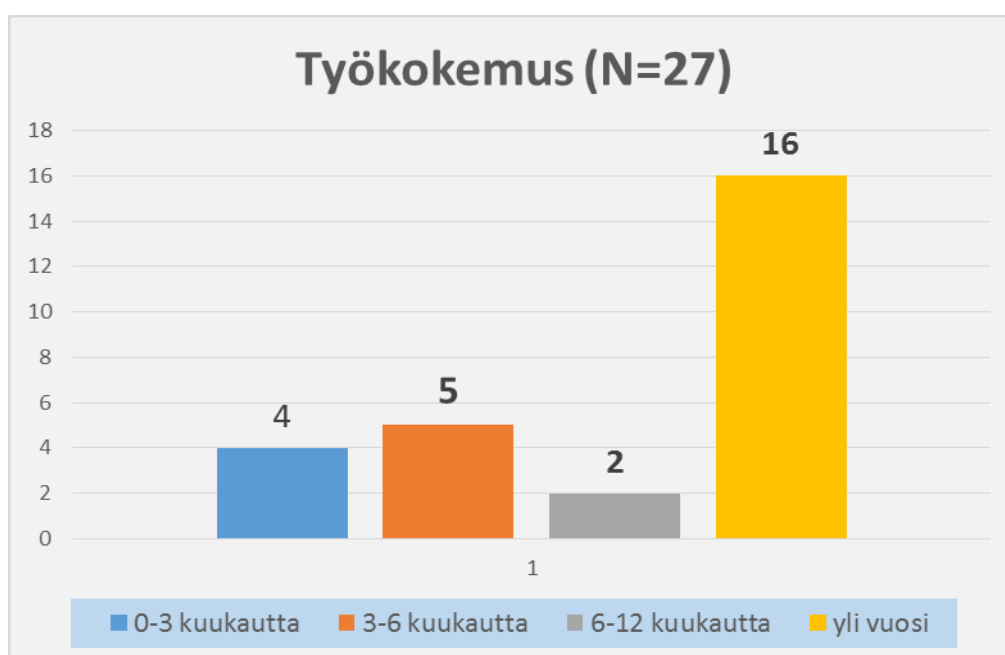
Kuvio 13: Opiskelijavastaajien sukupuoli

Kyselyyn osallistui lähes yhtä paljon loppuvaiheen opiskelijoita kuin jo valmistuneita (kuvio 14). Loppuvaiheen opiskelijoita oli vastaajista 52 % ja jo valmistuneita 48 %. Selkeällä enemmistöllä eli 59,2 prosentilla kyselyyn vastanneista oli alan työkokemusta kertynyt yli vuosi (kuvio 15).

Kuvio 14: Opiskelijavastaajien opiskelujen tilanne

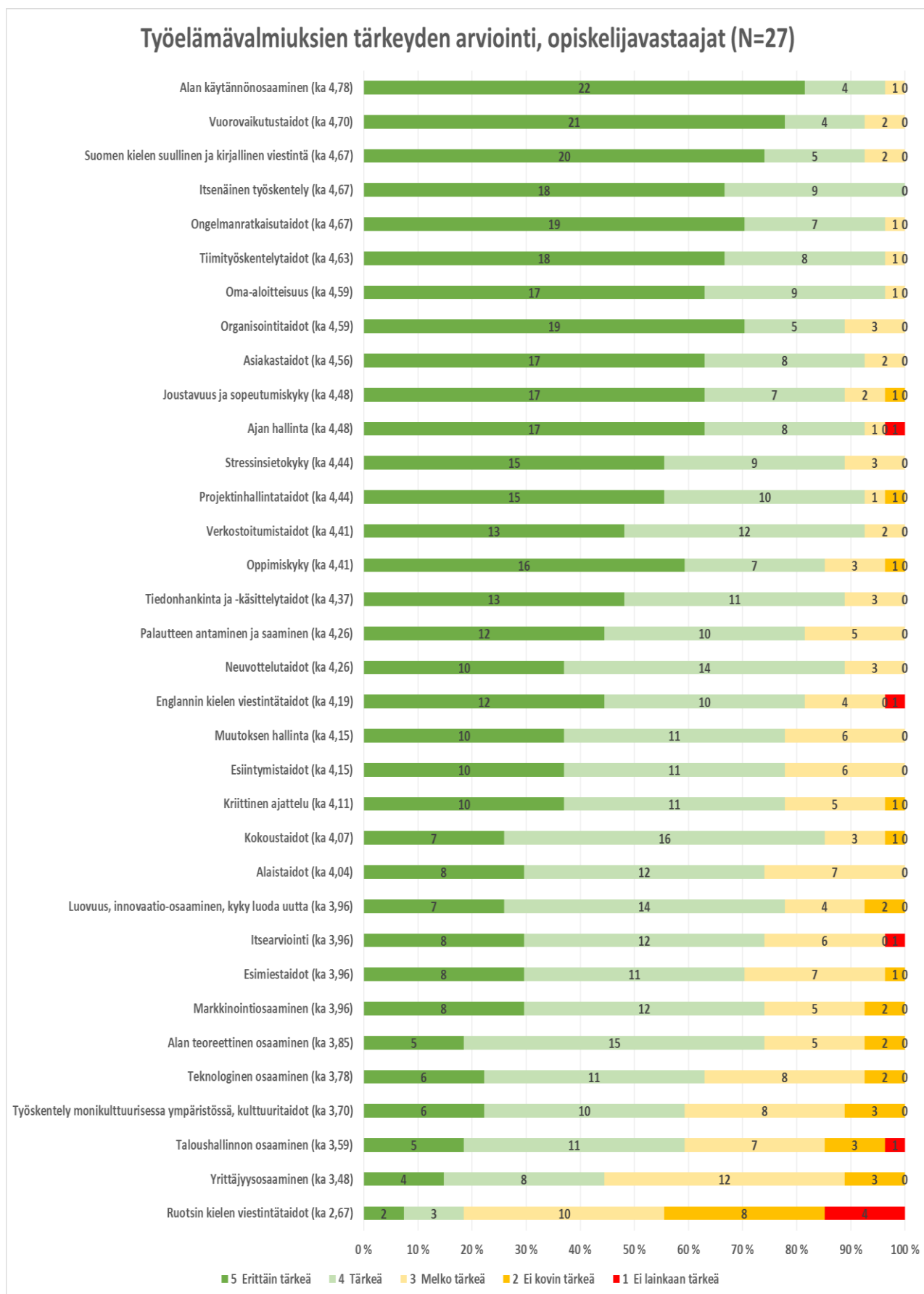

Kuvio 15: Opiskelijavastaajien työkokemus alan töistä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan 34 esitetyn työelämävalmiuden tärkeyttä työelämässä ja omassa työssä asteikolla 1-5. Asteikko oli sama, kuin työelämäedustajien kyselyssä. Kuviossa 16 on esitetty työelämävalmiuksien kaikki vastaajilta saadut arvot ja työelämävalmiudet on lajiteltu paremmuusjärjestykseen keskiarvon mukaan, joka on merkitty sulkuihin työelämävalmiuden nimen jälkeen. Kaikki esitetyt työelämävalmiudet koettiin vähintään melko tärkeiksi.

Tärkeimmiksi työelämävalmiuksiksi nousivat opiskelijoiden keskuudessa erilaiset yleiset työelämävalmiudet ja ammattiosaamisen kehittämisen valmiudet ja osittain myös vuorovaikutus- ja viestintävalmiudet.

Yhdeksän työelämävalmiutta arvoitiin erittäin tärkeäksi. Tärkeimmäksi työelämävalmiudeksi vastaajat arvioivat alan käytännönsaamisen (keskiarvo 4,78). 22 vastaajaa eli 81,5 prosenttia vastaajista piti tätä valmiutta erittäin tärkeänä. Muut erittäin tärkeiksi arvioidut työelämävalmiudet ovat vuorovaikutustaidot (4,70), suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä (4,67), itsenäinen työskentely (4,67), ongelmanratkaisutaidot (4,67), tiimityöskentelytaidot (4,63), oma-aloitteisuus (4,59), organisointitaidot (4,59) ja asiakastaidot (4,56). Suurin osa eli 23 työelämävalmiutta arvoitiin tärkeiksi. Vain kaksi työelämävalmiutta arvioitiin melko tärkeiksi. Nämä valmiudet olivat yrittäjyysosaaminen (3,48) ja ruotsin kielen viestintätaidot (2,67).

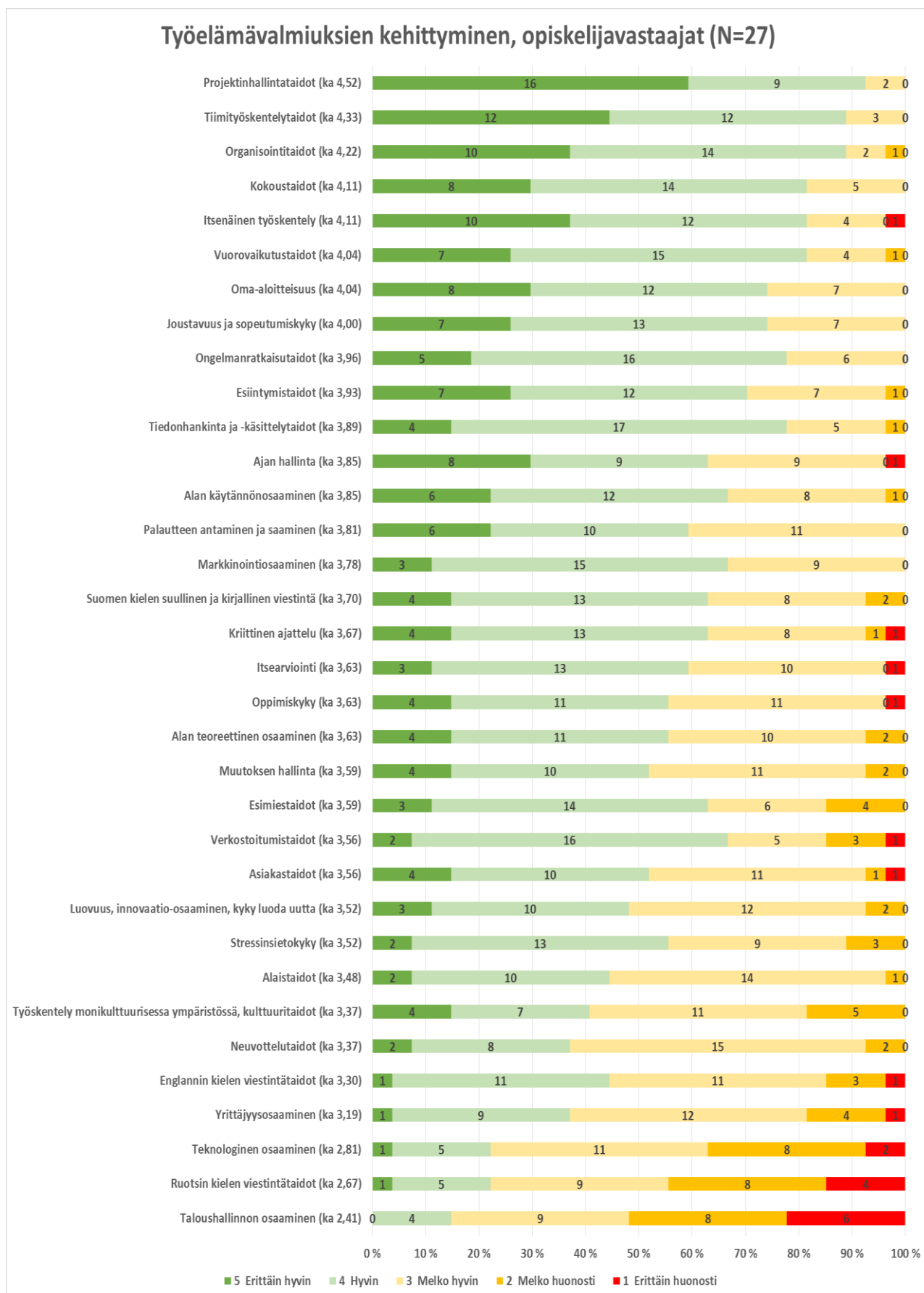

Kuvio 16: Opiskelijavastaajien arviot työelämävalmiuksien tärkeydestä

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, kuinka listassa mainitut työelämävalmiudet kehittyivät vastaajien opintojen aikana projektioppimisympäristössä. Arviot pyydettiin tekemään asteikolla 1-5, arvon 1 ollessa erittäin huonosti ja arvon 5 ollessa erittäin hyvin. Kuviossa 17 on esitetty kaikkien työelämävalmiuksien kehittymisen saamat arvot ja työelämävalmiudet on lajiteltu paremmuusjärjestykseen keskiarvon mukaan, joka on suluissa työelämävalmiuden nimen jälkeen.

Ainoastaan yhden työelämävalmiuden koettiin kehittyneen erittäin hyvin. Työvalmiuksista suurimman osan eli 25 työelämävalmiuden koettiin kehittyneen hyvin. Seitsemän työelämävalmiuden koettiin kehittyneen melko hyvin ja ainoastaan yhden työelämävalmiuden koettiin kehittyneen melko huonosti. Erilaisten yleisten työelämävalmiuksien ja ammattiosaamisen kehittämisen valmiuksien koettiin kehittyneen parhaiten. Vuorovaikutus- ja viestintävalmiuksien ja substanssiosaamisen valmiuksien kehittämisessä oli paljon hajontaa, mutta suurin osa näistä valmiuksista oli kehittynyt hyvin.

Parhaiten opintojensa aikana vastaajat kokivat kehittyneen projektinhallintataitojen (keskiarvo 4,52). Seuraavaksi parhaiten koettiin kehittyneen tiimityöskentelytaitojen (4,33) ja organisointitaitojen (4,22). Seuraavien seitsemän työelämävalmiuden koettiin kehittyneen melko hyvin: alaistaidot (3,48), työskentely monikulttuurisessa ympäristössä ja kulttuuritaidot (3,37), neuvottelutaidot (3,37), englannin kielen viestintätaidot (3,30), yrittäjyysosaaminen (3,19), teknologinen osaaminen (2,81) ja ruotsin kielen viestintätaidot (2,67). Taloushallinnon osaamisen koettiin kehittyneen melko huonosti (2,41).

Kuvio 17: Opiskelijavastaajien antamat arvot työelämävalmiuksien kehitymisestä

Jos vastaajat olivat arvioineet joidenkin työelämävalmiuksien kehittyneen opintojen aikana melko huonosti tai huonosti, pyydettiin heitä nimeämään näistä enintään kolme ja kertomaan, kuinka näiden työelämävalmiuksien opetusta voisi kehittää projektioppimisympäristössä. Vastauksen sai kirjoittaa avoimeen vastauskenttään. Seuraavaksi esitellään vastaajien perusteluja niille työelämävalmiuksille, jotka olivat kehittyneet melko hyvin tai melko huonosti. Kaikki näiden valmiuksien saamat perustelut on esitetty taulukoissa liitteessä 8.

Taloushallinnon osaaminen oli kehittynyt huonoiten. Yli puolet eli 14 vastaajaa koki taloushallinnon osaamisen kehittyneen huonosti tai erittäin huonosti. Kommentteja taloushallinnon opetuksen kehittämiseen annettiin kahdeksan. Liki kaikki kommentit sisälsivät toiveen taloushallinnon perinteisemmästä opetuksesta projektien ulkopuolella. Muutama vastaaja toivoi myös sisällöltään parempia projekteja, mutta ei avannut tätä toivetta sen tarkemmin. Muutama vastaaja myös huomautti taloushallinnon asioiden olevan liian vaikeita käsiteltäväksi pelkästään projekteissa.

Ruotsin kielen viestintätaidot olivat kehittyneet toiseksi huonoiten. 12 vastaajaa eli 44,4 prosenttia vastaajista koki ruotsin kielen viestintätaitojen kehittyneen huonosti tai erittäin huonosti. Vastaajat antoivat neljä kommenttia opetuksen kehittämiseen liittyen. Vastauksista käy ilmi, että vastaajat kokevat ruotsin kielen opetuksen olevan liian vähäistä. Opetusta toivottiin joko lisää, tai mahdollisuutta liittää ruotsin opintoja projekteihin tai jollain muulla tavalla tuoda opetusta lähemmäksi työelämää.

Teknologinen osaaminen oli kehittynyt kolmanneksi huonoiten. Kymmenen vastaajaa eli 37 prosenttia vastaajista koki teknologisen osaamisen kehittyneen huonosti tai erittäin huonosti. Kaikista kahdeksasta kommentista ilmenee, että erilaisten ohjelmistojen opetusta ja esittelyä kaivattaisiin lisää esimerkiksi kurssimuodossa. Vastaajat myös kokivat opinnoissa käytettävien ohjelmistojen olevan osittain vanhentuneita.

Yrittäjyysosaaminen kehittyi neljänneksi huonoiten. Viisi vastaajaa eli 18,5 prosenttia vastaajista koki ruotsin kielen viestintätaitojen kehittyneen huonosti tai erittäin huonosti. Kehitysehdotuksia annettiin kaksi. Yrittäjyysosaamista pidettiin kommentteissa tärkeänä, mutta sen opetuksen koettiin jäävän vähäiseksi, jos ei perusta opiskelijayritystä opintojen oheen. Yrittäjyysosaamisen opetukseen ehdotettiin verkkokurssia tai harjoitusyrityksen perustamista projektimuodossa.

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä muita tärkeitä tai erittäin tärkeitä työelämävalmiuksia projektioppimisympäristön tulisi kehittää, joita työelämässä tarvitaan. Vastaukset pyydettiin myös perustelemaan. Perustelun sai kirjoittaa avoimeen vastauskenttään. Kysymys sai vain muutaman vastauksen. Myöskään opiskelijavastaajien kommentteista ei noussut

erityisiä uusia työelämävalmiuksia esiin. Liitteessä 9 on esitelty kaikki vastaajien esittämät ehdotukset suorina lainauksina.

Kolme vastaajaa mainitsivat erilaiset työelämän lakiasioihin liittyvät valmiudet, kuten yrityslain, käytännön työsopimusasiat sekä esimiehen työoikeusosaamisen. Perusteluina esitettiin tradenomien työnkuvaan liittyen näiden valmiuksien hallinnan tärkeys. Kaksi vastaajaa mainitsi kuvanmuokkausohjelmistojen hallinnan. Alan töissä, erityisesti markkinoinnissa näiden taitojen hallinnasta olisi hyötyä. Yksi vastaaja lanseerasi termin ammattilaisuusosaaminen, jolla hän tarkoitti opiskelijan kyvyn ymmärtää omat vahvuutensa ja niiden oikeanlaisen markkinoinnin työelämässä. Yksi vastaaja kommentoi myös alaan liittyvän ulkoisen olemuksen hallintaa.

6.3 Tuloksien vertailu

Koska tutkimuksen oli tarkoitus selvittää, mitkä työelämävalmiudet ovat erityisen tärkeitä työelämässä ja kuinka työelämävalmiudet kehittyvät projektioppimisympäristössä, verrataan saatuja aineistoja toisiinsa. Seuraavissa kappaleissa verrataan vastaajaryhmien arvioita työelämävalmiuksien tärkeydestä toisiinsa. Lisäksi opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehittymistä verrataan molempien vastaajaryhmien arvioihin niiden tärkeydestä.

Tarkoituksena on tunnistaa ne työelämävalmiudet, jotka ovat erityisen tärkeitä alan työelämässä ja näin ollen myös koulutuksessa. Tarkoituksena on myös pystyä nimeämään ne työelämävalmiudet, jotka kehittyvät hyvin toimintamallissa sekä tunnistaa ne työelämävalmiudet, joiden opetusta tulee kehittää.

6.3.1 Vertailu vastaajaryhmien työelämävalmiuksien tärkeyden arvioista

Vertailtaessa työelämävalmiuksien tärkeydestä annettuja arvioita, ovat molemmat vastaajaryhmät suurimmaksi osaksi samaa mieltä. Työelämäedustajat arvioivat 34 valmiudesta yhdeksän valmiutta erittäin tärkeäksi, 21 valmiutta tärkeiksi ja neljä valmiutta melko tärkeiksi. Projektioppimisympäristössä opiskelevat tai opiskelleet arvioivat myös yhdeksän valmiutta erittäin tärkeiksi, 23 valmiutta tärkeiksi ja kaksi valmiutta melko tärkeiksi. Vastaajaryhmät pitivät yhteisesti viittä työelämävalmiutta erittäin tärkeinä ja 16 valmiutta tärkeinä. Yhtä valmiutta pidettiin yhteisesti ainoastaan melko tärkeänä ja tämä valmius oli ruotsin kielen viestintätaidot.

Tärkeimpinä työelämävalmiuksina voidaan kyselyn perusteella pitää viittä työelämävalmiutta, jotka saivat molemmilta vastaajaryhmiltä tärkeyden arvioksi erittäin tärkeän. Molemmat vastaajaryhmät arvioivat ongelmanratkaisutaidot, organisointitaidot, itsenäisen työskentelyn, vuorovaikutustaidot ja oma-aloitteisuuden erittäin tärkeiksi työelämävalmiuksiksi. Lisäksi erityisen tärkeinä voidaan pitää niitä kahdeksaa työelämävalmiutta, jotka toinen vastaajaryhmä arvioi erittäin tärkeäksi toisen pitäessä niitä selvästi tärkeänä.

Työelämävalmiuksia, joita työelämäedustajat pitivät erittäin tärkeinä ja opiskelijavastaajat tärkeinä olivat joustavuus ja sopeutumiskyky, ajan hallinta, oppimiskyky ja stressinsietokyky. Kuitenkaan vastaajaryhmien näille antamissa arvoissa ei ollut suuria eroja, vaan opiskelijavastaajienkin arviot olivat lähellä erittäin tärkeää. Työelämävalmiuksia, joita opiskelijavastaajat pitivät erittäin tärkeinä ja työelämäedustajat tärkeinä olivat alan käytännönosaaminen, suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä, tiimityöskentelytaidot ja asiakastaidot. Työelämäedustajien vastaukset erosivat näiden arvioiden kohdalla hieman enemmän ja heidän arviotensa olivat selkeästi lähempänä tärkeää kuin erittäin tärkeää.

Mainitut 13 työelämävalmiutta on esitetty taulukossa 1 ja ne on lajiteltu tärkeysjärjestykseen kaikkien vastaajien antamien arvojen keskiarvon perusteella. Kaikkien vastaajien antamien arvojen mukaan erittäin tärkeiksi työelämävalmiuksiksi osoittautuivat seuraavat kymmenen työelämävalmiutta: ongelmanratkaisutaidot, vuorovaikutustaidot, itsenäinen työskentely, organisointitaidot, joustavuus ja sopeutumiskyky, ajan hallinta, oma-aloitteisuus, oppimiskyky, stressinsietokyky ja asiakastaidot.

Työelämävalmius	Kaikki vastaajat ka.	Työelämäedustajat ka.	Opiskelijavastaajat ka.
Ongelmanratkaisutaidot	4,67	4,68	4,67
Vuorovaikutustaidot	4,65	4,58	4,70
Itsenäinen työskentely	4,65	4,63	4,67
Organisointitaidot	4,63	4,68	4,59
Joustavuus ja sopeutumiskyky	4,61	4,79	4,48
Ajan hallinta	4,59	4,74	4,48
Oma-aloitteisuus	4,59	4,58	4,59
Oppimiskyky	4,52	4,68	4,41
Stressinsietokyky	4,52	4,63	4,44
Asiakastaidot	4,52	4,47	4,56
Alan käytännönosaaminen	4,48	4,05	4,78
Suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä	4,43	4,11	4,67
Tiimityöskentelytaidot	4,39	4,05	4,63
■ = erittäin tärkeä työelämävalmius (ka ≥ 4,5)			

Taulukko 1: Tärkeimmät työelämävalmiudet

Huomattavia eroavaisuuksia tärkeyden arvioissa vastaajaryhmien välillä syntyi muutaman työelämävalmiuden kohdalla. Opiskelijavastaajat pitivät kokoustaitoja, teknologista osaamista ja taloushallinnon osaamista tärkeinä valmiuksina, kun taas työelämäedustajat ainoastaan melko tärkeinä. Opiskelijavastaajat arvioivat myös alan käytännönsaamisen, tiimityöskentelytaidot ja suomen kielen viestintätaidot selkeästi tärkeämmiksi, kuin työelämäedustajat. Opiskelijavastaajat pitivät näitä valmiuksia erittäin tärkeinä ja työelämäedustajat tärkeinä. Yrittäjyysosaaminen oli valmius, jota työelämäedustajat pitivät tärkeämpänä kuin opiskelijavastaajat. Työelämäedustajat arvioivat tämän valmiuden tärkeäksi, opiskelijavastaajat vain melko tärkeäksi. Molemmissa vastaajaryhmissä alaistaitoja pidettiin esimiestäitoja tärkeämpinä. Kulttuuritaidot arvioitiin molemmissa ryhmissä keskiarvallisesti vain niukasti tärkeän puolelle, mutta englannin kielen viestintätaitoja pidettiin molemmissa ryhmissä selkeästi tärkeinä.

6.3.2 Opiskelijavastaajien työelämävalmiuksien kehittyminen verrattuna työelämäedustajien tärkeyden arvioihin

Verrattaessa projektioppimisympäristössä opiskelleiden vastaajien työelämävalmiuksien kehitystä siihen, kuinka tärkeänä työelämäedustajat pitävät näitä valmiuksia, voidaan todeta neljän työelämävalmiuden kehittyneen selkeästi huomomin sen tärkeyteen verrattuna. Nämä valmiudet ovat yrittäjyysosaaminen, neuvottelutaidot, englannin kielen viestintätaidot ja alaistaidot. Näiden valmiuksien kehittyminen oli melko hyvää, kun taas työelämäedustajat olivat arvioineet näiden valmiuksien hallinnan tärkeäksi.

Tarkasteltaessa tuloksia voidaan huomata myös työelämävalmiuksia, joita työelämäedustajat pitävät selkeästi tärkeinä tai erittäin tärkeinä, mutta niiden kehittyminen on vain niukasti hyvää. Näitä valmiuksia ovat stressinsietokyky, oppimiskyky, muutoksen hallinta, luovuus ja innovaatio-osaaminen, kriittinen ajattelu ja asiakastaidot.

Työelämävalmiuksia, joiden kehittyminen oli hyvää, mutta eroa työelämäedustajien antamaan tärkeyden arvioon oli silti merkittävästi, oli seitsemän. Nämä valmiudet ovat vuorovaikutustaidot, tiedonhankinta ja -käsittelytaidot, ongelmanratkaisutaidot, oma-aloitteisuus, joustavuus ja sopeutumiskyky, itsenäinen työskentely, ajan hallinta ja organisointitaidot. Kehittämistä vaativat työelämävalmiudet on koottu taulukkoon 2.

Valmiuksia, joiden kehittyminen ja tärkeys oli arvioitu selkeästi vähintään hyväksi eikä suuria eroja syntynyt, olivat tiimityöskentelytaidot, projektinhallintataidot, palautteen antaminen ja saaminen, markkinointiosaaminen ja esiintymistaidot.

Heikko kehittyminen verrattuna tärkeyteen	Kohtalainen kehittyminen verrattuna tärkeyteen	Hyvä kehittyminen, mutta merkittävä ero tärkeyteen
Yrittäjyysosaaminen	Stressinsietokyky	Vuorovaikutustaidot
Neuvottelutaidot	Oppimiskyky	Tiedonhankinta- ja -käsittelytaidot
Englannin kielen viestintätaidot	Muutoksen hallinta	Ongelmanratkaisutaidot
Alaistaidot	Luovuus, innovaatio-osaaminen, kyky luoda uutta	Oma-aloitteisuus
	Kriittinen ajattelu	Joustavuus ja sopeutumiskyky
	Asiakastaidot	Itsenäinen työskentely
		Ajan hallinta
		Organisointitaidot

Taulukko 2: Työelämäedustajien tärkeyden arvioihin verrattuna kehittämistä tarvitsevat työelämävalmiudet

6.3.3 Opiskelijavastaajien työelämävalmiuksien kehittyminen verrattuna opiskelijavastaajien tärkeyden arvioihin

Verrattaessa opiskelijoiden työelämävalmiuksien kehitystä heidän arvioihinsa niiden tärkeydestä, eivät valmiudet kehittyneet aivan samalle tasolle tärkeyden kanssa. Kuten jo aiemmin todettiin, kehittyivät valmiudet kuitenkin pääsääntöisesti hyvin ja erot kehityksen ja tärkeyden välillä ovat suurimmaksi osaksi maltillisia. Tärkeyteen verrattuna selkeästi huonommin kehittyneitä työelämävalmiuksia oli viisi ja ne olivat teknologinen osaaminen, taloushallinnon osaaminen, neuvottelutaidot, englannin viestintätaidot, ja alaistaidot. Näiden valmiuksien kehittyminen jäi melko hyvälle tai jopa melko huonolle tasolle, kun tärkeys työelämässä oli osoittautunut tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi.

Tuloksista voidaan havaita myös työelämävalmiuksia, joiden kehittymisen keskiarvo nousi niukasti hyvän puolelle, kun taas tärkeyden arvio oli selkeästi hyvän tai erittäin hyvän puolella. Näitä valmiuksia ovat verkostoitumistaidot, stressinsietokyky, oppimiskyky, muutoksen hallinta, luovuus ja innovaatio-osaaminen, kriittinen ajattelu, suomen kielen viestintätaidot, itsearviointi, esimiestaidot ja asiakastaidot.

Työelämävalmiuksia, jotka olivat kehittyneet vähintään hyvin, mutta eroa tärkeyden arvioihin muodostui huomattavasti, oli muutama. Suurin osa näistä työelämävalmiuksista arvioitiin opiskelijavastaajien keskuudessa erittäin tärkeiksi. Nämä työelämävalmiudet ovat vuorovaikutustaidot, tiedonhankinta ja -käsittelytaidot, ongelmanratkaisutaidot, oma-aloitteisuus, joustavuus ja sopeutumiskyky, itsenäinen työskentely ja alan käytännönoosaaminen. Kehittämistä vaativat työelämävalmiudet on koottu taulukkoon 3.

Valmiuksia, joiden kehittyminen ja tärkeys oli arvioitu selkeästi vähintään hyväksi eikä suuria eroja syntynyt, olivat tiimityöskentelytaidot, projektinhallintataidot, palautteen antaminen ja saaminen, kokoustaidot ja esiintymistäidot.

Heikko kehittyminen verrattuna tärkeyteen	Kohtalainen kehittyminen verrattuna tärkeyteen	Hyvä kehittyminen, mutta merkittävä ero tärkeyteen
Teknologinen osaaminen	Verkostoitumistaidot	Vuorovaikutustaidot
Taloushallinnon osaaminen	Stressinsietokyky	Tiedonhankinta- ja -käsittelytaidot
Neuvottelutaidot	Oppimiskyky	Ongelmanratkaisutaidot
Englannin kielen viestintätaidot	Muutoksen hallinta	Oma-aloitteisuus
Alaistaidot	Luovuus, innovaatio-osaaminen, kyky luoda uutta	Joustavuus ja sopeutumiskyky
	Kriittinen ajattelu	Itsenäinen työskentely
	Suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä	Alan käytännönosaaminen
	Itsearviointi	
	Esimiestaidot	
	Asiakastaidot	

Taulukko 3: Opiskelijavastaajien tärkeyden arvioihin verrattuna kehittämistä tarvitsevat työelämävalmiudet

7 Johtopäätökset ja kehitysehdotukset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä työelämävalmiudet ovat erityisen tärkeitä tulevaisuuden työelämässä, mitkä työelämävalmiudet kehittyvät hyvin projektioppimisympäristössä ja mihin työelämävalmiuksien opetukseen tulisi tulevaisuudessa panostaa. Kappaleen loppuun on koottu yhteenvetotaulukot tärkeimmiksi osoittautuneista työelämävalmiuksista ja niiden kehityksestä (taulukko 4) ja muiden tutkimuksessa esitettyjen työelämävalmiuksien kehittämisestä (taulukko 5).

Kyselyn tuloksista kävi ilmi, että työelämäedustajat ja opiskelijat olivat suurimmaksi osaksi samaa mieltä työelämävalmiuksien tärkeydestä. Suurinta osaa työelämävalmiuksista pidettiin tärkeänä tai erittäin tärkeänä molemmissa vastaajaryhmissä. Huonoimmin arvioitujakin työelämävalmiuksia pidettiin melko tärkeinä. Työelämäedustajien antamissa arvioissa oli hieman enemmän hajontaa kuin opiskelijavastaajien arvioissa, mikä johtunee ajan tuomasta kokemuksesta alan töissä. Kokemus mahdollistaa kriittisemmän tarkastelun valmiuksien tärkeydessä. Mikään työelämävalmius ei noussut erityisesti yli muiden.

Hieman yllättäen teknologinen osaaminen sai molemmilta vastausryhmiltä alhaisen arvion tärkeydestä. Teknologinen kehitys on nykyään nopeaa ja se tulee omalta osaltaan vaikuttamaan kaikkiin töihin ja niiden suorittamiseen. Työelämäedustajat arvioivat tämän valmiuden ainoastaan melko tärkeäksi. Osaltaan tämä voi johtua vastaajien omista työnkuvista tai esimerkiksi vastaajien ikärakenteesta. Valitettavasti taustatietojen puuttuessa tätä ei voida todeta varmaksi. Opiskelijavastaajien tärkeyden melko alhaista arvioita voi osaltaan selittää taas teknologian arkipäiväisyyden tunne. Suurin osa vastaajista oli nuoria, joille teknologinen osaaminen on niin arkipäiväistä, ettei sitä osata välttämättä erotella omasta toiminnasta.

Kulttuuriosaaminen ja työskentely monikulttuurisessa ympäristössä sai myös molemmilta ryhmiltä melko alhaisen arvion tärkeydestä, vaikka globalisaatio ja työskentely erilaisissa monikulttuurisissa verkostoissa ovat lisääntymässä. Tätä saattaa osaltaan selittää alueellisuus, sillä vastaajat työskentelevät tai opiskelevat pääsääntöisesti Hyvinkään talousalueella, jossa kansainvälisyys ei ole vielä niin suurta. Kulttuuritaidot ja teknologinen osaaminen yhdessä tulevat taatusti tulevaisuudessa kasvattamaan tärkeyttään myös Hyvinkään talousalueella.

Kokoustaitojen tärkeyden arvioissa oli vastaajaryhmien välillä suuri ero. Työelämävastaajien arvioissa tätä pidettiin vain melko tärkeänä valmiutena ja opiskelijoiden keskuudessa tärkeänä. Opiskelijavastaajat ovat tottuneet projektioppimisympäristössä virallisiin kokoustyyleihin ja tämä varmasti vaikuttaa tärkeyden arvioon. Työelämän arvioista taas voi olla pääteltävissä, että kokoustavat ovat muuttumassa perinteisistä kokouksista kevyempään suuntaan. Perinteiset kokoustamiset saattavat olla aikaa vieviä, joten työpaikolla tapahtuvaa viestintää halutaan nopeuttaa. Erilaiset teknologiset viestimet ja hieman epäviralliset viestintätavat saattavat olla kasvattamassa tärkeyttään.

Vastauksissa huomiota kiinnittää myös se, että molemmat vastaajaryhmät pitivät alaistaitoja tärkeämpinä kuin esimiestaitoja. Tämä voi osaltaan johtua siitä, että suurin osa työelämäedustajista toimii itse johtavassa asemassa, jolloin he ovat peilanneet vastauksiaan ajatellen mitä odottavat alaisiltaan. Opiskelijavastaajista taas varmasti suurin osa on työskennellyt vasta alaistehtävissä, joten he ovat ajatelleet näitä valmiuksia heiltä odotettujen taitojen mukaan. Esimiestaitojen tärkeys on kuitenkin havaittavissa tietoperustasta, sillä erilaisten verkostojen johtaminen ja sopivien työntekijöiden löytäminen ovat esimiestyössä arkipäivää.

Ruotsin kielen viestintäosaaminen ja taloushallinnon osaaminen saivat molemmilta vastaajaryhmiltä hieman alhaisemmat tärkeyden arviot. Niitä kuitenkin pidettiin tärkeinä tai melko tärkeinä valmiuksina. Syitä tähän saattaa olla alueellisuus sekä vastaajien työnkuvat. Taustatiedoista ei selviä vastaajien työhistorioiden sisältö, joten taloushallinnon osaajat eivät välttämättä olleet vahvasti edustettuna. Monissa yrityksissä taloushallinnon toimet on ulkoistettu,

joten tämän valmiuden tärkeys on huomattavissa lähinnä taloushallinnon ammattilaisten keskuudessa. Mikäli kyselyyn olisi vastannut taloushallinnon kanssa työskentelevät henkilöt, olisi tärkeys työelämävalmiutena varmasti ollut korkeampi. Ruotsin kielen vähäisempi käyttö Hyvinkään talousalueella vaikuttanee kyseisen valmiuden tärkeyteen vastaajilla. Jos kyselyiden vastaajat olisivat olleet ruotsinkielisiltä alueilta, olisi tärkeyden arvio ollut varmasti korkeampi. Myös yrittäjyysosaamisen tärkeys jäi hieman alhaisemmaksi molemmissa ryhmissä. Tähtänkin saattaa vaikuttaa vastaajien taustat. Kuitenkin yrittäjyysosaaminen varsinkin asenteet puolesta korostuu tulevaisuuden työelämässä. Työn freelancemainen luonne yleistyy, jolloin yrittäjyysosaamisen tärkeys kasvaa.

Erityisen tärkeiksi työelämävalmiusryhmiksi muodostuivat erilaiset yleiset työelämävalmiudet, ja ammattiosaamisen kehittämisen taidot. Samoin erilaisia yhteistoiminnallisia valmiuksia arvostettiin. Tärkeyden arvioista on huomattavissa, että erilaiset työntekijän persoonallisuuden liittyvät valmiudet ovat erityisen tärkeitä. Esimerkiksi joustavuus ja sopeutumiskyky, jota pidettiin erittäin tärkeänä valmiutena, liittyy suoraan työntekijän persoonaan ja se on vaikeasti opetettavissa oleva valmius. Tärkeimpien työelämävalmiuksien hallitsemisessa korostuikin työntekijän oma halu ja motivaatio hallita menestyksekkäästi kyseiset valmiudet. Erityisesti työelämäedustajat korostivat näiden valmiuksien tärkeyttä.

Tärkeimmiksi arvioituista työelämävalmiuksista ja työelämäedustajien avoimista kommentista näihin valmiuksiin liittyen on pääteltävissä, että työelämän ja maailman muutoksiin liittyvät valmiudet ovat tärkeitä. Avoimissa kommentteissa korostuivat kyky toimia ja kehittää itseään muutoksessa. Opiskelijavastaajilla korostuivat pääsääntöisesti myös samat valmiudet heidän vastauksissaan, mutta huomattavaa ovat myös tietyt painotukset tärkeyksien arvioissa. Opiskelijavastaajat painottivat alan käytännönosaamisen, suomen kielen viestintätaitojen ja tiimityöskentelytaitojen tärkeyttä huomattavasti enemmän kuin työelämäedustajat. Painotuserot johtunevat suoraan projektioppimisympäristöstä. Kyseiset valmiudet korostuvat oppimisympäristössä jokapäiväisessä tekemisessä ja näin opiskelijavastaajat kiinnittävät niihin enemmän huomiota. Projektioppimisympäristöllä on siis suuri vaikutus siihen, mitä pidetään tärkeänä.

Koska mikään valmius ei noussut ylitse muiden ja kaikkia lueteltuja työelämävalmiuksia pidettiin vähintään melko tärkeinä, voidaan päätellä, että tärkeintä työelämässä on hallita sopivassa mittasuhteessa kaikkia valmiuksia. Yksi työelämäedustaja kirjoittikin vapaisiin kommentteihin, että eri tehtävissä eri asiat painottuvat ja siksi yleispätevää vastausta on vaikea antaa. Asenne ratkaisee ja erityisesti työntekijän persoonaan liittyvät valmiudet ovat tärkeämpiä, kuin pelkkä alan substanssiosaaminen. Vanhan sanonnan mukaan, työ tekijäänsä opettaa, mutta asenteeseen voi vaikuttaa vain työntekijä itse.

Erityisiä uusia työelämävalmiuksia ei noussut tutkimuksessa esiin. Kysymys sai vain niukalti vastauksia ja nekin olivat hyvin hajanaisia. Molemmissa vastaajaryhmissä oli kuitenkin kommenttia yrityslakiasioista. Hyvinkään kampuksella on olemassa erillinen oikeudellisen osaamisen polku, jossa näitä asioita varmasti käsitellään, mutta projektioppimisen ympäristössä tämä aihealue ei välttämättä nouse ollenkaan esille. Monet tradenomit suuntaavat urapolullaan kuitenkin esimiestehtäviin, joten alaan liittyvää juridista osaamista voidaan pitää verrattain tärkeänä. Näiden taitojen opetusta kannattaisikin harkita sisällytettäväksi myös projektioppimisen puolelle vaikka verkkokurssina tai pohtia, kuinka näitä voisi paremmin sitouttaa projekteihin. Myös kuvanmuokkaustaidot ja digitaalisen markkinoinnin osaaminen nousivat esiin. Näitä valmiuksia olisi helppo tuoda markkinointiprojekteihin harjoiteltavaksi.

Työelämäedustajien avoimista vastauksista ilmeni myös jatkuva itsensä kehittämisen tarve. Tämä pohjaa myös siihen, että työelämä on muutoksessa ja vanhoihin toimintatapoihin ei voi juuttua. Myös tämä taito on enemmän asenteellinen ja näin ollen vaikeasti opetettavissa. Työelämäedustajat luettelivat myös joukon muita asenteeseen ja henkilökohtaiseen persoonaan liittyviä taitoja. Tästä voidaan päätellä, että työntekijöiden on tärkeää kiinnittää huomiota omaan henkilökohtaiseen toimintaan ja motivaatioon. Projektioppimisympäristön suurin haaste onkin pystyä vaikuttamaan opiskelijoiden asenteeseen työelämään ja itseensä työntekijänä liittyen.

Työelämävalmiuksien kehittymisen voidaan pääsääntöisesti sanoa olevan hyvää. 34 työelämävalmiudesta 26 kehityksen hyväksi tai erittäin hyväksi oli arvioinut yli puolet opiskelijoista. Erityisesti työelämävalmiudet, jotka ovat jatkuvasti arkipäiväisessä käytössä projektioppimismallissa, ovat kehittyneet hyvin. Projektioppimisympäristössä työskennellään tiimeissä, mutta myös itsenäistä työskentelyä on paljon. Opiskelijat ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa, ohjajisiin sekä yhteistyökumppaneihin kokouksissa tai muulla tavalla. Tehtäviä organisoidaan ja ongelmia ratkotaan, tietoa hankitaan ja käsitellään käytännön toteutusta varten ja tuloksia sekä oppimista esitellään erilaisissa tilaisuuksissa pitkin projektia. Nämä ovat niitä valmiuksia, jotka parhaiten kehittivät projektioppimisympäristössä.

Työelämävalmiuksia, joiden kehittämiseen tulee kiinnittää huomiota, löytyi useita. Osa näistä oli kehittynyt opiskelujen aikana ainoastaan melko hyvin tai jopa melko huonosti. Myös työelämävalmiuksia, jotka ovat kehittyneet pääsääntöisesti hyvin, mutta kehitys verrattuna tärkeyteen ei ole riittävää, löytyi useita. Myös hyvin kehittyneisiin työelämävalmiuksiin, joiden kehitys kuitenkin jäi tärkeydestä, tulee kiinnittää huomiota, jotta niiden kehitys saadaan tarvittavalle tasolle.

Selkeästi heikosti kehittyneitä työelämävalmiuksia oli kahdeksan. Heikointa kehittyminen oli valmiuksissa, jotka eivät ole välttämättä mukana arkipäiväisessä toiminnassa. Näitä työelämävalmiuksia ovat taloushallinnon osaaminen, ruotsin kielen viestintätaidot, yrittäjyysosaaminen ja neuvottelutaidot. Näissä valmiuksissa kehitys verrattuna tärkeyteen oli myös huonoa, lukuun ottamatta ruotsin kielen viestintätaitoja. Ruotsin kielen viestintätaitojen kehittyminen on kuitenkin nähtävä tärkeänä, vaikka alueellinen mielipide vaikuttaa sen tärkeysarvioon vastaajilla.

Kuten opiskelijavastaajat avoimissa kommenteissa huomauttivat, ovat taloushallinnon, ruotsin ja yrittäjyyden osaamiseen liittyvät opinnot verrattaen vähän esillä projektioppimisympäristössä. Opiskelijat toivoivat näihin lisää opetusta ja niiden parempaa linkittämistä työelämään. Taloushallinnon, ruotsin kielen ja yrittäjyysosaamisen kehittämiseen on olemassa kuitenkin pelkkien projektien lisäksi myös muunlaista opetusta, kuten esimerkiksi verkko-oppimista. Näitä vaihtoehtoja tulisi tuoda selkeämmin esiin opiskelijoille ja painottaa oma-aloitteisuutta vaikeiden asioiden opiskelussa. Toki myös näiden valmiuksien parempi linkittäminen projekteihin voisi parantaa valmiuksien kehitystä. Mahdollisuuksia olisi esimerkiksi toteuttaa osa projekteista ruotsin kielellä tai linkittää projektin toteutusta jollain muulla tapaa ruotsin kielen kurssille.

Yrittäjyysosaamisessa voitaisiin ottaa käyttöön monissa muissa korkeakouluissa oleva tapa. Opiskelijat perustavat kuvitteellisen yrityksen opintojen oheen heti niiden alkuvaiheessa ja hoitavat yritystä koko opintojen ajan. Laureassa on täydentävinä opintoina mahdollisuus tehdä Laurea StartUp-opinnot, joiden sisällä opiskelija voi perustaa myös oikean yrityksen. Näin opiskelijoiden kokonaiskuva yrityksen perustamista ja sen arkipäiväisestä hoitamisesta vahvistuu. Myös taloushallinnon osaamista saisi linkitettyä tähän. Neuvottelutaitojen vähäinen kehittyminen johtunee myös sen vähäisestä näkyvyydestä oppimisympäristössä. Projektista riippuen tämä valmius saattaa jäädä taka-alalle. Myös tämän valmiuden paremman kehittymisen avain voikin olla sen vahvemmassa linkittämisessä projekteihin ja käytäntöön. Projektien sisältöihin on kiinnitettävä tarkempaa huomiota.

Hieman yllättäen alaistaidot, englannin kielen viestintätaidot ja kulttuuritaidot olivat huonoiten kehittyneiden työelämävalmiuksien joukossa, vaikka ne ovat esillä oppimisympäristössä. Näiden valmiuksien kehitys verrattuna tärkeyteen oli myös heikkoa. Alaistaitojen heikompi kehitys saattaa johtua siitä, että projektioppimisympäristössä painotetaan johtamista ja projektipääällikkyyttä, jolloin alaistaidot jäävät vähemmälle käsittelylle. Englannin kielen viestintätaidot ovat hyvin esillä toimintamallissa. Jokaisessa projektissa käytetään englanninkielistä aineistoa tietoperustassa ja loppuraporttia varten laaditaan englanninkielinen tiivistelmä. Myös pakollisen englanninkielen opintojakson lisäksi englannin kielen viestintätaitoja harjoitetaan kansainvälisissä projekteissa, jossa kaikki viestintä tapahtuu englannin kielellä vaihto-

opiskelijoiden kanssa. Englannin kielen sekä kulttuuritaitojen huonoa kehittymistä saattaakin selittää se, etteivät opiskelijat osaa tarpeeksi hyvin hyödyntää näitä mahdollisuuksia. Myös kielen aikaisempi kehitys alemmilla asteilla saattaa vaikuttaa tähän.

Englannin kielen opiskelua tulee sitouttaa paremmin oppimisympäristöön. Vaikka toteutettava projekti ei olisi kansainvälinen projekti, voisi englantia silti käyttää kommunikoinnissa. Kielen käytön lisääminen johtaa sen parempaan hallintaan. Uudistuneessa opetussuunnitelmassa on kaikille pakollisena ydinosaamisena Service Business -moduuli (30 opintopistettä), joka suoritetaan kokonaisuudessaan englanniksi ja vastaa näin ollen osaltaan tähän haasteeseen. Vaikka projektijohtaminen on Hyvinkään liiketalouden projektioppimisympäristön koulutuksen pääpaino, tulisi alustaitoja painottaa enemmän projektitiimiläisille. Yksi mahdollisuus olisi käydä kehityskeskusteluja, joissa projektipäällikkö arvioi tiimin jäsenen toimintaa alaisena. Näin alustaitojen kehittymiseen tulisi kiinnitettyä enemmän huomiota.

Teknologinen osaaminen oli myös kehittynyt huonosti, myös verrattuna sen tärkeyteen. Syitä tähän oli ohjelmistojen vähäinen käyttö ja opastus. Teknologinen osaaminen on tulevaisuutta ja tähän työelämävalmiuteen tulee panostaa opetuksessa. Osaltaan tämä tilanne tulee korjautumaan ajan kuluessa jo sillä, että teknologia on suuremmalla käytöllä jo alempien asteiden koulutuksessa, jolloin opiskelijoilla on tästä varmempi osaaminen jo tultaessa ammattikorkeakouluun. Kuitenkin teknologisen osaamisen opetusta on lisättävä käyttämällä erilaisia ohjelmistoja monipuolisemmin projekteissa. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi pitämällä osan ohjaajatapaamisista automaattisesti virtuaalisina. Osassa projekteja tämä on ollut jo laajalti käytössä, mutta osassa virtuaalisia palaverieja ei pidetä lainkaan. Tämä palvelisi myös sitä tosiasiaa, että kokoustavat ovat muuttumassa. Office-ohjelmien hallinnasta voisi järjestää myös lähtötasotestin ja preppauskurssin sitä tarvitseville.

Työelämävalmiuksia, joiden kehittymisen keskiarvo kohosi niukasti hyvän puolelle tai joiden kehitys oli keskiarvollisesti hyvää, mutta eroa tärkeyteen syntyi huomattavasti, yhdistää yksi tekijä. Nämä valmiudet ovat yleisiä työelämävalmiuksia tai ammattiosaamisen kehittämisen valmiuksia, jotka ovat vahvasti kytköksissä työntekijän persoonallisuuteen. Näitä valmiuksia ovat muun muassa oppimiskyky, stressinsietokyky, joustavuus ja sopeutumiskyky sekä oma-aloitteisuus. Suoranaista opetusta näihin valmiuksiin on hankala tarjota missään opiskelumallissa. Projektioppimisympäristön vahvuutena on juuri se, että opiskelijat pääsevät aidossa ympäristössä kehittämään näitä valmiuksia. Projektioppimisympäristössä korostuu myös opiskelijan oma rooli aktiivisena oppijana. Eri asia toki on, kuinka opiskelijat osaavat hyödyntää tämän mahdollisuuden. Se, mitä projektioppimisympäristössä voidaan tehdä näiden valmiuksien kehittymisen hyväksi, on varmasti se, että näiden työelämävalmiuksien tärkeydestä puhutaan opiskelijoille. Monet opiskelijat eivät välttämättä osaa edes ajatella näitä valmiuksina erillisenä toimintana. Kun tärkeät työelämävalmiudet ovat tiedossa, osaisivat opiskelijat kiinnittää

niiden kehittymiseen erilailla huomiota. Nämä valmiudet ovat erityisen tärkeitä tulevaisuuden työelämässä.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin valmiuksiin, jotka pystyttiin toteamaan tärkeimmiksi. Suurin osa näistä oli kehittynyt hyvin, mutta osassa varsinkin tärkeyteen verrattuna on eroja. Osa näistä valmiuksista on henkilön persoonaan liittyviä, mutta konkreettisempiakin valmiuksia tässä listassa on. Asiakastaidot ja suomen kielen viestintätaidot vaativat toimenpiteitä. Asiakastaidot tulevat olemaan tärkeitä taitoja tulevaisuuden työelämässä. Asiakkaat liittyvät myös joka projektiin, joten tätä valmiutta tulisi käsitellä paremmin jo projektien tietoperustassa. Suomen kielen viestintätaidot ovat hyvin edustettuna projektityöskentelyssä, mutta silti ne kaipaavat lisäpanostusta. Opinnäytetyötä varten on olemassa kirjoittamisen paikkoja. Näiden pajojen tarjontaa voisi laajentaa ja tarjota niitä jo opintojen aiemmassa vaiheessa.

Tuloksista on nähtävissä, että tulevaisuuden työelämässä tarvitaan laaja-alaista osaamista ja kaikkia työelämävalmiuksia tulee pitää tärkeänä. Yleispätevää vastausta on vaikea saada, mutta nähtävissä on, että työntekijän asenteen merkitys kasvaa ja siihen liittyvät valmiudet ovat erityisen tärkeitä. Työelämävalmiuksien kehittyminen projektioppimisympäristössä on pääsääntöisesti hyvää, mutta myös hyvin kehittyneisiin valmiuksiin tulee kiinnittää huomiota. Huonommin kehittyneitä valmiuksia tulee linkittää entistä enemmän projektityöskentelyyn. Valmiuksien näkyvyydellä ja tiedostamisella on suuri vaikutus niiden kehitykseen. Projektioppimisympäristöllä on myös suuri vaikutus siihen, mitä valmiuksia pidetään tärkeänä. Uudessa opetussuunnitelmassa opiskelijoille on tarjolla urasuunnitteluun liittyvää opetusta, jossa työelämätaitoja käydään läpi. Tällä on varmasti vaikutusta valmiuksien kehittymiseen.

Tärkeimmiksi työelämävalmiuksiksi osoittautuivat tutkimuksen perusteella kymmenen työelämävalmiutta (taulukko 4), joiden tärkeyden keskiarvo molempien vastaajaryhmien antamien arvojen perusteella oli yli 4,5 eli erittäin tärkeä. Näiden työelämävalmiuksien kehittyminen projektioppimisympäristössä oli hyvää tai niukasti hyvää. Koska valmiudet arvoitiin erittäin tärkeiksi, tulee niiden kehitykseen projektioppimisympäristössä kiinnittää huomiota. Ehdotus on jyrkkä, mutta valmiuksien tärkeyden huomioon ottaen on niiden hallinta saatava myös erittäin hyvälle tasolle. Suurin osa näistä työelämävalmiuksista liittyy suoraan henkilön persoonaan, joten niiden varsinainen opettaminen on hankalaa. Tärkeintä on tuoda näiden valmiuksien tärkeyttä esiin opiskelijoille, jotta he ymmärtävät omatoimisesti kiinnittää huomiota näiden valmiuksien kehittymiseen. Asiakastaitojen osalta tulee projektien toimeksiannoissa kiinnittää huomiota mahdollisuuteen lisätä opiskelijoiden ja asiakkaiden välistä kanssakäymistä. Alla olevaan taulukkoon 4 on listattu nämä kymmenen työelämävalmiutta sekä merkitty niiden kehittyminen huomiota tarvitsevaksi.

Työelämävalmius	Taso
1. Ongelmanratkaisutaidot	
2. Vuorovaikutustaidot	
3. Itsenäinen työskentely	
4. Organisoitaitaidot	
5. Joustavuus ja sopeutumiskyky	
6. Ajan hallinta	
7. Oma-aloitteisuus	
8. Oppimiskyky	
9. Stressinsietokyky	
10. Asiakastaidot	
 = kehittymiseen tulee kiinnittää huomiota	

Taulukko 4: Tärkeimmät työelämävalmiudet ja niiden kehittymisen taso projektioppimisympäristössä

Muut tutkimuksessa esitetyt työelämävalmiudet osoittautuivat tärkeiksi tai melko tärkeiksi. Tästä syystä myös niiden kehitykseen tulee kiinnittää huomiota. Hyvin kehittyneitä työelämävalmiuksia oli kuusi kappaletta. Nämä valmiudet ovat esiintymistaidot, kokoustaidot, markkinointiosaaminen, palautteen antaminen ja saaminen, projektinhallintataidot sekä tiimityöskentelytaidot. Nämä valmiudet olivat kehittyneet hyvin myös molempien vastaajaryhmien tärkeyden arvioihin verrattuna. Heikosti kehittyneitä työelämävalmiuksia opiskelijoiden arvion mukaan tai vastaajaryhmien tärkeyden arvioihin verrattuna oli kahdeksan kappaletta. Nämä valmiudet ovat alaistaidot, englannin ja ruotsin kielen viestintätaidot, neuvottelutaidot, taloushallinnon osaaminen, teknologinen osaaminen, kulttuuritaidot ja yrittäjyysosaaminen. Näihin työelämävalmiuksiin tulee kiinnittää välittömästi huomiota. Muut esitetyt työelämävalmiudet olivat kehittyneet hyvin, mutta eivät riittävästi tärkeyden arvioihin nähden. Näiden valmiuksien kehittymistä tulee tarkkailla. Nämä 24 työelämävalmiutta on koottu taulukkoon 5 ja värikoodattu kehittymisen mukaan.

Työelämävalmius	Taso
Esiintymistaidot	
Kokoustaidot	
Markkinointiosaaminen	
Palautteen antaminen ja saaminen	
Projektinhallintataidot	
Tiimityöskentelytaidot	
Alan käytännönosaaminen	
Tiedonhankinta ja -käsittelytaidot	
Alan teoreettinen osaaminen	
Esimiestaidot	
Itsearviointi	
Kriittinen ajattelu	
Luovuus, innovaatio-osaaminen, kyky luoda uutta	
Muutoksen hallinta	
Suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä	
Verkostoitumistaidot	
Alaistaidot	
Englannin kielen viestintätaidot	
Neuvottelutaidot	
Ruotsin kielen viestintätaidot	
Taloushallinnon osaaminen	
Teknologinen osaaminen	
Työskentely monikulttuurisessa ympäristössä, kulttuuritaidot	
Yrittäjyysosaaminen	
= kehittyminen toimii hyvin	
= kehittymiseen tulee kiinnittää huomiota	
= kehittyminen vaatii toimenpiteitä	

Taulukko 5: Muiden tutkimuksessa esitettyjen työelämävalmiuksien kehittymisen taso projektioppimisympäristössä

Työelämävalmiuksien kehittymistä olisi jatkossa mielekästä seurata, jotta nähdään, onko toimenpiteillä ollut riittävää vaikutusta. Tarkastelua olisi syytä tehdä vähintään muutaman vuoden välein ja tämän voisi toteuttaa opiskelijaprojektina tai opinnäytetyönä. Työelämän kanssa on myös syytä käydä vuoropuhelua mahdollisista uusista tarvittavista valmiuksista. Koska tämä asia on tärkeä ammattikorkeakoulun tehtävien takia, olisi selvitys hyvä toteuttaa erillisenä toimeksiantona, jotta siihen voitaisiin keskittyä paremmin.

Tässä tutkimuksessa ei tutkittu Laurean opettajien näkemyksiä työelämävalmiuksista. Yhtenä jatkotutkimusaiheena voisi olla opettajien näkökulma valmiuksien tärkeyteen ja kehittymiseen. Toinen jatkotutkimus voisi selvittää, miten työelämäedustajat kokevat projektioppimisympäristön kehittävän työelämävalmiuksia. Molemmat tutkimukset olisi mielekästä toistaa esimerkiksi vuosittain.

8 Arviointi

Opiskelijavastaajien osalta tutkimuksen tuloksia voidaan pitää melko luotettavina ja pätevinä. Vaikka vastausmäärä jäi suhteellisen alhaiseksi, vastaajien määrää pyrittiin lisäämään useilla muistutusviesteillä. Pienen vastaajamäärän mahdollisuus oli alusta alkaen tiedossa, joten vastaajien laatuun kiinnitettiin erityistä huomiota kohderyhmää pohdittaessa. Vastaajiksi haluttiin henkilöitä, joilla on jo paljon kokemusta sekä toimintamallista että työelämästä. Työelämäedustajien osalta vastausmäärä jäi alhaiseksi muistutusviesteistä huolimatta ja siksi vastaukset eivät ole yleistettävissä kovin pitkälle. Tulokset antavat kuitenkin suuntaa antavan arvion työelämävalmiuksien tärkeydestä ja niiden kehittymisestä.

Työelämäedustajilta olisi tullut myös kysyä enemmän taustatietoja, kuten ikää ja työtehtävää sekä yrityksen tai organisaation toimialaa johtopäätösten tekemisen tueksi. Taustatietojen puutteella ei kuitenkaan ollut erityistä merkitystä kyselystä saaduille tuloksille, koska kysymyksillä pyrittiin selvittämään yleispätevää kuvaa työelämävalmiuksien tärkeydestä työelämässä. Lomakkeen termistöön ja asetteluun kiinnitettiin erityistä huomiota väärinymmärrysten välttämiseksi. Saadusta aineistosta voidaan huomata, että vastaajat ovat käsittäneet esitetyt termit oikein, sillä sattumanvaraisia tuloksia ei esiinny. Myöskään vastaajaryhmien vastausten välillä ei ole nähtävissä suuria eroja.

Tulokset on esitelty selkeästi ja kattavasti ja ne ovat aidosti toimeksiantajan hyödynnettävissä projektioppimisympäristön kehittämisessä. Tulokset antavat kattavan ja objektiivisen kuvan projektioppimisympäristön toimivuudesta työelämävalmiuksien kehittäjänä. Johtopäätöksien tukena on käytetty tietoperustaa ja eroja ja muuttujia on pohdittu tarkasti. Kehitusehdotukset ovat perusteltuja ja aitoa kehitystä tukevia. Tutkimuksella on myös onnistuttu luomaan jatkumoa ja opinnäytetyötä voidaan käyttää vastaavien tutkimusten pohjana. Tuloksista on luotu selkeät tiivistelmätaulukot, josta työelämävalmiuksien kehittymistä ja tärkeyttä on helppo tarkastella.

Opinnäytetyön prosessia voidaan pitää kokonaisuutena onnistuneena. Aikataulullisista haasteista eli työharjoittelun ja palkkatyön samanaikaisesta suorittamisesta huolimatta työ eteni koko ajan ja kokonaisuus pysyi hallinnassa. Näiltä osin myös oppimistavoitteeni laajan kokonaisuuden hallinnasta ja sopivien tutkimusmenetelmien valinnasta täyttyvät. Aiemmissa projekteissani olin toteuttanut tutkimuksia, mutta näin laajaa tutkimusta en ollut aiemmin tehnyt. Opin kyselylomakkeen laadinnasta ja tulosten analysoinnista ja erityisesti taulukoinnista paljon. Ammatillinen osaamiseni kehittyi, kun vastasin prosessista itsenäisesti, enkä jakanut vastuuta toisen henkilön kanssa. Työskentelyni oli koko prosessin ajan itsenäistä ja tavoitteellista. Tietoperustassa pääsin myös tutustumaan mielenkiintoisiin aiheisiin ja käsitykseni työelämästä ja siellä tarvittavasta osaamisesta laajentui.

Lähteet

Painetut lähteet

Aarnikoivu, H. 2010. Työelämätaidot: menesty ja voi hyvin. Helsinki: WSOYpro.

Andersson, C. & Kaivo-Oja, J. 2012. BohoBusiness: ihmiskunnan voitto koneesta. Helsinki: Talentum.

Dickinson, P. & Haavisto, P. 2014. Innovative learning, Peer to Peer (P2P). Innovative Infotechnologies for Science, Business and Education, vol.2: 9-13.

Gratton, L. 2010. The future of work. Business Strategy Review, 21: 16-23.

Helakorpi, S. 2010. Työ ja ammattitaito. Teoksessa Helakorpi, S., Aarnio, H. & Majuri, M. 2010. Ammattipedagogiikkaa uuteen oppimiskulttuuriin. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2011. Kvantti: kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kotila, H. & Mäki, K. 2015. Pois koulusta, pois luokasta - oppimista työelämässä. Teoksessa Kotila, H. & Mäki, K. (toim.) 2015. 21 tapaa tehostaa korkeakouluopintoja. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. 42-50.

Kuhmonen, A. & Uusitalo, T. 2014. P2P kehittyy - seinät pois! Teoksessa: Lääveri, A., Oinonen, M., Oyer, J. & Korkalainen, K. (toim.) 2014. Kerro kaverille kans: kokemuksia ja näkemyksiä Laurean P2P-opiskelusta. Laurea julkaisut; 29. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. 16-17.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Meronen, A. 2014. Matkalla kohti työelämälähtöistä projektioppimista. Teoksessa: Lääveri, A., Oinonen, M., Oyer, J. & Korkalainen, K. (toim.) 2014. Kerro kaverille kans: kokemuksia ja näkemyksiä Laurean P2P-opiskelusta. Laurea julkaisut; 29. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. 12-14.

Raij, K. 2014. Learning by Developing in Higher Education. Teoksessa: Raij, K. (toim.) 2014. Learning by Developing Action Model. Laurea julkaisut, 36. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. 10-22.

Rajander-Juusti, R. 2013. Liiketalousalan osaamistarpeet - Ennakointitietoa koulutuksen suunnittelun tueksi. Raportit ja selvitykset 2013:1. Helsinki: Opetushallitus.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voima-sanat. 1.-2.painos. Helsinki: Sanoma Pro.

Ruohotie, P. 2005. Kvalifikaatioiden ja kompetenssien kehittäminen koulutuksen tavoitteena. Teoksessa Varis, T. (toim.) Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuuri-suuteen kasvaminen. Helsinki: OKKA-säätiö, 31-49.

Salminen, J. 2015. Työntekijän vastuu ja työelämätaidot. 2. painos. Helsinki: J-Impact.

Tynjälä, P., Slotte, V., Nieminen, J., Lonka, K. & Olkinuora, E. 2006. From University to Working Life: Graduates' Workplace Skills in Practice. Teoksessa: Tynjälä, P., Välimaa, J. & Boulton-Lewis, G. (toim.) 2006. Higher Education and Working Life: Collaborations, Confrontations and Challenges. Oxford: Elsevier. 73-88.

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2.uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vanhanen-Nuutinen, L., Laitinen-Väänänen, S. & Väänänen, I. 2012. Työelämä haastaa ammattikorkeakoulupedagogiikan. Teoksessa Kotila, H. & Mäki, K. (toim.) 2012. Ammattikorkeakoulupedagogiikka 2. Helsinki: Edita Prima. 259-275.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. - Pientä säätöä vai täydellinen remontti? Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Väänänen, M. 2012. Työelämälähtöisen koulutuksen kehittämistä ammattikorkeakoulussa

Sähköiset lähteet

AMK-tutkinnot 2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.5.2016. <https://www.laurea.fi/opiskelu-ja-hakeminen/amk-tutkinnot>

Ammattikorkeakoulut 2016. Arene. Viitattu 15.8.2016. <http://www.arene.fi/fi/ammattikorkeakoulut>

Laurea Strategia 2020 2015. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2016. https://www.laurea.fi/dokumentit/Documents/Laurea_strategia2020.pdf#search=laurea%20strategia

Liiketalouden koulutus 2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2016. <https://www.laurea.fi/opiskelu-ja-hakeminen/amk-tutkinnot/liiketalous>

Liiketalouden koulutus (Laurea Hyvinkää, liko) / HLB216SN 2016. Laurea Optima. Viitattu 12.9.2016. https://soleops.laurea.fi/opsnet/disp/fi/ops_RyhmkuvYht/tab/nop/sea?ryhma=15251866&stack=push

Oivallus loppuraportti 2011. EK. Viitattu 16.5.2016. http://ek.fi/wp-content/uploads/Oivallus_loppuraportti.pdf

Oivallus 2.väli­raportti 2010. EK. Viitattu 16.5.2016. <http://ek.fi/wp-content/uploads/Oivallus-2-valiraportti.pdf>

Oivallus 1.väli­raportti 2009. EK. Viitattu 15.6.2016. <http://ek.fi/wp-content/uploads/Oivallus-1-valiraportti.pdf>

Opiskelutavat 2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.10.2016. <https://www.laurea.fi/opiskelu-ja-hakeminen/opintojen-kulku/opiskelutavat>

R0001 Kehittämisosaaaja ja työelämän uudistaja. Laurea Optima. Viitattu 13.10.2016. https://soleops.laurea.fi/opsnet/disp/fi/ops_okYllapito/edi/tab/ops?ryhman_id=16572546&opinkohd=10124200&id2=16599860&valkiel=fi&stack=push

Uudelle opiskelijalle 2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.5.2016. <https://www.laurea.fi/opiskelu-ja-hakeminen/tietoa-opintonsa-aloittavalle>

Julkaisemattomat lähteet

Koivusalo, K., Halme, K., Kamphuis, K., Wirman, M., Uusitalo, T., Putkonen, J., de Camara, A., Haikonen, E. & Lahti, J. 06/2016. Liiketalouden tradenomin tutkinnon ydinosamismoduulit 1.1.2017. Laurea-ammattikorkeakoulu. Vantaa.

P2P-opiskeluopas 2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hyvinkään kampus.

Tallgren, T. 2016. Sähköpostihaastattelu 11.10.2016. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hyvinkää.

Kuviot

Kuvio 1: Osaamisen käsitteistöä.....	8
Kuvio 2: Tulevaisuuden osaamistarpeita.....	15
Kuvio 3: LbD-toimintamallin ja osaamisen kehittymisen keskeiset elementit	20
Kuvio 4: Liiketalouden tradenomin tutkintorakenne	21
Kuvio 5: Liiketalouden ydinosaamisen moduulit.....	21
Kuvio 6: Projektin vaiheet.....	25
Kuvio 7: Esimerkki projektin miellekartasta	26
Kuvio 8: Tutkimusprosessin kulku	28
Kuvio 9: Vastaajien yhteistyökumppanina toimiminen	35
Kuvio 10: Yhteistyökumppanien projektitoimeksiantojen lukumäärät	35
Kuvio 11: Työelämäedustajien arviot työelämävalmiuksien tärkeydestä	37
Kuvio 12: Opiskelijavastaajien ikäjakauma	40
Kuvio 13: Opiskelijavastaajien sukupuoli	40
Kuvio 14: Opiskelijavastaajien opiskelujen tilanne	41
Kuvio 15: Opiskelijavastaajien työkokemus alan töistä	41
Kuvio 16: Opiskelijavastaajien arviot työelämävalmiuksien tärkeydestä	43
Kuvio 17: Opiskelijavastaajien antamat arvot työelämävalmiuksien kehittymisestä	45

Taulukot

Taulukko 1: Tärkeimmät työelämävalmiudet.....	48
Taulukko 2: Työelämäedustajien tärkeyden arvioihin verrattuna kehittämistä tarvitsevat työelämävalmiudet	50
Taulukko 3: Opiskelijavastaajien tärkeyden arvioihin verrattuna kehittämistä tarvitsevat työelämävalmiudet	51
Taulukko 4: Tärkeimmät työelämävalmiudet ja niiden kehittymisen taso projektioppimisympäristössä.....	58
Taulukko 5: Muiden tutkimuksessa esitettyjen työelämävalmiuksien kehittymisen taso projektioppimisympäristössä.....	59

Liitteet

Liite 1: Työelämäedustajien kyselyn saatekirje	67
Liite 2: Työelämäedustajien kyselylomake	68
Liite 3: Opiskelijavastaajien kyselyn saatekirje	71
Liite 4: Opiskelijavastaajien kyselylomake	72
Liite 5: Tutkimuslupa.....	76
Liite 6: Työelämäedustajien avoimet vastaukset työelämävalmiuksien tärkeydestä	79
Liite 7: Työelämäedustajien avoimet vastaukset muista työelämässä tarvittavista valmiuksista	81
Liite 8: Opiskelijavastaajien kehitysehdotukset työelämävalmiuksien opetukseen.....	82
Liite 9: Opiskelijavastaajien avoimet vastaukset muista työelämässä tarvittavista valmiuksista	84

Liite 1: Työelämäedustajien kyselyn saatekirje

Hyvä Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen liiketalouden yhteistyökumppani!

Tervetuloa vastaamaan lyhyeen kyselyyn, jonka tulosten perusteella haluamme kehittää projektioppimisen koulutusta ja yhteistyötoimintamalliamme vielä paremmin työelämän tarpeita vastaavaksi.

Kyselyn tavoitteena on pystyä tunnistamaan liiketalouden opiskelijoiden tärkeitä ja kehitystä vaativia työelämävalmiuksia, joita tradenomit työelämässään tarvitsevat. Lisäksi tavoitteena on saada näkemyksiänne työelämävalmiuksista, jotka tulisi ottaa huomioon Laurean liiketalouden koulutuksessa tulevaisuudessa. Kyselyyn vastaaminen antaa teille mahdollisuuden olla kehittämässä alueen tulevaisuuden tekijöiden työelämävalmiuksien opetusta.

Kyselyyn pääset vastaamaan [tästä](#) linkistä.

Kysely suoritetaan anonyymisti eikä yksittäisiä vastaajia pystytä erottelemaan yhteenvetotuloksista. Vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia ja viimeinen vastauspäivä kyselyyn on 18.5. Kyselyyn vastaaminen antaa teille mahdollisuuden olla kehittämässä alueen tulevaisuuden tekijöiden työelämävalmiuksien opetusta.

Kiitos jo etukäteen vastauksista!

Tutkimuksen toteuttaa Laurean liiketalouden projektijohtamisen (P2P) opiskelija Outi Salonen opinnäytetyönään. Lisätietoja tutkimuksesta sähköpostitse: outi.salonen@student.laurea.fi

Ystävällisin terveisin,

Outi Salonen
Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Liite 2: Työelämäedustajien kyselylomake

Liiketalouden tradenomien työelämävalmiudet

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, mitä työelämävalmiuksia Laurea-ammattikorkeakoulun liiketalouden projektioppimisympäristö kehittää ja kuinka tärkeitä nämä valmiudet ovat työelämässä.

Tavoitteena on pystyä tunnistamaan ne työelämävalmiudet, jotka vaativat lisäpanostusta projektioppimisympäristössä, sekä saada tietoa uusista, työelämän tarpeisiin pohjautuvista valmiuksista, jotka tulisi huomioida opetuksen kehityksessä.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Laurean Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristössä (P2P-toimintamalli) projektijohtamista loppuvaiheessa opiskelevat tai jo valmistuneet opiskelijat. Lisäksi tutkimus kohdistetaan liiketalouden alalla toimiviin työelämäkumppaneihin.

Tuloksia hyödynnetään Laurean projektioppimisen ja projektijohtamisen oppimisen kehittämiseen.

Työelämän edustajia pyydetään arvioimaan, kuinka tärkeitä listalla mainitut työelämävalmiudet ovat työelämässä. Lisäksi työelämän edustajilta kysytään, mitä muita työelämässä tarvittavia, mahdollisesti uusia valmiuksia tradenomien tulisi hallita.

Lisätietoja: Outi Salonen
outi.salonen@student.laurea.fi

Taustatiedot

Oletteko toimineet yhteistyökumppanina Laurean opiskelijatyönä toteutettavissa projekteissa?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

Jos vastasitte kyllä, niin monessako projektissa olette toimineet yhteistyökumppanina?

- ☐ 1:ssä
☐ 2:ssa
☐ 3:ssa
☐ 4:ssä tai useammassa

Työelämävalmiuksien tärkeyden arviointi

Arviointiasteikko:

5= erittäin tärkeä, 4= tärkeä, 3= melko tärkeä, 2= ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä

1. Kuinka tärkeitä seuraavat työelämävalmiudet ovat työelämässä?

	5	4	3	2	1
Alan teoreettinen osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Alan käytännönoosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Taloushallinnon osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyysosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinointiosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakastaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Projektinhallintataidot	☐	☐	☐	☐	☐
Esimiestaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Organisointitaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Ajan hallinta	☐	☐	☐	☐	☐
Stressinsietokyky	☐	☐	☐	☐	☐
Joustavuus ja sopeutumiskyky	☐	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐	☐
Oma-aloitteisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimiskyky	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhankinta ja -käsittelytaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittinen ajattelu	☐	☐	☐	☐	☐
Itsearviointi	☐	☐	☐	☐	☐
Kokoustaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvottelutaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsin kielen viestintätaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Englannin kielen viestintätaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Esiintymistaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Teknologinen osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Palautteen antaminen ja saaminen	☐	☐	☐	☐	☐
Luovuus, innovaatio-osaaminen, kyky luoda uutta	☐	☐	☐	☐	☐
Muutoksen hallinta	☐	☐	☐	☐	☐
Työskentely monikulttuurisessa ympäristössä, kulttuuritaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimityöskentelytaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Alaistaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Vuorovaikutustaidot	☐	☐	☐	☐	☐
Verkostoitumistaidot	☐	☐	☐	☐	☐

Arviointiasteikko:

5= erittäin tärkeä, 4= tärkeä, 3= melko tärkeä, 2= ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä

2. Valitse kolme työelämävalmiutta, joille annoit arvosanaksi 5.

Nimeä valmiudet alla oleviin kenttiin ja kuvaile, miksi nämä valmiudet ovat erityisen tärkeitä hallita.

Valmius 1

Valmius 2

Valmius 3

Muut työelämässä tarvittavat valmiudet

3. Mitä muita tärkeitä tai erittäin tärkeitä työelämävalmiuksia tradenomin tulisi hallita, joita (tulevaisuuden) työelämässä tarvitaan?

Nimeä enintään kolme työelämävalmiutta alla oleviin kenttiin.

Muu1, mikä?

Muu2, mikä?

Muu3, mikä?

4. Perustele alla oleviin kenttiin, miksi nämä valmiudet olisivat erityisen tärkeitä hallita.

Muu1

Muu2

Muu3

Vapaa sana ja muut kommentit

Tähän voit kirjata ajatuksiasi yleisesti liiketalouden tradenomien työelämävalmiuksista, niiden kehityskohteista ja -ehdotuksista tai kyselystä.

Tietojen lähetyk

Tallenna

Kiitos vastauksistasi!

Liite 3: Opiskelijavastaajien kyselyn saatekirje

Hei Laurea Hyvinkään P2P-opiskelija!

Tämä viesti on kohdistettu sinulle, joka olet opintojen **loppuvaiheessa oleva projektijohtamisen opiskelija** ja jolla on **2.työharjoittelu suoritettuna** tai olet juuri suorittamassa harjoitteluasi. Jos et valitettavasti kuulu tarkoin valikoituun kohderyhmään, voit tuhota tämän viestin.

Tervetuloa vastaamaan opinnäytetyöhöni liittyvään kyselyyn, jolla kartoitetaan tradenomien tarvitsemien työelämävalmiuksien tärkeyttä sekä kehittymistä P2P-toimintamallissa. Opinnäytetyöni tavoitteena on pystyä tunnistamaan tärkeitä ja kehitystä vaativia työelämävalmiuksia, joita tradenomit työelämässään tarvitsevat. Lisäksi tavoitteena on saada tietoa uusista työelämävalmiuksista, jotka tulisi ottaa huomioon liiketalouden projektijohtamisen koulutuksessa. Tulosten perusteella projektioppimismallia tullaan kehittämään ja nyt sinulla on mahdollisuus vaikuttaa.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat P2P-toimintamallissa valmistumisvaiheessa olevat opiskelijat, joilla on 2.työharjoittelu suoritettuna tai jotka ovat juuri suorittamassa harjoitteluaan sekä toimintamallissa opiskelleet, jo valmistuneet opiskelijat. Opiskelijoiden lisäksi kohderyhmänä ovat myös liiketalouden alalla toimivat työelämäedustajat.

Kyselyyn pääset vastaamaan [tästä linkistä](#).

Kysely suoritetaan anonyymisti eikä yksittäisiä vastaajia pystytä erottelemaan yhteenvetotuloksista. Vastaamiseen menee aikaa noin 10-20 minuuttia ja viimeinen vastauspäivä kyselyyn on 13.5.

Kiitos vastauksista jo etukäteen!

Lisätietoja tutkimuksesta sähköpostitse outi.salonen@student.laurea.fi

Terveisin,
Outi Salonen
Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Liite 4: Opiskelijavastaajien kyselylomake

Työelämävalmiuksien kehittyminen P2P-toimintamallissa

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, mitä työelämävalmiuksia Laurea-ammattikorkeakoulun liiketalouden projektioppimisympäristö kehittää ja kuinka tärkeitä nämä valmiudet ovat työelämässä. Tavoitteena on pystyä tunnistamaan ne työelämävalmiudet, jotka vaativat lisäpanostusta projektioppimisympäristössä, sekä saada tietoa uusista, työelämän tarpeisiin pohjautuvista valmiuksista, jotka tulisi huomioida opetuksen kehityksessä.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Laurean Hyvinkään kampuksen P2P-toimintamallissa projektijohtamista loppuvaiheessa opiskelevat tai jo valmistuneet opiskelijat. Lisäksi tutkimus kohdistetaan liiketalouden alalla toimiviin työelämäkumppaneihin.

Tuloksia hyödynnetään Laurean projektioppimisen ja projektijohtamisen oppimisen kehittämiseen.

Opiskelijoita pyydetään arvioimaan, kuinka tärkeiksi listalla olevat työelämävalmiudet ovat osoittautuneet työelämässä ja kuinka he kokevat näiden työelämävalmiuksien kehittyneen opiskelujen aikana. Lisäksi opiskelijoilta kysytään kehitysehdotuksia ja ideoita työelämävalmiuksien opetuksen kehittämiseen.

Lisätietoja: Outi Salonen
outi.salonen@student.laurea.fi

Taustatiedot

Ikä

- ☐ 20-24 vuotta
☐ 25-29 vuotta
☐ 30-34 vuotta
☐ 35-39 vuotta
☐ 40 vuotta tai yli

Sukupuoli

- ☐ Mies
☐ Nainen

Opiskelujesi tilanne

- ☐ Loppuvaiheen opiskelija
☐ Valmistunut

Työkokemus alan töissä

- ☐ 0-3 kuukautta
☐ 3-6 kuukautta
☐ 6-12 kuukautta
☐ yli vuosi

Työelämävalmiuksien tärkeys ja kehittyminen

Seuraavassa kysymyksessä arvioidaan työelämävalmiuksien tärkeyttä, sekä niiden kehittymistä opintojen aikana.

Arvioi ensin asteikolla 1-5, **miten tärkeitä** listatut työelämävalmiudet ovat mielestäsi työssäsi ja työelämässä.

Tärkeyden arvioimisen asteikko: 5= erittäin tärkeä, 4= tärkeä, 3= melko tärkeä, 2= ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä

Sen jälkeen arvioi, kuinka nämä valmiudet **kehittyivät opintojesi aikana P2P-toimintamallissa**.

Kehittymisen arvioinnin asteikko: 5= erittäin hyvin, 4= hyvin, 3= melko hyvin, 2= melko huonosti, 1= erittäin huonosti

1. Arvioi vasemmanpuoleiseen sarakkeeseen työelämävalmiuksien tärkeyttä ja oikeanpuoleiseen sarakkeeseen niiden kehittymistä opiskelusi aikana.

	Tärkeys					Kehittyminen				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
Alan teoreettinen osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alan käytännönoosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taloushallinnon osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjyysosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinointiosaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asiakastaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Projektinhallintataidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esimiestaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisointitaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ongelmanratkaisutaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ajan hallinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stressinsietokyky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Joustavuus ja sopeutumiskyky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Itsenäinen työskentely	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oma-aloitteisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oppimiskyky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiedonhankinta ja -käsittelytaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kriittinen ajattelu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Itsearviointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kokoustaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Neuvottelutaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen kielen suullinen ja kirjallinen viestintä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ruotsin kielen viestintätaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Englannin kielen viestintätaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esiintymistäidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teknologinen osaaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Palautteen antaminen ja saaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luovuus, innovaatio-osaaminen, kyky luoda uutta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muutoksen hallinta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työskentely monikulttuurisessa ympäristössä, kulttuuritaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimityöskentelytaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Alaistaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vuorovaikutustaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Verkostoitumistaidot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tärkeyden arvioimisen asteikko: 5= erittäin tärkeä, 4= tärkeä, 3= melko tärkeä, 2= ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä

Kehittymisen arvioinnin asteikko: 5= erittäin hyvin, 4= hyvin, 3= melko hyvin, 2= melko huonosti, 1= erittäin huonosti

2. Jos koet P2P-toimintamallin kehittäneen kohdallasi muita työelämävalmiuksia, voit listata ne tähän. Muussa tapauksessa siirry kysymykseen 4.

Valitse enintään kolme muuta työelämävalmiutta, joita koet P2P-toimintamallin kehittäneen kohdallasi ja nimeä ne alla oleviin kenttiin.

Muu1, mikä?

Muu2, mikä?

Muu3, mikä?

3. Arvioi listaamiasi työelämävalmiuksia samoin kuin kysymyksessä 1.

Arvioi listaamiesi työelämävalmiuksien tärkeyttä työssäsi ja työelämässä käyttäen asteikkoa 1-5.

Tärkeyden arvioimisen asteikko: 5= erittäin tärkeä, 4= tärkeä, 3= melko tärkeä, 2= ei kovin tärkeä, 1= ei lainkaan tärkeä

Arvioi myös näiden valmiuksien kehittymistä opintojesi aikana P2P-toimintamallissa asteikolla 1-5.

Kehittymisen arvioinnin asteikko: 5= erittäin hyvin, 4= hyvin, 3= melko hyvin, 2= melko huonosti, 1= erittäin huonosti

Arvioi vasemmanpuoleiseen sarakkeeseen listaamiesi työelämävalmiuksien tärkeyttä ja oikeanpuoleiseen sarakkeeseen niiden kehittymistä opiskelujesi aikana.

	Tärkeys					Kehittyminen				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
Muu1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Jos arvioit joidenkin työelämävalmiuksien **kehittyneen** kohdallasi opintojesi aikana melko huonosti tai erittäin huonosti (arvot 1-2), **valitse näistä valmiuksista kolme**.

Nimeä nämä työelämävalmiudet alla oleviin kenttiin ja kerro mielipiteesi, **kuinka niiden opetusta voisi kehittää P2P-toimintamallissa**.

Mikäli et antanut arvoja 1-2 minkään työelämävalmiuden kehittymiselle, voit siirtyä kysymykseen 5.

Valmius 1

Valmius 2

Valmius 3

Muut työelämässä tarvittavat valmiudet

5. Mitä muita tärkeitä tai erittäin tärkeitä työelämävalmiuksia P2P-toimintamallin tulisi kehittää, joita työelämässä tarvitaan?

Nimeä maksimissaan kolme muuta työelämävalmiutta, jotka olet kokenut tärkeiksi työssäsi ja työelämässä ja kirjoita ne alla oleviin kenttiin.

Muu1, mikä?

Muu2, mikä?

Muu3, mikä?

6. Perustele alla oleviin kenttiin, miksi nämä valmiudet olisivat erityisen tärkeitä tai tärkeitä hallita.

Muu1

Muu2

Muu3

Vapaa sana ja muut kommentit

Tähän voit kirjata muita ajatuksiasi työelämävalmiuksista, niiden kehityskohteista ja -ehdotuksista tai kyselystä.

Tietojen lähetyk

Tallenna

Kiitos vastauksistasi!

Liite 5: Tutkimuslupa

Tutkimuslupa

1 (3)

27.4.2016

Tutkimuslupahakemuksen tulee sisältää ainakin seuraavat seikat.
Tarvittaessa voit antaa lisätietoja liitteessä

Nimi: Outi Salonen	
Tehtävä/virka-asema/oppiarvo: P2P-opiskelija	
Osoite: xxxxxxxxxxxx xx xx, xxxxx xxxxxxxx	
Puhelinnumero: xxx xxx xxx	
Sähköposti: outi.salonen@student.laurea.fi	
Päiväys: 27.4.2016	
Työn [tutkimuksen, opinnäytetyön, jatkotutkinnon] tekijä/t:	opinnäytetyön tekijä: Outi Salonen
Koulutusohjelma/korkeakoulu/yliopisto:	Liiketalouden koulutusohjelma, projektijohtaminen P2P Laurea-ammattikorkeakoulu
Toimipiste:	Laurea Hyvinkää
[tutkimuksen, opinnäytetyön, jatkotutkinnon] Ohjaaja/ohjaajat:	ohjaaja: Tero Uusitalo tero.uusitalo@laurea.fi toimeksiantaja: kehittämisspäälikkö Arja-Helena Meronen aria-helena.meronen@laurea.fi
Työn/tutkimuksen nimi:	Mitä työelämävalmiuksia projektioppimisen toimintamalli kehittää ja kuinka ne vastaavat työelämän tarpeita
Tavoitteet/tutkimusongelma:	Opinnäytetyö liittyy TTS 2016-2018 projektijohtamisen kehittämistoimenpiteeseen, Operational Excellence. Opinnäytetyössä tutkitaan, mitä työelämävalmiuksia Laurea-ammattikorkeakoulun liiketalouden projektioppimisympäristö kehittää ja kuinka tärkeitä nämä työelämävalmiudet ovat työelämässä. Tavoitteena on pystyä tunnistamaan ne työelämävalmiudet, jotka vaativat lisäpanostusta projektioppimisympäristössä, sekä saada tietoa uusista, työelämän tarpeisiin pohjautuvista valmiuksista, jotka tulisi huomioida opetuksen kehityksessä.

27.4.2016

	<p>Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Laurean Hyvinkään kampuksen projektioppimisympäristössä (P2P-toimintamalli) projektijohtamista loppuvaiheessa opiskelevat, 2.harjoittelun suorittaneet, tai jo valmistuneet opiskelijat sekä alan työelämäedustajat.</p> <p>Tutkimalla nykyistä projektioppimisen työympäristöä, saadaan tärkeää tietoa projektioppimisen ja -johtamisen näkökulmasta ja tuloksia hyödynnetään Laurean projektioppimisen ja -johtamisen oppimisen kehittämiseen tulevaisuudessa.</p>		
<p>Tarvittavien tietojen / aineistojen määrittely: Tarkka rajausta mitkä tiedot tarvitaan, missä tiedotomudossa ne tarvitaan ja miten tiedot toimitetaan tutkimusluvan hakijoille:</p>	<p>Tutkimus kohdistetaan Laurea-ammattikorkeakoulun Hyvinkään kampuksen liiketalouden projektioppimisympäristössä (P2P-toimintamalli) opiskeleviin opiskelijoihin, jotka ovat suorittaneet 2.harjoittelunsa ja ovat opintojensa loppusuoralla.</p> <p>Tutkimusta varten tarvitaan kohderyhmään sopivien opiskelijoiden sähköposti-osoitteet lomakkeen lähettämistä koskien.</p> <p>Tiedot haetaan opintotoimistosta joko sähköisenä listana sähköpostitse tai paperisena versiona.</p>		
<p>Aikataulu (noin kahden kuukauden tarkkuudella):</p>	<p>Tutkimuslomakkeet lähetetään vastaajille heti tutkimusluvan saamisen jälkeen, vastausaika toukokuun puitteissa.</p> <p>Analysointi tapahtuu touko-kesäkuussa.</p>		
<p>Liitteet (edellytetään: tutkimussuunnitelma, kyselylomake, teema-haastattelurunko jne.):</p>	<p>Kyselylomake opiskelijoille (kuvakaappauksena)</p> <p>Opinnäytetyön toteutussuunnitelma (PowerPoint)</p>		
<p>Päätöksentekijä täyttää Laureassa</p>	<p><i>Tutkimuslupa myönnetään</i></p>	<p>☒ <i>Tutkimuslupaa ei myönnetä</i></p>	
	<p>Perusteet</p>		
<p>Päätöksentekijä nimi ja päivämäärä</p>	<p>Hilkka Heinonen 27.4.2016</p>		

Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen/aineiston luovuttamisen ehtona on se, että tutkimuksen/selvityksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen/selvityksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja/aineistoa luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen/selvityksen tekemiseksi sekä turvaamaan tarkastelemiensa henkilöiden intimitettiin ja anonymiteetin. Tutkimuksen/selvityksen toteuttamisen jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla.

27.4.2016

Jos tutkimuksessa syntyy henkilötietolain mukainen henkilörekisteri, tulee liitteenä olla myös tieteellisen tutkimuksen rekisteriseloste (Hetil (523/99) 10§ ja 14§) tai rekisteriseloste (Hetil (523/99) 10§). Tarvittaessa hakemuksen liitteenä tulee olla myös tutkimuseettinen ennakkoarviointilausunto.

Tutkimusluvun hakija toimittaa myönteisen päätöksen henkilölle, joka vastaa aineiston luovuttamisesta Laurea-ammattikorkeakoulun sovelluksesta. Tässä yhteydessä tutkimusluvun saanut sopii myös esim. kyselyjen lähettämisen käytännön toteuttamisesta.

Liite 6: Työelämäedustajien avoimet vastaukset työelämävalmiuksien tärkeydestä

Joustavuus ja sopeutumiskyky

Jatkuva muutos yhteiskunnassa ja globaalissa ja sen mukana pysymisessä.

Tätä kuulee joka päivä niin paljon, että sille on tullut jo kuuroksi. Kumma kyllä, vaikka asiasta puhutaan, sitä harvoin näkee. Joustavuutta ja tilanteeseen sopeutumista pitää olla aina ja kaikkialla. Yksi esimerkki siitä on "Pyy pivossa"-toiminta: parempi tulla toimeen niillä resursseilla mitä on ja improvisoida, kuin haikailla, mitä voisi tehdä, jos olisi paremmat resurssit. Haikailijoitakin on maailma täynnä, improvisoijia vähän.

Työelämä muuttuu jatkuvasti ja siinä kehityksessä on pysyttävä mukana ja sopeuduttava siihen ja ylläpidettävä omaa motivaatiota ja kykyjään.

Työ ja tehtävät tehdään silloin kuin ne pitää, eikä silloin kun se sopii harrastusten ja muulle elämälle sopimaan.

Oppimiskyky

On erittäin tärkeää, että oppiminen ei lopu siihen, kun valmistutaan koulusta. Olen nyt 37v, ollut yrittäjä 9 vuotta ja jatkuvasti tuntuu siltä, että osaan liian vähän, siispä joudun jatkuvasti oppimaan uutta. Maailma on täynnä ihmisiä, jotka osaavat joistakin asioista jotain. Ihmiset, jotka opiskelevat itsenäisesti vuodesta toiseen omaa alaansa, ovat ne huippuosaajat, joista tullaan kilpailemaan työelämässä. "Ihan ok -osaajia" on kaikki ojat täynnä.

Työelämä on jatkuvaa muutosta ja koko ajan tulee oppia uutta.

Oppiminen jatkuu koko elämän, ei vain töissä. Tradenomien opinnot ovat melko yleispätevät, joten oppiminen on isossa osassa, kun työelämä ottaa suuntaa erikoistumista kohti. Työ opettaa mitä todennäköisimmin eniten ammatista. Kuitenkin menestyminen, viihtyminen ja työllistyminen puolen vuosikymmenen päästä riippuu nimenomaan oppimiskyvystä. Jos sitä ei ole, on vaikea työllistyä.

Työelämä on jatkuvan muutoksen hallintaa ja itsensä kehittämistä.

Ongelmanratkaisutaidot

Erittäin usein organisaatioissa ongelmien annetaan olla, koska ei ole halua tai osaamista niiden ratkominen. Mitä tahansa muutosta tehdään, aina tulee ongelmia vastaan. Koska muutos on jatkuvaa, myös ongelmien ratkominen on jatkuvaa.

Tekijän tulee pystyä löytämään fiksut ratkaisut haastetilanteissa.

Aivan kaikessa on jatkuvasti parannettavaa. Ongelma on siinä, että lähes kaikki ihmiset eivät halua parantaa, vaan organisaatiot pyrkivät aina pysymään paikallaan. Parantaminen on pelkkää ongelmanratkaisua: mikä estää meitä olemasta parempia? Miten voimme poistaa ne esteet? Ne harvat ihmiset, jotka tätä tekevät päivästä toiseen (jatkuva parantaminen, japanilainen termi Kaizen), eivät voi muuta kuin menestyä, koska kukaan muu ei tee mitään.

Ei saa jäädä sormi suuhun, tarvitaan kykyä ratkaista itsenäisesti asioita ja usein vielä siten, että ratkaisut tapahtuvat nopeasti.

Avain vastuun ottamiselle, itsenäiselle työskentelylle, asiakaspalvelulle, asioiden toimivuudelle.

Vuorovaikutustaidot (5)

Hyvillä vuorovaikutustaidoilla täydentää ja korvaa monien muiden taitojen puuttumisen.

Hyvään tulokseen pääsee siten, että osaa ilmaista itseään, mutta myös kuunnella.

Näiden avulla tulee tehtyä oikeaa asiaa tarkoituksenmukaisesti.

Hyvät vuorovaikutustaidot antavat edellytykset ja valmiudet hyvään ja tuloksekkaaseen tiimityöskentelyyn.

Työelämä on suurimmalta osin vuorovaikutusta joten sitä on yksinkertaisesta osattava ja opittava.

Oma-aloitteisuus (7)

On tärkeää, ettei jää tumput suorassa odottamaan esimiehen tehtävänantoja vaan on omatkin hoksottimet huomata tekemättömät työt.

Nykyisin monet työt perustuvat omaan ajankäytön suunnitteluun, eikä esimies anna tehtäviä.

Vanhat matriisiorganisaatiot, joissa on lähiesimies töitä antamassa ja valvomassa ovat historiaa.

Mikään työ tai tutkimus ei onnistu ilman tätä taitoa.

Varmasti yksi tärkeimmistä työelämätaidoista. Se että on itse valmis ottamaan selvää tai etsii tehtäviä töitä työpaikalla, on esimiesten unelma.

Työelämä on kiireistä ja ilman kykyä itsenäiseen tekemiseen, vie toisten aikaa ja tulee helposti päädyttyä ei-uusiin ratkaisuihin.

Liite 7: Työelämäedustajien avoimet vastaukset muista työelämässä tarvittavista valmiuksista

Työelämävalmius	Avoin kommentti
Jatkuva itsensä kehittäminen ja parantaminen (3)	-Kaikki muut pyrkivät pysymään paikallaan ja muuttuvat vain, jos on pakko. Siksi ne, jotka parantavat toimintaa, vaikka ei ole pakko, pärjäävät. -Pelkkä koulutus ei riitä, työelämässä on omasta osaamisesta pidettävä huolta ja kehitettävä sitä.
Lean	Lean-management on kaikin tavoin niin ylivertainen toimintatapa organisaatiolle, että sen opettaminen ja totuttaminen antaa opiskelijoille valtavan edun, mikäli he itse ryhtyvät sitä toteuttamaan omassa opiskelussaan ja työssään.
Laatuosaaminen	Kilpailun kiristytessä, valmistuneella tulee olla käsitys työn laatuvaatimuksista ja laadun kehittämisestä.
Kriittisyys oman toiminnan tuloksista kannattavasti	Työpaikan säilymisen edellytys on, että se on kannattava. Yrityksellä ei ole varaa maksaa tuottamattomasta työstä.
Keskeneräisyyden sietokykyä	Keskeneräisyyden sietokykyä. Keskeneräisyyden sietokyky auttaa multitaskauksessa, jota toteuttaessa on pystyttävä sietämään keskeneräisyyttä. Keskeneräisyyden sietokyky tehostaa hyvin priorisointia.
Digitaalisen markkinoinnin osaaminen	Tällä hetkellä digitaalisen markkinoinnin osaamiselle on aivan valtava kysyntä.
Oman työn merkityksen ymmärtäminen	Miksi työtä tehdään, mitkä ovat tavoitteet ja mihin /keihin omalla työllä on merkitystä.
Juridinen ymmärrys	Työelämään tultaessa tulee ymmärtää jonkin verran liikejuridiikkaa; työoikeutta, osakeyhtiölakia, sopimusjuridiikkaa. Yhtiöoikeuden puolta tulee ymmärtää mm. hallituksen merkitys jne.
Innostuneisuus, halu tehdä töitä, ennakkoluulottomuus, asenne työelämän vaatimuksiin vastaamisessa, positiivisuus = asenteet ja luonteenpiirteet	Ilman aitoa halua tehdä, ei synny mitään. Työelämän muutokset vaativat uskallusta tehdä toisin tai muuta kuin mihin on totuttu, joustavuuden edellytys. Voidakseen menestyä työelämässä täytyy olla vastuullinen asenne tavoitteiden saavuttamiseen niin yksityiselämässään kuin työpaikan yhteisön jäsenenä.

Liite 8: Opiskelijavastaajien kehitysehdotukset työelämävalmiuksien opetukseen

Taloushallinto
Vaatii niin paljon teoreettista osaamista, että olisi parempi opiskella ensin mainstream-menetelmällä ja sitten vasta siirtyä soveltamaan projektissa.
Parempia taloushallinnon projekteja tai erillistä opetusta taloushallinnon asioihin.
Mielestäni taloushallinnosta pitäisi olla yksi pakollinen kurssi joka kattaa minimiopintopisteet. Sen jälkeen voisi olla esim. syventävä kurssi ja/tai taloushallinnon projekteja, jos haluaa erikoistua taloushallintoon. Taloushallintoa on vaikea oppia ja sisäistää projektin muodossa, jos ei ole aikaisempaa pohjaa/osaamista.
Parempia taloushallinnon projekteja ja enemmän.
Tässäkin aineessa peruskäsitteiden ja perusasioiden osaaminen olisi tärkeämpää kuin osallistuminen projektiin, jossa käsiteltävät asiat ovat jo aluksi liian vaikeita.
Olisin tarvinnut enemmän perinteistä opetusta liittyen taloushallintoon.
Vaikka vastasin tähän 3, koska opin opintojen aikana paljon taloushallinnosta, mutta pääasiassa piskeitä antavien opintojen ulkopuolella.
Kurssi ja tentti taloushallinnon asioista.

Ruotsin kielen viestintätaidot
Enemmän kursseja ja perusasioiden opettelemisen mahdollisuutta pitäisi lisätä (yksi kurssi ei riitä).
Ruotsin kielen opiskelu on hyvin vähäistä AMK:ssa, opetusta voisi lisätä tai ainakin perusasioita voisi yrittää yhdistää projekteihin.
Ruotsinkielen taito aina haastava. Voisi olla vieläkin työelämä läheisempää opiskelua.
Peruskurssien lisäksi ei ruotsia tarvinnut käyttää missään vaiheessa, joten ei varsinaisesti tullut mitään kovin uutta myöskään opittua.

Teknologinen osaaminen
Tähän en saanut oikeastaan mitään lisää. Voisihan esim. Perus toimisto-ohjelmia opettaa perusteita syvällisemmin ym.
Yksinkertaisesti enemmän ohjelmistoja, joita täytyy käyttää. Tosin uusi moduulioppimisen malli taitaa vastata tähän haasteeseen jo paremmin, kuin vanha malli, jonka mukaan minä opiskelin. :)
Myöskin joku luento tms. missä käydään läpi tärkeimpiä teknologisia juttuja.
Koululla käytettävä tekniikka on vähäistä ja osittain vanhentunutta. Olisi hyvä päästä tutustumaan uusiin sovelluksiin jne.
Lisää monipuolisempia kurssimahdollisuuksia.
Teknologiaosaamiseen liittyvää opetusta tulisi järjestää enemmän kaikkien alojen opiskelijoille.
Excelin yms käyttöön kurssi.
P2P:ssä käytetään kyllä monia ohjelmia yms. mutta niiden hallintaa ei opeteta. Erilaisia viestintäkeinoja pitäisi esitellä ja opastaa, koska verkkotapaamiset ovat tulevaisuutta.

Yrittäjyysosaaminen

Yrittäjyysosaaminen jää paitsioon, jollei päättä perustaa omaa yritystä opiskelujen oheen. Tästä pitäisi olla verkkokurssia tarjolla.

Mielestäni yrittäjyysosaaminen on siinä mielessä tärkeää työelämässä, koska yrittäjämäinen asenne (vaikka ei olisikaan oikea yrittäjä) on hyväksi. Yrittäjämäisellä asenteella tarkoitan sitä, että on ns. itse vastuussa tekemisistään ja tekee töitä sellaisella asenteella, kuin olisi itse yrittäjä vaikka työskentelisikin toiselle. Mielestäni yrittäjäosaamista voisi "opettaa" sekä lyhyehkön kurssin että "harjoitusyritys"-projektien muodossa. Tästä saisi aikaan sellaista "yrittäjäasennetta" ja samalla oppisi yrittäjyyden alkeita/perusasioita.

Liite 9: Opiskelijavastaajien avoimet vastaukset muista työelämässä tarvittavista valmiuksista

Työelämävalmius	Perustelu
Käytännön asiat työelämässä, Yrityslakijutut, Esimiehen työoikeus osaaminen	Työsopimukset, palkkaus, verotus jne. Tradenomin tulee tietää peruslainsäädöksiä yrityksen asioista, velvollisuuksista ja oikeuksista. Tradenomi suuntautuu mahdollisesti johtotehtäviin, joten esimiehen työoikeusasioita pitäisi tulla esiin.
Kuvanmuokkaus Kuvankäsittely ohjelmat	Joku lyhyt kurssi tälle taisi ehkä ollakin. Vektoroinnin ja indesignin käyttöä arvostetaan tosi paljon alalla ja siitä olisi useasti hyötyäkin. Kursseille meneminen maksaa mansikoita. Markkinoinnissa tulee usein vastaan bannerien, painomateriaalien käsittelyä, jolloin tarvitsee Photoshoppia
Ammattilaisuusosaaminen	En keksinyt hyvää nimeä. Tämä lähinnä saadaan tai konkretisoituu harjoitteluissa. Tarkoitan sitä, että opiskelija oppii ymmärtämään missä on hyvä ja osaa myydä itsensä johonkin "ammattiin" tai työpaikkaan ammattilaisena. Se on tietysti opintojen tarkoituskin, mutta kokisin sen erillisenä osaamisena tai kohtana listassa. Valmistuva ei välttämättä koe itseään ammattilaiseksi ja opintojen aikana voi myös olla epäselvää mihin on valmistumassa.
Ulkoinen habitus, business pukeutuminen	Businessmaailmassa pukeutumisella osoitetaan mm. arvostusta muita kohtaan.